

מס' 1582
לכ"ו
5/10/85

המועצה
להשכלה
גבוהה

הועדה לתכנון ולתקצוב

דין וחשבון שנתי מס' 12
תשמ"ה 1984/85

סיכום פעולתה
של
הועדה לתכנון ולתקצוב
1979 - 1985

מוגש למועצה להשכלה גבוהה
ירושלים, כסלו תשמ"ו - נובמבר 1985

ראשי פרקים

חלק א': דו"ח הוועדה לתכנון ולתקצוב לשנת תשמ"ה

1. דברי היושב-ראש 9
2. דברי המנהל הכללי לסיכום תשמ"ה 15
3. הוועדה לתכנון ולתקצוב (ות"ת) 22
4. מערכת ההשכלה הגבוהה בתשמ"ה 31
5. תחומים בטיפול הוועדה לתכנון ולתקצוב 49
6. קשרים ומגעים עם הממשלה והכנסת 93
7. נספחים 103

חלק ב': סקירת היושב-ראש - סיכום פעולתה של הוועדה לתכנון ולתקצוב בשנים 1979-1985

8. תוכן העניינים 187

ריכה: לאה צבעוני

וועדה לתכנון ולתקצוב
חוב הנשיא 12, ירושלים 91040, טלפון 02-663131

לם ונדפס באופסט האמנים, ירושלים

א

דו"ח הוועדה
לתכנון ולתקצוב
לשנת תשמ"ה

1

דברי היושב־ראש

הוועדה לתכנון ולתקצוב (ות"ת) של המועצה להשכלה גבוהה מסיימת את שנת הבת-מצווה שלה בעיצומו של מאמץ כולל של מדינת ישראל לציאה ממשבר כלכלי עמוק. יציאה מכל משבר חריף חייבת להתחיל בשלב של בלימה וייצוב ולהמשיך בכיוון של שיפור, התקדמות וצמיחה. כך הוא הרבר לגבי המשבר הכלכלי הנוכחי וכך הוא לגבי משבר ההשכלה הגבוהה.

בתוך המשבר הכלכלי, מתחולל זה זמן רב משבר ממושך ועמוק במערכת ההשכלה הגבוהה והמחקר המדעי. מצוקת ההשכלה הגבוהה התחילה עור בתקופה בה שאר חלקי המשק עסקו ב"אכול ושתה". כאשר היקף כוח-האדם בשירות הציבורי גדל ותפח, קיבלו האוניברסיטאות סטודנטים רבים נוספים מבלי להגדיל את מספר המורים, החוקרים והעובדים. כאשר תקציב המדינה גדל בערכים ריאליים, קטנה הקצבת הממשלה לאוניברסיטאות בצורה משמעותית. כאשר הוצפה המדינה בטלביזיות צבעוניות ובמכשירי וידאו, קטנו תקציבי הציווד המדעי והספריות באוניברסיטאות. שר שגל האקדמי באוניברסיטאות התאים עצמו, אם כי בדרך כלל בפיגור, לשינויי השכר במשק, ובוודאי שלא עלה בקצב מהיר מהמקובל.

שורות אלה נכתבות בשעה שנמשך המאבק לייצוב המשק. מערכת ההשכלה הגבוהה על מוסדותיה, מוריה, עובדיה ותלמידיה, ממשיכה לתת תרומתה למאבק זה כצמצום פעילות המוסדות, ויתור העובדים על שר וזכויות נילוות, העלאת שר-הלימוד של התלמידים והידוק חגודה בתחומים רבים.

שנת תשמ"ה כמערכת ההשכלה הגבוהה עמדה בסימן הניסיון להיחלץ מהסחרור הגרעוני של השנים תשמ"ג ותשמ"ד. בשתי שנים אלה נגרמו למערכת גרעונות תקציביים של עשרות מיליוני דולרים, חלקם הגדול באשמת הממשלה שלא כיבדה התחייבויות וגזרה גזירות שרירותיות ובלתי סבירות על המערכת, וחלקם באשמת ההנהלות של חלק מהאוניברסיטאות, שהתנהגו כאילו המצוקה התקציבית אינה נוגעת להן.

ערב פתיחת שנת הלימודים תשמ"ה הבהירה ות"ת לכל הגורמים שאין לה כל כוונה וכל יכולת להמשיך בתפקידה, אם לא ייסגר הפער בין הכנסות האוניברסיטאות והוצאותיהן. הדבר חייב הגרלה של הקצבת הממשלה (אם כי בשיעור נמוך בהרבה מקיצוצי תשמ"ד), הפחתה נוספת בהוצאות

האוניברסיטאות (במיוחד במוסדות שגרמו בעצמם לחלק מגרעונותיהם) והגדלה של הכנסות מתרומות, שכר-לימוד, קרנות צמיתות, מכירת שירותים וכיו"ב.

לאחר משא-ומתן ודיונים ממושכים, החליט שר האוצר בראשית שנת הלימודים, להציע הגדלה מסוימת בתקציב ההשכלה הגבוהה. ות"ת מצידה התחייבה לגרום לכך שהמוסדות להשכלה גבוהה יחזרו למסגרות תקציב מסודרות, מוסכמות ומאוזנות, תוך הגדלת הכנסותיהם האחרות והקטנת היקף פעילותם.

עם סיום תשמ"ה ניתן עתה לקבוע ששני הצדדים עמדו בהתחייבותיהם. הממשלה אכן הגדילה כתשמ"ה, לראשונה מזה שנים, את הקצבתה למערכת. הסכומים אינם מגיעים עדיין לרמת ההשתתפות הממשלתית לפני מספר שנים ובודאי שאינם משקפים כשום פנים ואופן את הגידול במספר הסטודנטים ואת ההכרח בחיזוק המחקר המדעי. עם זאת, יש לברך את הממשלה על כך שבתוך המצוקה הכלכלית והקיצוצים התקציביים שהופעלו בשנה זו כרוב חלקי המשק, ידעה לעצור, ולו כמעט, את הידרדרותה של מערכת ההשכלה הגבוהה. לראשונה מזה שלוש שנים, הוזרמו בתשמ"ה רוב כספי הממשלה כמועד, ללא פיגורים מכוונים וללא שינויים תוך כרי שנת הלימודים. גם ות"ת עמדה בהתחייבותיה כלפי הממשלה, ודאגה לאיזון התקציבי ולתפעול המערכת ללא הגדלה של מצבת הלוואות.

אילו דנו כאן במערכת עיסקית, היינו יכולים לברך עצמנו על סיומה המאוזן של תשמ"ה ועל היציאה מתקופת הגרעונות הטיפעוליים (אם כי רובו של הגירעון שהצטבר בשנים הקודמות עדיין מטיל צילו על המערכת). ואולם - מוסדות להשכלה גבוהה אינם עסקים, והצלחתם אינה נמדדת במאזן הכספי השנתי.

אכן הבוחן להצלחתן של האוניברסיטאות ככל תקופה היא תמונת המצב במדינה עשר או חמש-עשרה שנים מאוחר יותר. כל המדאה כלכלית של המשק חייבת להתחיל בהשקעות אנושיות וכספיות. התהליך של צבירת התאוצה על מסלול ההמראה חייב לכלול זריקת עידוד אמיתית למערכת ההשכלה הגבוהה. טובי המהנדסים והכלכלנים, הפיסיקאים והמנהלים, הרופאים ומומחי החקלאות של שנת 2000 לומרים עתה באוניברסיטאות. הציור המדעי בו הם משתמשים, מספר התלמידים הלומדים איתם באותה כיתה או

אותם - כל אלה ייקבעו את דמותה של ישראל בעוד עשור או שניים. שנת תשמ"ה והשנים שקדמו לה, לא ייזכרו לטובה כאשר ייעדו, בעוד חמש-עשרה שנה, המאזן האקדמי האמיתי של שנים אלה. עם כל חשיבותו של המאזן הכספי, יש לזכור כי המאזן האקדמי חשוב שבעתיים.

יחד עם כל הביקורת, הדאגה והצער יש לציין גם כמה נקודות אור כתשמ"ה. לראשונה מזה שנים גדל מספר הסטודנטים במקצועות המדעים והטכנולוגיים החיוניים. ות"ת הקדישה חלק ניכר מהתוספת התקציבית לעידוד ולפיתוח מקצועות אלה, הן ע"י הקצבות לנושאים מיוחדים והן ע"י העדפה בחלוקת ההקצבה הרגילה של המוסדות שתרמו לנושא זה. רשת המחשבים הבין-אוניברסיטאית פותחה וחברה למחשביהן של האוניברסיטאות בחו"ל. כל האוניברסיטאות בישראל קשורות עתה לרשתות מחשבים בינלאומיות, והקשר היומיומי עם חוקרים ומדענים בארה"ב ובמערב אירופה תורם רבות לקידום המחקר בישראל. באוניברסיטאות חיפה ובן-גוריון נמשך התהליך של הכרה הדרגתית בזכותן להעניק תואר אקדמי שני ושלישי בתחומים מסוימים. נמשך גם תהליך האקדמיזציה של המקצועות הפארה-רפואיים (במימון מערכת הבריאות) ושל מספר מכללות להכשרת מורים (במימון משרד החינוך והתרבות). נעצר קצב הגידול במספר הסטודנטים באוניברסיטאות שבמרכז הארץ, וגדל מספר הסטודנטים בצפון ובדרום. כל אלה הן נקודות אור שנשענו במידה דבה על המגמות לתכנון מערכת ההשכלה הגבוהה, כפי שנוסחו ופורסמו ע"י ות"ת באמצע שנת תשמ"ג. אנו מקווים שמגמות חיוביות אלה תימשכנה ביתר שאת בשנים הקרובות.

עם פרסום דברים אלה, אני מסיים את שש שנות כהונתי כיו"ר ות"ת. דברי סיכום, תורה והערכה מופיעים בחלקה השני של חוברת זו - סיכום פעולתה של ות"ת בשש שנים אלה. עם סיום שנת תשמ"ה זכות נעימה היא לי לציין את תמיכתו ועזרתו של שר החינוך, יצחק נבון, שעמד כתמיד לימין ההשכלה הגבוהה, ליווה אותה בכל מאבקה וראה בה את אחד מהיסודות עליהם ייבנה עתידנו. את קרני האור המועטות של תשמ"ה חייבת מערכת ההשכלה הגבוהה במידה רבה גם לסיועם של ראש הממשלה שמעון פרס ושר האוצר יצחק מורעי. לשלושה אישים אלה - תודתי העמוקה.

2

דברי

המנהל הכללי

שנת תשמ"ה היתה במידה רבה שנת קונסולידציה, שנה שבה אפשר היה לחזור למסגרות תקציב מוסכמות על בסיס מדדים ידועים וברורים. מסגרות תקציב אלה אפשרו למוסדות לחזור לתיפקוד תקין בניהול הכספי הפנימי ובהידברות עם ות"ת. לזכותו של האוצר יש לזקוף יצירת וראות תקציבית וסדירות במימון, ואף נכונות לפתוח פרספקטיבה חדשה לשנים תשמ"ו ותשמ"ז.

פרספקטיבה זו הועמה במהלך הקיצוצים התקציביים שבוצעו כהתאם להחלטות הממשלה מ-1.7.85. השלכותיהן השליליות של החלטות אלה צפויות כבר כשנת תשמ"ו, למרות שות"ת השכילה לאמץ לעצמה מדיניות של הקטנה מירבית של שינויי תקציב במעבר מתשמ"ה לתשמ"ו. לא היה מנוס מלהיכנס לדיונים מחודשים עם האוצר כדי לחזור ולפתוח פרספקטיבה מתקבלת על הדעת לשנתיים לפחות.

בנוסף להחלטות האמורות גרמו הצעות שונות לייעול מערכת ההשכלה הגבוהה באמצעות החלטות מינהליות חיצוניות דאגה רבה בות"ת.

שתי עובדות אינן מצדיקות התערבות חיצונית כזאת: האחת היא התהליך המתמשך של הקטנה הדרגתית כחלקה של הקצבת המדינה בכלל הפעילות של מערכת ההשכלה הגבוהה, והשנייה היא סדר הגודל המוחלט של הקצבות אלה: סכום שונה ערך לב-230 מיליון דולר, המהווה כ-1% מתקציב המדינה.

יתר על כן, יש לצפות ששכרן השולי של הצעות כאלה ייצא כהפסדן, בגלל הזעזועים ואי-הוודאות שהן יוצרות במערכת, ובעיקר בגלל הפגיעה הוודאית בדימוים של המוסדות, שאמורים להיות סמל לערכים אינטלקטואליים ואבן שואבת למקדמי דעת ולמבקשיה.

האמור לעיל איננו פוטר את המוסדות, כל אחד לעצמו, מלשקוד על שימוש יעיל במשאביו - ללא קשר למקורותיהם, ואיננו פוטר את המערכת ככללותה משמירה קפדנית על איזון בין הכנסות להוצאות, ובעיקר על הסכמי שכר. ות"ת רואה מחובתה לסייע במשימות אלה למערכת ולכל אחד ממוסדותיה מתוך ראייה כוללת וארוכת טווח.

מתוך ראייה כוללת זו הקדישה ות"ת בשנת תשמ"ה תשומת-לב מיוחדת לקביעתן של מסגרות תקציב מחייבות למוסדות, ולשמירה על קיומן של מסגרות אלה. אין לות"ת ביטחון מלא שכל המוסדות אכן הצליחו לשמור על המסגרות המוסכמות, וכבעבר ייאלצו מוסדות שצברו גרעונות לשאת בתוצאות. התוצאה העיקרית עלולה להיות השהיית המעבר משלב של קונסולידציה לשלב של קליטת מספר גדול יותר של תלמידים. בקביעת המסגרות נתנה ות"ת ביטוי למדיניותה להאיץ את התהליך של הרחבת אפשרויות הקליטה במקצועות המועדפים (אלקטרוניקה ומחשבים). פתיחת מסגרת לימודים אינטנסיבית להכשרת הנדסאי אלקטרוניקה למהנדסים באוניברסיטת תל-אביב בשנת תשמ"ו אמורה לתת פיתרון זמני לביקוש למקצועות אלה במסגרת התהליך ההרחבה.

לא ניתן לסקור את ההתפתחויות התקציביות של תשמ"ה מבלי להזכיר את המאמץ המרוכז לסייע לאוניברסיטת בן גוריון כנגד ולכית ספר גבוהה לטכנולוגיה בירושלים להתגבר על הקשיים המיוחדים אליהם נקלעו. יש יסוד להערכה שהחלק הארי של הבראתם הכספית, שהיה כרוך בשידוד מערכות גם בתוך המוסדות, כבר הושג.

מכנה ההכנסות של המוסדות להשכלה גבוהה איפשר פיתוח אקדמי מסוים גם בשנות דוחק בתקציבי המדינה. אחר ממרכיביו החשובים הוא פיתוח איטי אך מתמיד של נושאי לימוד חדשים, בעיקר כמדעי הרוח והחברה, והעמקה של לימודים בנושאים קיימים לקראת תארים מתקדמים. מרכיבים נוספים של פיתוח אקדמי הם הרחבת המסגרות ללימודי טכנולוגיה מתקדמת וללימודי מחשבים, שיפור הציוד, וכן השלמת היצע הלימודים במקצועות בסיסמים, כגון רפואה וטרינרית, לימודי מקצוע זה נפתחים לראשונה כתשמ"ו.

פיתוח אקדמי בחזקת שינוי מבני הוא אקדמיזציה של מקצועות קיימים המתבצעת בעיקר בשני תחומים: הכשרת עובדי הוראה במכללות שבבעלות משרד החינוך והתרבות, והכשרת אחיות, מרפאים בעיסוק ופיזיותרפיסטים במסגרות שליד כתי-חולים ובאוניברסיטאות - במימון מערכת הבריאות. בתשמ"ה נדונו גם הדרכים להרחבת המסגרות האקדמיות להכשרת מורים לבתי-ספר תיכוניים בחינוך הטכנולוגי. המיוחד את האקדמיזציה של המקצועות הנ"ל הוא הנהגת תארים אקדמיים מקצועיים חדשים לצד התארים הכללים המוענקים באוניברסיטאות.

השינוי המבני המתלווה לתהליך האקדמיזציה של המקצועות הנ"ל מביא להקטנה של הלחץ לקליטת תלמידים באוניברסיטאות, מצד אחד, ולגידול במספר המוסדות האקדמיים הלא-אוניברסיטאיים שאינם כטיפול של ות"ת, מצד שני.

התהליך של הכשרה מקצועית ברמה אקדמית מקל על הלחץ של תלמידים להיקלט באוניברסיטאות. לחץ כזה קיים בעיקר במרכז הארץ, וצפוי לגבור בעתיד. כרי לתת תשובה לסוגיה זו הקדישה ות"ת השנה מחשבה ודיונים, במטרה להתוות דרכים לקליטתם של מבקשי השכלה גבוהה בעשור הקרוב - בעיקר לתואר ראשון. המשותף לאלטרנטיבות שהסתמנו, גם אם טרם התגבשו, הוא שבעתיד הנראה לעין לא יהיה צורך להקים אוניברסיטה נוספת. האוניברסיטאות הקיימות מספקות את צורכי ההוראה והמחקר ברמה של תואר שני ושלישי לטווח הזמן המדובר.

אין ספק שכל תוכנית חדשה תצטרך להתחשב במגבלות תקציביות, הצפויות גם בעתיד, ולשאוף לעלות שולית נמוכה יחסית, כאלטרנטיבה עריפה על קליטת מספר קטן יותר של תלמידים ראויים להשכלה גבוהה. גיבוש הפתרונות המעשיים הוא משימת התכנון המרכזית העומדת בפני ות"ת.

בתשמ"ה הורשו מוסדות לא-אוניברסיטאיים שבטיפול של ות"ת להעניק כתנאים מסוימים תואר פרופסור. תנאי שכרם והעסקתם אינם זהים לאלה של פרופסורים במוסדות אוניברסיטאיים.

יש לציין, כי מסגרות לימודים מיוחדות ואקסטרה-קוריקולריות בנושאים שונים - לקבוצות אוכלוסיה שונות כולל מבוגרים - הולכות ומתרחבות באוניברסיטאות ובמכללות הקשורות אליהן. לגבי מסגרות אלה אין צורך בתכנון ובהכוונה מרכזיים. הן אמורות לשאת את עצמן, ויש בהן לא רק ניצול נוסף של התשתית הקיימת, אלא גם שירות מבורך לציבור הרחב.

הטלת אגרת לימודים במוסדות להשכלה גבוהה היתה אחד האירועים היותר קונטרוברסיאליים בשנת תשמ"ה. הפיתרון שנבחר - אגרה חלקית כתשמ"ה ואגרה מוגדלת לשנים תשמ"ו ותשמ"ז - הינו פשרה בין תיקון מהותי של שכר-לימוד שנקבע ע"י "ועדת קצב" כתוספת אגרה נמוכה לבין תוספת

אגרה בסכום גבוה יותר לשנים האמורות. מטבע הרכיבים מכבדה האגרה על הסטודנטים, גם אם הדבר אינו ניכר בפניות לסיוע ואף לא בנתונים האקדמיים של הרשמה לתש"ו. מסגרות הסיוע הממלכתיות והמוסדיות הורחבו, לכל תימנע מסטודנטים מקרב השכבות החלשות מבחינה כלכלית הגישה ללימודים אקדמיים. נמשכים המאמצים לפשט את ההליכים לקבלת הסלוע הממלכתי לשכר-לימוד.

בתש"ה הושלמה טיוטת הצעת חוק המועצה להשכלה גבוהה, שבאה להחליף את החוק הקיים, ולתת לות"ת מעמד חוקי על בסיס הניסיון שהצטבר במשך שנות פעולתה. ההצעה הופצה למשרדי הממשלה, לחברי המועצה להשכלה גבוהה ולמוסדות.

מכין הפעילויות האחרות של ות"ת, מן הראוי לסכם את העיקריות:

- * גיבוש המרכיבים השונים של מערכות המידע ההולכות ונבנות.
- * השלמת איסוף הנתונים על מועסקים במוסדות בשנים תש"ג ותש"ד, בהמשך לנתונים שנאספו בתש"ב, והנחת היסודות לאיסוף שיטתי של נתונים החל מתש"ה.
- * עדכון ההנחיות להכנת התקציבים. ההנחיות הקלו על הדיונים במסגרות התקציב והקצבות ות"ת לשנת תש"ו ועל המעקב אחר ביצוע התקציבים בשנת תש"ה.
- * גמר הטיפול בקרנות צמיתות מן העבר ועדכון ההנחיות לדיווח על קרנות צמיתות, פירותיהן והשימוש בהן.
- * דיון בדוחות"ת מבקר המדינה על מרבית המוסדות ודו"ח מיוחד על נושא השכר במוסדות.
- * הוצאת חוברת סטטיסטית המרכזת את הנתונים הסטטיסטיים המעודכנים הקיימים.
- * בריקה של זחילת השכר ובעקבותיה חתימת ההסכם.
- * הסכם לדחיות הוצאות במטבע-חוץ מתקציב קשרי מדע ומהוצאות לשבתון.
- * טיפול במערך הביטוח הפנסיוני במוסדות.

כבכל שנה, גם בתש"ה חלו שינויים פרסונליים בתחומים שונים. כמועצת פר"ח החליף פרופ' חיים הררי את היו"ר היוצא פרופ' שמואל שאלתיאל, ובהנהלת פר"ח החליף החת"ם את מר גדליה יעקובי כיו"ר ההנהלה. גב' תהיה קרץ החליפה את מר דב קרן יער כמזכיר המועצה, ומר גורי זילכה הצטרף לצוות ות"ת והחליף את הגב' קרץ כממונה על התקציב הרגיל. בסוף תש"ה סיים את תפקידו כות"ת פרופ' דניאל שפרבר, שנתמנה לדיקן הפקולטה למדעי היהדות באוניברסיטת בר-אילן. ות"ת תיפרד בקרוב גם מן החשב הוותיק שלה, סגן החשב הכללי במשרד האוצר, מר מנדל ליברמן. את מקומו יתפוס מר יצחק גנור.

את היוצאים והנכנסים מלוות ברכות חברי ות"ת וצוותה.

ברכה מיוחדת שלוחה למר שמואל כנדור, יועץ ות"ת מאז היווסדה, העומד לפני פרישה. הכרותו העמוקה עם מערכות ההשכלה הגבוהה בארץ ובעולו ועצתו הטובה היו נדבך ואבן שואבת לות"ת במשך שנות פעולתה.

בימים אלה, עם פרסום דו"ח זה, נפרדת ות"ת מפרופ' חיים הררי היושב-ראש שלה במשך שש שנים, ומקבלת בברכה את פרופ' יעקב זי כיו"ר החדש.

את תרומתו של פרופ' חיים הררי למערכת ההשכלה הגבוהה - קטנה היריני מלהכיל. גם מילות תודה לא יכיעו את אשר כלב כולנו. תקוותנו שו בעתיד יוסיף לתרום מכישוריו למען ההשכלה הגבוהה ולמען מדיו ישראל.

שמחה לנדאו

כסלו תש"ו

3

הוועד
לתכנון ולתקצוב
(ות"ת)

3.1

הגדרת תפקידים

הוועדה

פרופ' חיים הררי - יו"ר
פרופ' נחמיה לבציון
מר גוריון מלצר
מר שמחה סורוקר
פרופ' קנת פרייס
פרופ' דניאל שפרכר

המינהל

מר. שמחה לנדאו - מנהל כללי
גב' רות זילברברג - סמנכ"ל וממונה על נושאי פיתוח ותכנון
גב' תחיה קרץ' - מזכיר המועצה להשכלה גבוהה וות"ת (מ-1.4.85)
מר גורי זילכה - ממונה על התקציב הרגיל (מ-1.4.85)
מר שמואל בנדור - יועץ ות"ת

תפקידי הוועדה לתכנון ולתקצוב מוגדרים בהחלטת הממשלה מס' 666 מיום י"ט כסיון תשל"ז (5 ביוני 1977), כלהלן:

הממשלה סומכת את ירה על כינונה, כוועדת משנה של המועצה להשכלה גבוהה, של הועדה לתכנון ולתקצוב, שנתמנתה על-ידי שר החינוך והתרבות באישור המועצה, כדי למלא תפקידים עיקריים אלה:

1. להיות גוף בלתי-תלוי, שיעמוד בין הממשלה והמוסדות הלאומיים מצד אחד והמוסדות להשכלה גבוהה מצד שני בכל ענייני ההקצבות להשכלה גבוהה. הממשלה והמוסדות הלאומיים יימנעו מלקבל בקשות או המלצות מהמוסדות להשכלה גבוהה עצמם או מכל מקור אחר וכן יימנעו מלהקציב הקצבות למוסד להשכלה גבוהה שלא בהמלצת הועדה לתכנון ולתקצוב;
2. להציע את התקציב הרגיל ואת תקציב הפיתוח להשכלה הגבוהה בהתחשב בצרכי החברה והמדינה, תוך שמירה על החירות האקדמית ושקירה על קידום המחקר וההשכלה;
3. לחלק בלעריית בין המוסדות להשכלה גבוהה את התקציבים הרגיל והפיתוח, הכוללים והמאושרים;
4. להציע לממשלה ולמועצה להשכלה גבוהה תוכניות פיתוח של ההשכלה הגבוהה ולתכנן את מימונו;
5. לעשות למען ייעול המוסדות להשכלה גבוהה ולמען תיאום ביניהם כדי למנוע כפילות מיותרת ולהביא לידי חיסכון;
6. לעקוב אחרי ניצול התקציבים כדי למנוע גרעונות או חריגות;
7. לחוות את דעתה בפני המועצה להשכלה גבוהה לפני שזו תגבש א דעתה על פתיחת כל מוסד חדש או יחידה חדשה בעלת משמעות כספית ניכרת במוסד הקיים. חוות-דעתה המנומקת של הועדה תענה על שאלות עיקריות אלה:

א. אם יש צורך במוסד החדש או ביחידה החדשה.

ב. מה המשמעות הכספית של פתיחת המוסד החדש או היחידה החדשה כשהועדה היא אשר תקבע אם יש או אין משמעות כספית לפתיחת היחידה החדשה.

3.2 עבודת הוועדה לתכנון ולתקצוב

ות"ת פועלת בשלוש מסגרות:

3.2.1 המליאה

בין אוקטובר 1984 לספטמבר 1985 התכנסה ות"ת ל-29 ישיבות. במניין זה שתי ישיבות עם ועד ראשי האוניברסיטאות (דצמבר 1984, אפריל 1985), וריון עם אנשי אגף התקציבים של משרד האוצר (מרס 1985).

בישיבות ות"ת השתתפו מוזמנים חיצוניים בנושאים הבאים: פר"ח, קרן הלוואת לסטורנטים, מכללה לתואר ראשון באוניברסיטת תל-אביב, הקרן למחקר בסיסי, מכללות להכשרת עובדי הוראה.

רשימת הנושאים שנונו בישיבות ות"ת מובאת בנספח א'.

רשימת חברי ות"ת מובאת בעמ' 22.

3.2.2 ועדות משנה

בשנת תשמ"ה פעלו ועדות המשנה הבאות:

- ועדה להקצבות מקבילות לפירות קרנות צמיתות.
- ועדת המשנה לצירוד מדעי.
- הוועדה לכחירת הזוכים במלגות אלון.
- ועדת מחשבים.
- הנהלת מרכז החישובים הבין-אוניברסיטאי (מחב"א).
- ועדת ספריות אוניברסיטאיות.

- ועדת ההיגוי לרשת הספריות הבין-אוניברסיטאית.
- הוועדה האקדמית הבין-מוסרית לעניין המכון לחקר המרכר.
- הווער המנהל של המכון הבין-אוניברסיטאי באילת.
- הוועדה לבחינת הרכיבים להכשרה אקדמית של מורים לבתי-ספר תיכוניים בחינוך הטכנולוגי.

רשימת חברי ועדות המשנה הנ"ל מובאת בנספח כ"ה.

חברי ות"ת מכהנים כיושבי-ראש או כחברים ברוב ועדות המשנה של ות"ת. הם נבחרים על-פי מומחיות וכישורים מתוך הסגל הבכיר של האוניברסיטאות או מאנשי המשק הפרטי והשירות הציבורי. כל חברי ועדות המשנה של ות"ת פועלים ללא תמורה כספית. ריכוז הוועדות מתבצע על-ידי הצוות המינהלי של ות"ת.

3.2.3 הצוות המינהלי

הצוות המינהלי פועל במסגרת שלוש יחידות העוסקות בנושאים העיקריים שבטיפול ות"ת:

- תכנון ופיתוח (כולל מידע ופיתוח אקדמי).
- התקציב הרגיל (כולל נושאי שכר והקצבות מקבילות).
- מזכירות המועצה להשכלה גבוהה והווערה לתכנון ולתקצוב.

הצוות פעל בהיקף של 19 1/4 משרות.

רשימת אנשי הצוות המינהלי הבכיר מובאת בעמ' 22.

תקציב מינהל ות"ת בשנת תשמ"ה היה כ-620 מיליון שקל (ראה נספח ב' – דו"ח ביצוע תקציב מינהל הוועדה לתכנון ולתקצוב).

קשרי ות"ת והמועצה להשכלה גבוהה

הוועדה לתכנון ולתקצוב מיוצגת במועצה להשכלה גבוהה על-ידי היושב-ראש שלה, שהוא חבר המועצה להשכלה גבוהה. יו"ר ות"ת מוסר למועצה דרך קבע מידע על פעולותיה של ות"ת.

ות"ת משמשת גורם מליעץ למועצה להשכלה גבוהה בדיוניה על אישור יחידות חדשות או מתן הכרה למוסדות חדשים. לקראת הדיונים בנושאים אלה מגישה ות"ת למועצה חוות-דעת מנומקת. חוות-הדעת מתייחסת הן לצורך כתוכנית החדשה בהקשר לתכנון המערכת ולצורכי המדינה והן למשמעותה הכספית.

בשנים האחרונות (החל מתשמ"א) מתבצע תהליך הטיפול בתוכניות לפתיחת יחידות חדשות בהתאם לנוהל, שתואם עם ראשי המוסדות להשכלה גבוהה ואושר ע"י המועצה להשכלה גבוהה:

א. המוסדות ימסרו לוועדה לתכנון ולתקצוב מידע על כל יחידה חדשה או שינוי ביחידה קיימת אשר אושרו ע"י המוסדות המתאימים, ואשר בכוונתם להנהיג.

ב. הוועדה לתכנון ולתקצוב תברוק את היחידה מבחינת צורכי המשק, מניעת כפילויות, והמשמעות הכספית הכרוכה בה.

ג. אם לדעת הוועדה לתכנון ולתקצוב אין ליחידה משמעות כספית ואין צורך לדון בה מבחינת צורכי המשק ומניעת כפילויות, מוסמכת הוועדה לתכנון ולתקצוב לרשום לפנייה את פתיחת היחידה או שינוי ביחידה קיימת ולהודיע על כך למוסד הנוגע בדבר ולמועצה להשכלה גבוהה.

ד. אם יש ליחידה משמעות כספית או שיש צורך לדון בה מבחינת צורכי המשק ומניעת כפילויות, תעביר הוועדה לתכנון ולתקצוב את חוות-דעתה למועצה להשכלה גבוהה כמקובל.

רשימת יחידות חדשות שנפתחו באוניברסיטאות בתשמ"ה - לאחר הודעה לות"ת ולאחר שות"ת קבעה שהפעולה אינה מחייבת אישור המועצה - מובאת בנספח ג'.

רשימת הנושאים שנדונו ב-8 ישיבות המועצה להשכלה גבוהה בתשמ"ה מובאת בנספח ד'.

רשימת חברי המועצה להשכלה גבוהה מובאת בנספח ה'.

1

מערב
ההשכלה הגבוהה
בתש"ז

4.1 נתונים כלליים

מערכת ההשכלה הגבוהה כללה בשנת תשמ"ה:

- שבעה מוסדות אוניברסיטאיים:
האוניברסיטה העברית בירושלים;
הטכניון מכון טכנולוגי לישראל;
אוניברסיטת תל-אביב;
אוניברסיטת בר-אילן;
אוניברסיטת חיפה;
אוניברסיטת בן-גוריון בנגב;
מכון ויצמן למדע.

- האוניברסיטה הפתוחה.

- ארבעה מוסדות להשכלה גבוהה שאינם אוניברסיטאות, אשר קיבלו הכרה והסמכה להעניק תואר אקדמי ראשון:
בצלאל אקדמיה לאמנות ולעיצוב ירושלים;
האקדמיה למוסיקה ולמחול בירושלים ע"ש רובין;
בית ספר גבוה לטכנולוגיה ירושלים;
שנקר בית הספר הגבוה למדעי הטקסטיל ולאופנה.

- מסלול אקדמי במרשתת רופין שקיבל הכרה והסמכה להעניק תואר אקדמי ראשון.

- מסלול אקדמי במכללה למינהל בתל-אביב שקיבל היתר לפתוח ב להשכלה גבוהה ולקיימו.

- מסלולים אקדמיים במכללות האזוריות באחריות אקדמית אוניברסיטאות (ראה רשימת מכללות אזוריות בסעי' 5.6.2).

שישה מוסדות להכשרת עובדי הוראה, שקיבלו היתר או הכרה למוסר כולו או למסלולים שונים:

מכללה ירושלים לבנות;

המכללה לחינוך ע"ש דוד יליון;

מכללת בית ברל;

המכללה לחינוך גופני במכון וינגייט;

המכללה לחינוך ע"ש לוינסקי (היתר בלבד);

המכללה לחינוך סמינר הקיבוצים (היתר בלבד);

פירוט תחומי הלימודים במוסדות להשכלה גבוהה מובא בנספח ו'.

ות"ת משתתפת בתקציביהם של המוסדות המוכרים להשכלה גבוהה, פרט למוסדות להכשרת עובדי הוראה המתוקצבים על-ידי משרד החינוך והתרבות.

בשנת הלימודים תשמ"ה למדו באוניברסיטאות בישראל כ-61,200 תלמידים לקראת תארים אקדמיים ותעודות (כ-60,600 בתשמ"ד). עוד כ-3,900 תלמידים למדו באוניברסיטאות בתוכניות לימודים מיוחדות שלא לקראת תואר או תעודה אקדמיים (לא כולל לימודי חוץ, מכינות ועוד). במוסדות להשכלה גבוהה שאינם אוניברסיטאות למדו כ-2,900 תלמידים. כ-12,000 תלמידים למדו בקורסים אקדמיים של האוניברסיטה הפתוחה (שווה-ערך לכ-2,000 תלמידים מלאים). נתונים על מספרי התלמידים באוניברסיטאות ובמוסדות הלא-אוניברסיטאיים מובאים בנספח ז'.

מבין התלמידים שלמדו באוניברסיטאות בתשמ"ה לקראת תואר אקדמי או תעודה, כ-44,350 (73%) למדו לקראת תואר ראשון; כ-12,760 (21%) למדו לקראת תואר שני; כ-3,200 (5%) לתואר שלישי; כ-820 (1%) למדו לקראת תעודה אקדמית (בעיקר תעודת הוראה לבתי-ספר תיכוניים). נתונים על רמת התואר (ראשון, שני, שלישי) של התלמידים באוניברסיטאות מובאים בנספח ח'.

מספר מקבלי תארים במוסדות להשכלה גבוהה המתוקצבים ע"י ות"ת היה כ-10,650 בתשמ"ד (אין עדיין נתונים סופיים לשנת הדו"ח), מהם

כ-73% קיבלו תואר ראשון, כ-18% תואר שני וכ-3% תואר שלישי. כנס ט' מובאים נתונים על מקבלי תארים באוניברסיטאות ובמוסר הלא-אוניברסיטאיים.

נתונים על סגל העובדים באוניברסיטאות ובמוסדות הלא-אוניברסיטאיים להשכלה גבוהה מובאים בנספח י'. הנתונים מתייחסים לשנים תשמ ותשמ"ד (אין עדיין נתונים לשנת הדו"ח).

4.2 התפתחויות עיקריות במוסדות להשכלה גבוהה

4.2.1

האוניברסיטה העברית בירושלים*

בתשמ"ה השלימה האוניברסיטה את ההכנות לקראת מעבר לשיטת הלימודים הסמסטריאלית, בה יוחל בשנת הלימודים תשמ"ו, ועובדו תוכניות לימודים בהתאם.

נפתחה תוכנית לימודים לתואר "מוסמך בניהול טכנולוגיה כימית" משותפת לבית-הספר למדע שימושי ולטכנולוגיה ולבית-הספר למינהל עסקים.

עובדה תוכנית לימודי תעודה כלשון עברית במגמת עריכה ובמגמת הדרכה בתרבות הדיבור. תוכנית זו תופעל בשנת הלימודים תשמ"ו.

האוניברסיטה החליטה להנהיג חוג ללימודים כלליים בפקולטה למדעי הרוח. חוג זה במצורף לחוג לימודים אחר יקנה את התואר "בוגר".

הוחלט גם להנהיג חוג ללימודים מתקדמים על-פקולטאי לקראת תוארי מוסמך ודוקטור בכיו-טכנולוגיה (טעון אישור המועצה להשכלה גבוהה).

במסגרת תהליך התכנון האקדמי לטווח בינוני וארוך, הסתיים הדיון בתוכנית הפיתוח של הפקולטה למדעי-הטבע עד שנת 2000. בשנת

הלימודים תשמ"ו תקיים האוניברסיטה דיון בתוכניות הפיתוח האקדמי של הפקולטות לרפואה ולחקלאות.

שנת תשמ"ה היתה שנת ה-60 של האוניברסיטה העברית. במסגרת האירועים שהתקיימו בשנה זו בלט מספר רב של סימפוזיונים מדעיים, בהם נפגשו מדענים מתחומים שונים מארצות העולם עם עמיתיהם מהאוניברסיטה העברית ומאוניברסיטאות אחרות בארץ.

4.2.2

הטכנון מכון טכנולוגי לישראל*

באוקטובר 1984 חגג הטכניון את יובל השישים להיווסדו. לרגל האירוע התקיים סימפוזיון בינלאומי בנושא תקומה באמצעות טכנולוגיה בהשתתפות אישים מהארץ ומהעולם.

עד סוף תשמ"ד סימנו לימודיהם בטכניון 24,263 סטודנטים לתואר ראשון, 4,307 סטודנטים לתואר שני, 1,123 לתואר שלישי ו-495 קיבלו תואר דוקטור לרפואה.

בשנת תשמ"ה הגדיל הטכניון במידה ניכרת את מספר המתקבלים לשנת הלימודים הראשונה. מספר התלמידים שהתחילו לימודי הסמכה בשנה זו היה 1,757 לעומת 1,526 בתשמ"ד. הטכניון נענה לדרישות המשק והגדיל במיוחד את מספר התלמידים בפקולטות להנדסת חשמל, מדעי המחשב והנדסת מכונות. גם במספר התלמידים לתואר שני ושלישי חלה עלייה, ומספרם עלה מ-1,756 בתשמ"ד ל-1,876 בתשמ"ה.

באמצע שנת 1985 התפרסמה תגליתו של פרופ' דניאל שכטמן שהיכתה גלים בקהיליה המדעית העולמית. פרופ' שכטמן גילה את ה"שכטמנית" - חומר בעל מכנה גבישי חדש שקיומו בטבע היה עד אז בגדר השערה בלבד.

בתשמ"ה המשיך הטכניון בהחדרת המיקרו-מחשב ככלי לימוד. בחמש פקולטות הופעלו ספריות מחשבים ובהן כ-400 מיקרו-מחשבים, אשר הועמדו לרשות הסטודנטים. הפעילות בשטח המחשבים הוגדלה עם הקמת

דגש מיוחד הושט על מחקר ממומן בשטחי הביוטכנולוגיה וחקר תרופות חרשות. קבוצות חוקרים קיבלו מימון להמשך פיתוחם של מוצרים בעלי פוטנציאל מסחרי.

בשנת תשמ"ה החל תהליך מיחשוב הספרייה המרכזית והספריות היחידיות. לביצוע המיחשוב נרכש מחשב VAX, ובוצעה הסכת קבצים והעלאת רשומות על המחשב.

בסוף השנה הושלם הבניין הרכ-תכליתי, והפקולטה לארכיטקטורה תעבור בתשמ"ו לקרית הטכניון.

4.2.3

אוניברסיטת תל-אביב*

אוניברסיטת תל-אביב מציעה לימודים בהיקף רחב של מקצועות במסגרת כ-90 חוגים ומחלקות ו-10 כתי-ספר המאוגדים ב-9 פקולטות. בנוסף על כך קיימים באוניברסיטה 50 מכוני מחקר.

מספר התלמידים באוניברסיטת תל-אביב בתשמ"ה היה: 13,000 לתואר ראשון (כולל רפואה); 3,900 לתואר שני; 811 לתואר שלישי; 850 בלימודי תעודה (כולל תעודת הוראה); 860 בלימודי המשך ברפואה; 338 ישראלים ו-142 עולים במכינות; 200 בתוכנית האמריקאית בפקולטה לרפואה; 315 סטודנטים מחו"ל; 6500 בלימודי חוץ.

מספר משרות סגל אקדמי בכיר באוניברסיטה היה 969 (ינואר 1985) ועוד כ-680 מורים המלמדים בפקולטה לרפואה, רובם רופאים קליניים.

בשנת הלימודים תשמ"ה אושרו באוניברסיטה:

- תוכניות לימודים חדשות לתואר שני בנושאים: מינהל מערכות כריאות, כריאות תעסוקתית, הוראת ערבית.
- תוכנית מיוחדת להודעתה לחינוך...

- תואר ראשון בסיעוד המבוסס על מערך בית הספר לאחיות (טעון אישור המועצה להשכלה גבוהה).
- תוכנית לימודים לתואר שני ללא עבודת גמר בעבודה סוציאלית.

בתשמ"ה נפתחו באוניברסיטה לימודי תעודה לבוגרי החוג לאמנות התיאטרון; נוספו 10 קתדרות בשטחי מחקר שונים, ומספרן הכולל עתה הוא 85; נחתמו 7 הסכמים לשיתוף פעולה עם אוניברסיטאות כח"ל; החוג לכימיה הפך לבית-ספר בן 3 חוגים.

בתשמ"ה קיימה האוניברסיטה יום עיון לסגל הבכיר, בו הודגש הצורך לשפר את היחס מורים/תלמידים; לחזק את לימודי התואר השלישי; לברוק אופציות של היענות לגידול הצפוי במספר הפונים לאוניברסיטה מכלי להגדיל באופן משמעותי את מספר התלמידים לתואר ראשון.

4.2.4

אוניברסיטת בר-אילן*

שנת הלימודים תשמ"ה עמדה בסימן קיצוצים. חלה ירידה של כ-5% במספר חברי הסגל.

מספר הסטודנטים לתארים השונים התחלק כדלהלן: 10,599 לתואר ראשון ולתוכניות מיוחדות; 1,553 לתואר שני; 300 לתואר שלישי; 270 בלימודי תעודה מסוגים שונים.

עירור המחקר הישומי, בעיקר בפקולטה למדעי הטבע, נתן פירותיו גם בתשמ"ה. חלה התקדמות רבה במחקרים נמשכים ונוספו מחקרים חדשים. חלק ממחקרים אלה יתנו פירות כבר בשנים הקרובות.

במספר מחלקות נפתחו לימודים מתקדמים: לימודים לתואר שלישי במדעי המחשב ולימודים לתואר שני עם תיזה במינהל עסקים. המגמה היתה הרחבת לימודי המחשב ע"י הגדלת מספר הסטודנטים. לצורך הרחבה נרכש מחשב חדש למחלקה ללימודי המחשב.

לימורי טכנולוגיה בחינוך שנפתחו בתשמ"ר קיבלו תאוצה בתשמ"ה מבחינת מספר התלמידים והציוור.

בתשמ"ה נערכו באוניברסיטה מספר כנסים בינלאומיים.

4.2.5

אוניברסיטת חיפה*

האוניברסיטה המשיכה במאמץ לקיים אמות-מירה גבוהות במחקר ובהוראה ולקלוט סגל חדש. למרות דלדול האמצעים הכספיים שלרשותה, הצטרפו לאוניברסיטה מספר חוקרים מצטיינים בתחומים שונים.

בתשמ"ה אישרה המועצה להשכלה גבוהה לאוניברסיטה פתיחת לימודים לתואר שלישי בחוגים לחינוך ולמדעי המדינה. הטיפול בפיתוח הלימודים לתארים מתקדמים המשיך להתבצע ע"י הרשות ללימודים מתקדמים של האוניברסיטה.

רשות המחקר של האוניברסיטה עוררה קידום מחקרים ע"י סיוע ראשוני וסיוע לוגיסטי שוטף (הקצבות להכנת הצעות מחקר, מחקרי גישוש, הרפסות). הרשות פרסמה בתשמ"ה קטלוג מחקר מקיף הכולל מידע על עבודות המחקר של חברי הסגל האקדמי ועל המכונים, המרכזים ויחידות אחרות, ועל המחקרים הנעשים במסגרתם.

על-פי הנחיות חבר הנאמנים שלה שוקלת עתה האוניברסיטה תוכניות לכינון שתי מסגרות חדשות ברמה של פקולטה או בית-ספר: מינהל עסקים ומשפטים. האוניברסיטה משוכנעת כי לימודים ומחקר בתחומים אלה הכרחיים לביטוסה האקדמי.

למרות הקשיים התקציביים שבפניהם ניצבת האוניברסיטה, עושה ההנהלה מאמץ להמשיך ולקיים את היקף הרכש והשירותים בספרייה ברמה גבוהה.

* נמסר ע"י הנהלות האוניברסיטאות

מגמה זו הביאה להצטיינות הספרייה האוניברסיטאית במשך שנים. פיתוח המיתושב בספרייה, שהוא צורך חיוני, מתעכב מטעמים תקציביים.

האוניברסיטה, עושה כמיטב יכולתה לפיתוח מרכז המחשבים לשירות הסגל האקדמי.

4.2.6

אוניברסיטת בן-גוריון בנגב*

שנת תשמ"ה נפתחה באוניברסיטת בן-גוריון באיחור של שבועיים עקב בעיות באישור מסגרת התקציב. בינואר 1985 נקבעה וסוכמה מסגרת התקציב לתשמ"ה המבוססת על קיצוץ ככוח-אדם. במסגרת הצעדים שננקטו הוקמה ועדה מייעצת לרקטור להקצאת משאבים לפקולטות.

בתשמ"ה הוחל בתהליך גיבוש והכנה של תוכניות לימודים לתלמידים מחו"ל בעידוד ועדת ההיגוי לתלמידי חו"ל.

במחלקה למתמטיקה ולמדעי המחשב הסתייעה ההוראה במחשב VAX, בתוספת ציוד היקפי שנרכש במהלך השנה. נפתחו מסלולי לימודים חדשים בפסיקה ובמדעי המחשב, בכימיה כיו-פיסית, בכימיה טכנולוגיה - בשיתוף בין המחלקה לביולוגיה והמחלקה להנדסה כימית. נמשכה התפתחותן של קבוצות מחקר כיו-תחומיות בכימיה של מתכות אורגניות ובספקטרוסקופיה של מוליקולות ספוחות על שטח.

המועצה להשכלה גבוהה הסמיכה את האוניברסיטה להעניק תואר שני בפקולטה למדעי החברה והרוח כחמש מחלקות: כלכלה, חינוך, גיאוגרפיה, מדעי ההתנהגות והיסטוריה. בתשמ"ה סיים לימודיו מחזור ראשון של סטודנטים במחלקה לעבודה סוציאלית.

במחלקה להנדסת חשמל שולבו במערך ההוראה הפדונטלית טכניקות של וידאו ואולפן טלוויזיה במעגל סגור. בתשמ"ה נחנך בניין המחלקה להנדסת חשמל בקרית האוניברסיטה, והחל מתשמ"ו יתקיימו הלימודים והמחקר בבניין החדש.

הוקט מרכז מחשבים מחלקתי המבוסס על מחשבי VAX 750 ו-F-120 ARRAY

במחלקה להנדסת תעשייה וניהול הורחבה תוכנית הלימודים לתואר הראשון לתחום מערכות מידע, והמחלקה צוידה בציוד חדיש הכולל מיקרו-מחשבים ורובוטים.

הפקולטה למדעי הבריאות קיימה שני קונגרסים בינלאומיים בנושאי אתיקה רפואית וקבלת החלטות ברפואה. לראשונה הוענקו תארים לבוגרי המגמה לסיעוד, ובמקביל הוסמכה האוניברסיטה להעניק תואר אקדמי ראשון בפיזיותרפיה.

במכון לחקר המדבר כשדה בוקר הוקם מרכז בינלאומי ללימודי מדבר. המרכז קיים שני כנסים בינלאומיים.

כתש"מ נחנכו באוניברסיטה מספר מרכזי מחקר בתחומי תכנון כלכלי, מדעי המחשב, אתיקה רפואית על פי ההלכה היהודית. כמו כן נחנכו קתדרות לגיאוגרפיה ותכנון אזורי, להשקיה במים מליחים, לאופרטורים ומערכות, לפטרולוגיה, לנורולוגיה, לעתודה מדעית.

4.2.7

מכון ויצמן למדע *

שנת תשמ"ה אופיינה ע"י הגדלת מסגרות שיתוף הפעולה הבין-דיסציפלינרי בתחומי מחקר שונים תוך גידול משמעותי במספר מרכזי המחקר במכון. בין המסגרות החדשות יש לציון את המרכז לחקר מחלות טרופיות ופרזיטיות, מרכז לחקר החיטה והמרכז למדעי הצמח והחקלאות.

הונחה אבן הפינה למגרל השמש ולשדה ההליוסטטים שלידו, המיועד להיות אב טיפוס לניצול טמפרטורות גבוהות שיושגו ע"י קרינת השמש לשם ריאקציות כימיות ופיזיקליות.

שנת תשמ"ה עמדה בסימן הרחבה והעמקה של תוכניות הלימודים במדרשת פיינברג, התאמתן להתקדמות המהירה בחזיתות המחקר במדעי הטבע והמתמטיקה, ושמירת הקשר השוטף וההדוק של המדרשה עם הקהילה המדעית הבינלאומית. מספרם הכולל של תלמידי המדרשה בשנה זו היה 498, מתוכם 198 סטודנטים לתואר שני ו-300 לתואר שלישי. תלמידים אלה למדו בחוגים הבאים: מדעי החיים (250), כימיה (98), פיסיקה (62), מתמטיקה ומדעי המחשב (79), הוראת המדעים (6). 20% מהתלמידים באו מחו"ל. בסך הכל הציעה המדרשה לתלמידיה כ-100 קורסים פרונטאליים במקצועות השונים וכ-20 קורסים מעבדתיים. בתש"מ"ה עלה מספרם הכולל של המועמדים לתוכניות השונות. במיוחד, חלה עלייה במספר הנרשמים לתוכניות המוסמך במדעי החיים ובמדעי המחשב.

בכל המגמות הושם דגש על שילובם של נושאים המצויים בחזית המדע בתוכניות הלימודים, למשל: הנדסה גנטית וחקר המוח במדעי החיים; תובנה מלאכותית ושפות תיכנות מתקדמות במדעי המחשב. המעבדה המרכזית של המדרשה הורחבה וציודה עודכן. הוגרל מספר מסופי המחשב, ולרשות התלמידים הועמדו גם מחשבים מתקדמים לצורך פיתוח תוכנה כתובנה מלאכותית. נוסף לאלה עומד לרשות הסטודנטים כלל הציוד המתקדם של מעבדות המחקר של המכון לתחומיהן השונים.

שיטות לימוד והדרכה חדשניות, שהוכנסו למסגרת הלימודים בשנים האחרונות, גובשו והוכיחו עצמן בשנת תשמ"ה. אלו כוללות מסגרות של רוטציה, שבהן נדרש תלמיד המוסמך לעבוד במעבדות המכון וליטול חלק פעיל בעבודת מחקר שוטפת; מעבדות לימוד אינטנסיביות בטכניקות מחקר חדישות; וכן תוכנית לימודים המאפשרת לתלמידי מוסמך לעבור בסיום שנת לימודיהם הראשונה למסלול ישיר לדוקטורט.

4.2.8

האוניברסיטה הפתוחה *

כמרכז פיתוח הקורסים בשנת תשמ"ה (1984/85) היו הנושאים במדעי המחשב ובמדעי החברה - במיוחד בתחום הכלכלה והמינהל. בתחומים אלה

בשנת תשמ"ה הושקעו מאמצים רבים בתחום ההוראה. הוקם צוות תומך קטן המפוזר במקומות שונים בארץ, שתפקידו לעזור לתלמידים מתחילים להתמצא ברכי הלימוד המיוחדים של האוניברסיטה ולהתגבר על הקשיים הכרוכים בהן.

תוכנית הלימודים האקדמית לפעילי השכונות וכן תוכנית "כלנית" לפעילי ההסתדרות ויכזו מעל ל-1000 תלמידים ככל רחבי הארץ, וחלק מהם כבר מתקבלים למילוי מחצית מהדרישות לתואר.

בתחום המחקר יש לציין מספר עבודות שנעשו באוניברסיטה בנושאים הקשורים ללימוד מרחוק, ונתקבלו בקונגרס הבינלאומי ללימוד מרחוק שהתקיים באוגוסט 1985 במלבורן שבאוסטרליה.

כתשמ"ה נכנסה האוניברסיטה לעידן מעבדי התמלילים, וכן הוקדשה תשומת לב רבה לבדיקת האפשרויות להחלפת ציור הדפוס לסדר מחשב. כמו-כן נבחרה מערכת המחשב אותה עומדת האוניברסיטה לרכוש.

4.2.9

בצל"ל אקדמיה לאמנות ועיצוב ירושלים*

בראשית שנת תשמ"ה הוחל בעבודות ההתאמה בבניין בצל"ל בהר-הצופים, בו יחלו ללמוד בראשית שנת תשמ"ו שלוש מחלקות המוסד. יהיה זה שלב ראשון בהעברת האקדמיה כולה לבניין משלה ושיכון כל המוסד על מחלקותיו ויחידותיו תחת קורת גג אחת.

חילופי הסטודנטים עם מוסדות מקבילים בחו"ל הועמקו כתשמ"ה, וכן טופחו פרויקטים משותפים עם התעשייה וגופים ציבוריים בתחומי העיצוב התעשייתי, העיצוב הקרמי והצורפות.

תערוכה ניידת של עבודות תלמידי בצל"ל מטעם "אמנות לעם" נדדה במשך השנה כ-20 מרכזי תרבות ונוער ברחבי הארץ. בנוסף התקיימו תערוכות

מחלקתיות במסגרות שונות. היחידה לאנימציה זכתה להכרה בינלאומית בפסטיבל ננסי בצרפת.

למרות קשיי התקציב והקיצוץ בתקציב ההוראה, הופעלה תוכנית הלימודים בהיקף רחב והועמקה הפעילות הבין-מחלקתית. נעשה ניסיון לחידוש ולרענון של דרכי ההוראה במחלקות השונות.

4.2.10

האקדמיה למוסיקה ולמחול בירושלים ע"ש חב"י

במסגרת האקדמית הקיימת הוגדרו יעדים חדשים וכיווני התפתחות שונים בהתאם לצרכים ולדרישות האמנותיות של מדינת ישראל לשנים הבאות. הדגש מיוחד יהיה על הכיצוע - סדנאות כיצוע בנגינה, מחול ויצירה, גופים אמנותיים. לשם כך יוגבר שיתוף הפעולה הבין-חוגי ויורחבו הפעילויות הלא-קוריקולריות.

האקדמיה שוקלת קיום טרימסטר קיץ, כולל קורסי קיץ וקורסי אמן. כמדי שנה, גם כתשמ"ה התקיימו בהצלחה קורסי קיץ במחול בהשתתפות אמנים ישראלים ואורחים. כמו-כן עובדו תוכניות חד-שנתית לסטודנטים מחו"ל.

העברת האקדמיה לגבעת רם מאפשרת הרחבת האימונים האישיים, וקיום פעילויות להרחבת אופקים בתחומים אקדמיים ובתחומי המיומנות.

כתשמ"ה אישרה המועצה להשכלה גבוהה לאקדמיה למוסיקה ולאוניברסיטה העברית בירושלים להעניק במשותף תואר שני במוסיקה. מתן האפשרות להענקת התואר המשותף (M.A.MUS.) וכן ההסמכה להעניק תואר אקדמי בחוג להכשרת מורים (B.Ed.MUS.) נתנו לאקדמיה תנופת התפתחות אקדמית מחודשת.

התקיימו מופעים של גופי כיצוע בארץ ובחו"ל, כגון: הופעת מקהלת האקדמיה בגרמניה ובנורבגיה, וכן הופעת להקת המחול בשווייץ.

4.2.11

בית ספר גבוה לטכנולוגיה 'ירושלים'

תחומי ההתמחות של בית הספר הם פיסיקה/אלקטרו-אופטיקה, אלקטרוניקה ומדעי המחשב. החל מתשמ"ה מתקיימים ארבעה מסלולים במדעי המחשב: תוכנה, מערכות מידע ניהולי, מיקרו-מחשבים, מערכות משולבות מחשב. כמו כן קיימת יחידה להוראת המדעים.

כל תלמיד לומד בנוסף ללימודי ההתמחות גם לימודי קודש ויהדות. על התלמיד לבצע פרויקט יישומי כחלק אינטגרלי מלימודיו וכהכשרה לתפקידיו בעתיד.

במסגרת המחקרית מתמחה בית ספר גבוה לטכנולוגיה בתקשורת אלקטרונית ואופטית, במערכות מידע, בעיבוד תמונות, במיקרו-ליתוגרפיה, בסיבים אופטיים כחיישנים, בפיקוד ובקרה, ברובטיקה ובתכנון בזמן אמיתי.

תלמידי בית-הספר יכולים ללמוד גם לקראת תעורה בהוראת המדעים.

4.2.12

שנקר בית הספר הגבוה למדעי הטקסטיל ולאופנה*

בית-הספר עוסק בהכשרת טכנולוגים של טקסטיל, כימאי טקסטיל, אנשי ניהול תעשייתי, מעצבי אופנה ומעצבי טקסטיל, בתוכנית לימודים ארבע-שנתית לתואר ראשון.

במהלך תשמ"ה הוכנה תוכנית חומש לפיתוח המוסד העוסקת בין השאר בתוכניות הוראה, בתוכניות המחקר ובתוכניות ההצטיידות והבילנוי.

תוכנית החומש, אשר עיקרה התאמת תוכניות הלימודים והמעבדות לצורכי התעשייה העתידיים הכוללים אוטומציה ומיחשוב, נדונה בוועדות המקצועיות, וקיבלה את ברכת חבר הנאמנים.

נושא מיחשוב בעיצוב ובייצור זכה לדגש חזק ע"י הקמת מרכז דיגום ממוחשב לסריגים ומרכז ממוחשב לתדמיות. נושא זה כבר הוכנס לתוכנית הלימודים כמגמות הטכנולוגיות וכמגמות העיצוב.

הוקמה מעבדה לפיתוח בגדי מגן, הכוללת ציוד מדידה משוכלל לבחינת מידת ההגנה הניתנת לגוף האדם ע"י ביגוד כתנאים משתנים של אש, קרינה ומעבר חום.

מעורבות הסגל במחקר ופיתוח בנושאי גישוש ובנושאים הממומנים ע"י גורמי חוץ הולכת וגדלה.

מגמות העיצוב העפילו לרמה חדשה אשר באה לידי ביטוי בשבחים הרבים שהתקבלו מגורמים מוסמכים בארץ ובחו"ל לאחר התצוגה השנתית.

5

תחומים
בטיפול הוועדה
לתכנון ולתקצוב

5.1 תכנון ומידע

ות"ת עוסקת בתכנון רב-שנתי של מערכת ההשכלה הגבוהה ובבעיות שוטפות בעלות היבטים של תכנון.

תוך שימוש במידע שהצטבר קיימה ות"ת דיונים מקיפים בתכנון רב-שנתי של מערכת ההשכלה הגבוהה. שנות היער שנקבעו לעבודת התכנון היו תשמ"ח (1988) ותשנ"ה (1995).

כבסיס לדיונים שימשו הגורמים דלקמן:

- א. צורכי המדינה בכוח-אדם בעל הכשרה אקדמית.
- ב. פוטנציאל הסטודנטים, מספרם ואיפיוניהם.
- ג. מדיניות הקבלה של המוסדות להשכלה גבוהה.
- ד. אקדמיזציה של מקצועות חדשים.
- ה. סגל אקדמי, מינהלי וטכני.
- ו. בינוי ופיתוח.
- ז. פיזור גיאוגרפי של המוסדות להשכלה גבוהה.
- ח. החלטות שונות שנתקבלו ע"י המועצה להשכלה גבוהה.

בשנת תשמ"ד פורסם המסמך "מערכת ההשכלה הגבוהה תשמ"ג-תשמ"ח (1983-1988) ומבט ראשון לקראת שנת תשנ"ה-1995". מסמך זה כולל נתונים על התפתחות המערכת כעשור האחרון, מצבה, תחזיות כדבר מספרי סטודנטים, צורכי המדינה בכוח-אדם בעל הכשרה אקדמית בתחומים שונים, מסקנות, החלטות וקווי פעולה.

5.1.1 ביצוע בשנת הדו"ח

מספר נושאים הנוגעים להתפתחות המערכת, אשר העסיקו את ות"ת בשנת תשמ"ה, מובאים להלן.

5.1.1.1

לימודי אלקטרוניקה ומחשבים

על-פי תחזית חוברת התכנון "מקצועות האלקטרוניקה והמחשבים יעמדו בראש רשימת העדיפויות הלאומיות של מערכת ההשכלה הגבוהה. ות"ת פונה לאוניברסיטאות בבקשה להרחיב בצורה משמעותית את הפקולטות והמחלקות העוסקות בתחומים אלה תוך הקצאת משאבים כעדיפות עליונה לתקני סגל אקדמי, סגל טכני, ציוד ובניינים".

בשנת תשמ"ה הקציבה ות"ת משאבים מיוחדים למוסדות בהם קיימות תוכניות לימודים במקצועות אלקטרוניקה ומחשבים, וזאת למרות התקציבים המצומצמים שעמוד לרשותה, וחייבו קיצוצים ריאליים בתחומי פעילות שונים של המערכת. ההקצבות ניתנו לאוניברסיטה העברית, לטכניון, לאוניברסיטת תל-אביב, לאוניברסיטת בר-אילן, לאוניברסיטת בן-גוריון, ולהאוניברסיטה הפתוחה.

בשיתוף עם איגוד תעשיות האלקטרוניקה וצה"ל עובדה תוכנית הסבה של הנדסאים, אשר תופעל על-ידי אוניברסיטת תל-אביב, ותפתח בשנת תשמ"ו.

בשיתוף עם איגוד תעשיות האלקטרוניקה הוקמה קרן מיוחדת לעידוד ולתמיכה כמרצים צעירים במקצועות ההנדסיים המועדפים.

5.1.1.2

לימודי משפטים

בגיוס אנשי סגל אקדמי מתאימים. קשה לקבוע את צורכי המשק והחברה כמשפטים, אולם ניכר שהיצע הבוגרים מספק את הביקוש. אוניברסיטת חיפה מינתה ועדה פנימית לבדיקת אפשרות הקמת פקולטה למשפטים. במסגרתה.

ות"ת סבורה שבשנים הקרובות אין צורך בפתיחת פקולטה נוספת למשפטים.

5.1.1.3

הכשרת עובדי הוראה

לפני כארבע שנים הניחה המועצה להשכלה גבוהה את התשתית לתהליך האקדמיזציה של המוסדות להכשרת מורים בישראל, בשעה שאימצה את הדגם המנחה לתואר "בוגר בהוראה", שהוכן על-ידי ועדת-הקבע למסלולים אקדמיים במוסדות להכשרת עובדי הוראה.

כיום נמצאים כמעגל האקדמיזציה ששה מוסדות:

1. מכללה ירושלים לכנות - מוסמכת להעניק תואר "בוגר בהוראה" (חט"ב כלבד).
2. המכללה לחינוך גופני במכון וינגייט - מוסמכת להעניק תואר "בוגר בהוראה" (בכל רמות החינוך).
3. מכללת לוינסקי - קיבלה היתר לכל המסלולים (להוציא המדרשה למחנכים למוסיקה).
4. המכללה לחינוך ע"ש דוד ילין - מוסמכת להעניק תואר "בוגר בהוראה" כחטיבת הביניים; קיבלה היתר במסלולים אחרים.
5. מכללת בית ברל - מוסמכת להעניק תואר "בוגר בהוראה" כחטיבת הביניים; קיבלה היתר במסלולים אחרים.
6. המכללה לחינוך סמינרים הקיבוצים - קיבלה היתר ברוב המסלולים.

המוסדות להכשרת עובדי הוראה נמצאים בטיפולו התקציבי של משרד החינוך והתربות. יש לציין כי למשרד החינוך והתربות אין כיום תחזיות ברורות לגבי ההיצע והביקוש של עובדי חינוך אקדמיים בשנים

5.1.1.4

הכשרת מורים לחינוך הטכנולוגי בבתי-ספר תיכוניים

ות"ת קיימה דיון בנושא זה על רקע המחסור הגובר במורים למקצועות הטכנולוגיים ובעקבות פניית מנכ"ל "אורט ישראל" לות"ת, בבקשה לאשר לאורט הנהגת תוכנית להכשרה אקדמית של מורים לחינוך הטכנולוגי.

ביוני 1985 מינה יו"ר ות"ת ועדה לבחינת הדרכים להכשרה אקדמית של מורים לבתי-ספר תיכוניים בחינוך הטכנולוגי (רשימת חבריה מובאת בנספח כ"ה-10). הועדה הגישה ליו"ר ות"ת דין וחשבון, שעיקר המלצותיו כלהלן:

1. מוצע להנהיג לימודים לקראת התואר "בוגר בחינוך טכנולוגי" בהתאם לדגם מנחה לתואר זה.
2. יש לחזק את התוכניות הקיימות במוסדות להשכלה גבוהה להכשרת מורים לחינוך הטכנולוגי.
3. מומלץ שמשרד החינוך והתרבות ישקול העסקת תלמידי מוסדות אקדמיים להכשרה לחינוך הטכנולוגי כחלק מתוכנית ההכשרה המעשית של התלמיד.
4. יש לעשות מאמצים להכוונת נשים ללימודי הוראת החינוך הטכנולוגי.
5. אפשרות מילוי הצרכים בכוח-אדם למערכת החינוך הטכנולוגי מושפעת מתנאי השכר ומהמעמד החברתי של המורה.

5.1.1.5

אקדמיזציה של המקצועות הפארה-רפואיים

כתשמ"ה נמשך תהליך האקדמיזציה של המקצועות הפארה-רפואיים (סיעוד, פיזיותרפיה, ריפוי בעיסוק). משרד הבריאות, קופת חולים הכללית, הדסה ובתי-הספר לרפואה שותפים לדיעה הגורסת אקדמיזציה הדרגתית של מקצועות אלה.

תמונת המצב של המערכת הינה כדלקמן:

סיעוד - חמישה בתי-ספר לסיעוד במסגרת שלוש פקולטות זכאיים להעניק תואר אקדמי ראשון בסיעוד:

- בית-הספר לסיעוד ע"ש הנריטה סולד של האוניברסיטה העברית בירושלים;
- בית-הספר לסיעוד אסף הרופא (מסונף לבית-הספר לסיעוד ע"ש הנריטה סולד);
- בית-הספר לסיעוד ליד בית-החולים קפלן (מסונף לביה"ס לסיעוד ע"ש הנריטה סולד);
- החוג לסיעוד, אוניברסיטת תל-אביב (מעניק גם תואר שני);
- המגמה לסיעוד בבית הספר רקנאטי, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב.

פיזיותרפיה - קיימות שתי תוכניות לימודים אקדמיות לתואר ראשון:

- החוג לפיזיותרפיה באוניברסיטת תל-אביב.
- המגמה לפיזיותרפיה בבית הספר רקנאטי, אוניברסיטת בן-גוריון.

ריפוי בעיסוק - קיימות שתי תוכניות לימודים אקדמיות לתואר ראשון:

- באוניברסיטה העברית בירושלים;
- באוניברסיטת תל-אביב.

5.1.1.6

הידוק שיתוף הפעולה בין-אוניברסיטאי

חוברת התכנון תומכת בהידוק שיתוף הפעולה הבין-אוניברסיטאי בנושאים הבאים: מחשבים, רכישת ציוד, ספריות, פר"ח, מכינות קדם-אקדמיות, אוספים במדעי החיים, אוקיאוגרפיה, בחינות כניסה, רישום תלמידים משותף.

פרטים על הביצוע ועל שיתוף הפעולה הבין-אוניברסיטאי מובאים להלן: מחשבים (5.4.1); ספריות (5.4.2); פר"ח (5.5.2); מכינות קדם-אקדמיות (5.6.3); אוספים במדעי הטבע (5.4.6); אוקיאוגרפיה (5.4.4). שיתוף פעולה בין-אוניברסיטאי קיים בעוד תחומים שונים, כמפורט בדיון וחשבון זה.

בנושא רכישות ציוד משותפות לא היו בתשמ"ה הישגים מהותיים, פרט לתחום המחשבים, בו קיים תיאום וניצול של כוח קנייה משותף.

בחינה כניסה אחידות מתבצעות באמצעות המרכז הארצי לבחינות ולהערכה.

5.1.1.7

שינויים בהתפלגות הסטודנטים בין האוניברסיטאות

בתוכנית הרב-שנתית הגיעה ות"ת למסקנה, כי יש לפעול לשינוי בהתפלגות הסטודנטים בין המוסדות ובין תחומי הלימוד:

- א. הקטנת קצב הגידול במספר הסטודנטים לתואר ראשון בפקולטות למדעי הרוח והחברה באוניברסיטת תל-אביב.
- ב. הקטנת קצב הגידול ואולי אף הקפאה של מספר הסטודנטים בפקולטה למדעי החברה באוניברסיטת בר-אילן.
- ג. הגדלת מספרי הסטודנטים בטכניון, בעיקר בפקולטות בהן מסתמן מחסור במשק.
- ד. הגדלה משמעותית של מספר הסטודנטים באוניברסיטת בן-גוריון בנגב.
- ה. הגדלת מספר התלמידים בפקולטות למדעי הרוח ולמדעי הטבע באוניברסיטה העברית.

בתשמ"ה בא לידי ביטוי מימוש המגמות הנ"ל:

- גדל מספר הסטודנטים באוניברסיטת בן-גוריון בנגב.
- גדל מספר התלמידים בטכניון ובמיוחד במקצועות המועדפים (הנדסת חשמל, מחשבים, הוראת המדעים).
- חלה ירידה במספר הסטודנטים החדשים שהתקבלו ללימודים באוניברסיטאות תל-אביב ובר-אילן.
- קטן מספר התלמידים בפקולטה למדעי החברה באוניברסיטת בר-אילן.

5.1.1.8

מתכונת הלימודים לתואר ראשון

בתוכנית הרב-שנתית קבעה ות"ת, שלקראת שנת תשנ"ה - שנה שבה עתיד מספר הסטודנטים להגיע לכ-85,000 - יש לבדוק אפשרות של הקמת מכללות (קולג'ים) באחריות אקדמית של אוניברסיטאות קיימות.

ות"ת קיימה דיונים ראשוניים בנושא אפשרות הקמת מכללות לתואר ראשון, ושקלה את הצעת אוניברסיטת תל-אביב להקים קולג' בפיקוחה האקדמי. הצעת אוניברסיטת תל-אביב מבוססת על ההנחה שחלק ניכר מהביקוש להשכלה גבוהה בשנים הקרובות יתמקד במרכז הארץ, ויפנה לאוניברסיטת תל-אביב. מדיניות האוניברסיטה גורסת גידול אופטימלי מוגבל במספר תלמידיה.

מצאת אלטרנטיבות שונות של פיתרון לנושא זה הינה נושא לדיון לאומי, שיעמוד במרכז עבודת התכנון של ות"ת לשנים הקרובות.

עניין נוסף המחייב התייחסות כבר בשנים הקרובות הוא מכנה הלימודים האוניברסיטאיים, ובמיוחד הלימודים לתואר ראשון. כאן משתלכות זו בזו כמה סוגיות: האם יש להרחיב את מסגרות הלימודים הכלליים והבין-תחומיים? האם יימשך התהליך ההדרגתי של הפיכת התואר הראשון לתואר המיוצג "השכלה כללית"? האם יישתנו שיטות ההוראה באוניברסיטאות, תוך שימוש בטכנולוגיות חדישות? האם יש לשנות את משך הלימודים לקראת התואר הראשון? לכל הכרעה בנושאים אלה יהיו השלכות בתחומים תקציביים והשפעה על מדיניות הפיתוח הפיסי של המערכת.

5.1.2 מידע וסטטיסטיקה

5.1.2.1

איסוף ועיבוד נתונים ע"י הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה

קיום מאגר נתונים סטטיסטיים חיוני לפעולתה השוטפת של הוועדה לתכנון ולתקצוב. הפקת הנתונים מכוצעת בחלקה ע"י הצוות המינהלי, אך עיקר המידע הסטטיסטי נאסף ומעובד על ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, על פי הזמנת ות"ת ובמימונה.

תוכנית העבודה המוסכמת כוללת פעולות שוטפות של איסוף נתונים, פעולות תקופתיות קבועות, ופעולות חד-פעמיות מיוחדות.

כנהוג מדי שנה, פורסמו גם בשנת הרו"ח נתונים סטטיסטיים שוטפים על מועמדים, על סטודנטים ועל מקבלי תארים במוסדות האוניברסיטאיים והעל-תיכוניים.

הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה אוספת גם נתונים אחרים הרלבנטיים לנושא תכנון ההשכלה הגבוהה, כגון: מלאי ההשכלה באוכלוסיית המדינה, היקף הלמידה בחינוך התיכון ומגמות הלימודים, תכונות כוח-אדם לרבות איפיונים השכלתיים ותעסוקתיים, היקף הפעילות של מערכת המחקר ושל המועסקים בפעילות המחקר.

5.1.2.2

נתונים על כוח-אדם באוניברסיטאות

בהמשך לסקרים המפורטים על היקף כוח-האדם האקדמי, הטכני והמינהלי באוניברסיטאות בשנים תשל"ט ותשמ"ב, נערכו בשנת הרו"ח שני סקרים בהיקף מצומצם יותר לגבי השנים תשמ"ג ותשמ"ד.

היות והחלק העיקרי בתקציבי ההוצאה השוטפת של האוניברסיטאות מופנ לתשומות כוח-אדם, מתמקדת חשיבותם של סקרים אלה בתרומתם ליצור בסיס הנתונים הדרוש לתקצוב אמין ולתכנון יעיל של המערכת.

מול מכלול הנושאים שנחקרו בסקרים הקודמים, התרכזו שני הסקרי האחרונים בנושא עיקרי אחד - כלל העובדים הפעילים המועסקים בשנ חודשי ככל מוסד (במונחים של משרות שלמות) והתפלגותם לפי דירוגיו ולפי סוג המימון התקציבי להעסקתם. כמקביל עובדו וסוכמו בש הדו"ח גם פרקים משלימים לסקר כוח-אדם תשמ"ב:

פרק ה' - תחום הפעילות של היחידות.

פרק ו' - תוספות מחקר, תוספות תפקיד ותוספות חלקי משרה.

פרק ז' - העסקה בשעות נוספות.

פרק ח' - העסקה עפ"י שעות אפקטיביות.

פרק ט' - עבודה קבלנית.

פרק י' - שבתון של הסגל האקדמי הבכיר.

תוכנית העבודה לשנים הבאות מתבססת על איסוף שיטתי - אחת לשנה של נתונים על כוח-אדם במוסדות. כך תיווצר סידרה עיתית רב-שנתית שתאפשר פיקוח ובקרה יעילים, ותספק את הכלים הכמותיים הנחוצ להבנת התמורות בתחום זה.

תקציב ההשכלה הגבוהה

ניתן לחלק את הפעילות במוסדות להשכלה גבוהה לשלוש מסגרות תקציביות:

- התקציב הרגיל, שהוא המקור לפעילותם השוטפת של המוסדות בהוראה ובמחקר.
- תקציבים סגורים - רובם במימון חוץ - למחקר ולתוכניות לימודים מיוחדות.
- תקציב הפיתוח.

5.2.1

התקציב הרגיל

רוב ההוצאות של המוסדות להשכלה גבוהה נכללות בסעיף התקציב הרגיל, הכולל הוצאות שכר, רכישת ציוד מדעי, רכישת ספרים וכתבי-עת, רכישת חומרים וציוד אזיל, תחזוקה שוטפת, שיפוצים, סיוע לסטודנטים, ועוד.

ות"ת מאשרת למוסדות להשכלה גבוהה את מסגרות התקציב כתנאי להשתתפותה בתקציביהם. מסגרות התקציב הרגיל שאושרו למוסדות בשנת הלימודים תשמ"ה הסתכמו ב-301,163 מיליון שקל (אין עדיין דוחות"ת ביצוע ומאזנים של המוסדות). (ראה נספחים י"א, י"ב, י"ג).

להלן פירוט ההכנסות בתקציב הרגיל של המוסדות להשכלה גבוהה בתשמ"ה:

הסכום (מיליוני שקלים)	אחוזים מסה"כ התקציב	
סה"כ	301,163	100.0
הקצבה ישירה של ות"ת*	153,075	50.8
הקצבות מקבילות של ות"ת לקרנות צמיתות	8,820	3.0
הקצבות מיועדות של ות"ת למחקר ולנושאים מיוחדים	16,944	5.6
הכנסות משכר-לימוד ואגרה	29,603	9.8
הכנסות מתרומות	42,199	14.0
הכנסות שונות	50,552	16.8

* כולל הקצבה ללימודי אלקטרוניקה ומחשבים.

5.2.1.1

ההקצבה הישירה

ההקצבה הישירה של ות"ת מהווה את מרכיב ההכנסות העיקרי של המוסדות להשכלה גבוהה. בשנים האחרונות חלה ירידה במשקלו היחסי של מרכיב זה בין סעיפי ההכנסה בתקציב הרגיל של המוסדות להשכלה גבוהה. הדבר נובע משלוש סיבות:

- ירידה בערכן הריאלי של הקצבות ות"ת למעדכת ההשכלה הגבוהה.
- גידול בהקצבות המיועדות של ות"ת למחקר ולנושאים מיוחדים.
- גידול בהכנסות העצמיות של המוסדות להשכלה גבוהה.

חלוקת ההקצבה הישירה בין המוסדות הינה אחת מההחלטות המרכזיות של ות"ת מדי שנה. החלטה זו לוקחת בחשבון את מבנה המערכת מבחינת תלמידים, תוכניות לימודים, מחקר, וכמו כן נתונים פיסיים על המוסדות ונתונים ייחודיים אחרים. לאחרונה, מבטאת החלטה זו את המגמה לעודד הכשרה במקצועות מועדפים בעיקר בתחומי המחשבים

טכנולוגיות המחקר. גורם נוסף בשיקולים הוא השאיפה לאיזון בין נאות להכנסות, מבלי לפגוע באינטרס של המוסדות לגייס אמצעים זרים נוספים ולהרחיב את הפעילות.

5.2.1

נכות מקבילות

קצבות המקבילות ניתנות על מנת לעודד איסוף תרומות להקמת קרנות יתות (ENDOWMENT FUNDS), שפירותיהן מוסיפים לתקציב השוטף של מוסדות להשכלה גבוהה. ראשיתן של הקצבות אלה כהתחייבויות של שרי וצר של מדינת ישראל בתקופה שקדמה להקמת הוועדה לתכנון ולתקצוב.

נים האחרונות גבר הצורך במימון פעולתם השוטפת של המוסדות שכלה גבוהה מתרומות, ובמקביל פחת הצורך בתרומות לבניינים שים. לפיכך, מעודדת הוועדה לתכנון ולתקצוב הפנייתן של תרומות ינות צמיתות. פירות קרנות אלה מוקדשים למימון נושאים מוגדרים קציב השוטף של המוסדות להשכלה גבוהה, ואילו הקרן עצמה נשארת שקעת לצמיתות.

ל מתשמ"ג מיושמת שיטה של הקצבות מקבילות לקרנות צמיתות במוסדות שכלה גבוהה, שעיקריה:

זכאיות להקצבות מקבילות קרנות צמיתות שמקורן בתרומות ופירותיהן מיועדים למחקר, לקתדרות, לקליטת סגל אקדמי, לרכישת ספרים וכתבי-עת, למילגות ולהלוואות לסטודנטים ולאחזקת מבנים ומתקנים.

את נכסי הקרנות הזכאיות להקצבות מקבילות יש להפקיד בבנקים ישראליים בארץ או אצל החשב הכללי, ועליהם להיות בשליטת המוסד.

ההקצבה המקבילה השנתית היא בשיעור של עד 7% מערך סך הקרנות הצמיתות של המוסד.

■ הכנסות המוסדות מפירות על השקעת נכסי הקרנות וההקצבות המקבילות להם נכללות בתקציביהם הרגילים.

ערך הקרנות הזכאיות להקצבות מקבילות לסוף תשמ"ד (30.9.84) היה 123,530 מיליון שקל (כ-308 מיליון דולר), והוא משמש בסיס לחישובי ההקצבות המקבילות לשנת תשמ"ה. אומדן ביצוע ההקצבות המקבילות של ות"ת בשנת תשמ"ה היה כ-8,820 מיליון שקל (ראה נספח י"ד). מדיניות ההקצבות נדונה בוועדת משנה של ות"ת (רשימת חבריה מובאת בנספח כ"ה-1).

עוד כתשמ"ד פנתה ות"ת למשרד האוצר בבקשה שיכיר בחשיבות עידוד הגדלת הקרנות הצמיתות של האוניברסיטאות ובחשיבות העברת כספי קרנות הידידים ארצה. הדבר עשוי להקטין את תלותם של המוסדות להשכלה גבוהה בהקצבה הממשלתית, ובמקביל להגדיל את יתרות מטבע-חוץ של המדינה. לכן כללה הפנייה בקשה שהאוצר יקציב סכומים מיוחדים להקצבות המקבילות לקרנות צמיתות מחוץ לתקציב מערכת ההשכלה הגבוהה. עד כה לא נענה האוצר לפנייה זו.

5.2.1.3

הקצבות מיועדות של ות"ת למחקר ולנושאים מיוחדים

בקטגוריה זו נכללות:	
מילגות אלו	645
ציוד מדעי	1,990
תוספת מחקר כ'	1,400
הקצבות יעודיות	3,220
פעולות בין-אוניברסיטאיות	1,005
מכינות קדם-אקדמיות	580
מסלולים אקדמיים במכללות אזוריות	45
הוראת חשבונאות	40
החזר מיסים - האוניברסיטה הפתוחה	750
בתי-חולים פריפריים	80
הקצבות אחרות	2,255
ההחייבויות מיוחדות (רובן חד-פעמיות)	4,934

פירות הסעיפים דלעיל מובא כנספח י"ג. דיון מפורט בסעיפי ההקצבה מובא בהמשך.

5.2.1.4

הכנסות משכר-לימוד ואגרה

חלקו של שכר-הלימוד בתקציב הרגיל של האוניברסיטאות בתשמ"ה היה 9.8%.

בתשמ"ה החליטה הכנסת להעלות את שכר-הלימוד במוסדות להשכלה גבוהה ע"י הטלת "אגרת לימוד במוסדות להשכלה גבוהה". תחולת האגרה באופן חלקי בתשמ"ה ובשיעור מלא בשנים תשמ"ו ותשמ"ז.

גובה האגרה שנקבעה לשנת תשמ"ה היה 55,000 שקל, וגובהה לשנים תשמ"ו ותשמ"ז 130,000 שקל (על בסיס המדד שהתפרסם ב-15.8.1984).

להחלטה על קביעת אגרה קדמו משא-ומתן ודיונים ממושכים עם הסטורנטים, שראשיתם עוד בתחילת תשמ"ד, על העלאת שכר-לימוד, הן כתיקון לשחיקה - כפי שנקבע על-ידי ועדת קצב, והן כהעלאה ריאלית משיקולי תקציב ולאור המדיניות הכלכלית החדשה של ממשלת ישראל.

5.2.1.5

הכנסות מתרומות

רוב ההכנסות מתרומות מקורן בחו"ל. ההכנסות הישירות מתרומות מחו"ל הסתכמו בתשמ"ה ב-42,199 מיליון שקל. בהכנסות אלו אין כוללים פירות של קרנות צמיתות ותרומות נוספות שהופנו לקרנות הצמיתות של המוסדות ולתקציבי הפיתוח.

5.2.1.6

הכנסות שונות

בקטגוריה זו נכללות ההכנסות דלקמן:

- א. פירות של השקעות.
- ב. הכנסות ממכירת שירותים (כולל תקורות מתקציבים אחרים).
- ג. השתתפות משרדי ממשלה ומוסדות שונים בהפעלת תוכניות מיוחדות כגון: השתלמויות מורים, מקצועות פארה-רפואיים ועוד.

5.2.2

הקצבות ות"ת למערכת ההשכלה הגבוהה

על-פי סמכויותיה מציעה ות"ת לממשלה את מסגרת התקציב הדרוש למוסדו להשכלה גבוהה, ומקצה למוסדות להשכלה הגבוהה את סך התקציב המאוש ע"י הממשלה.

סה"כ הקצבות ות"ת בתשמ"ה - עפ"י אומדן ביצוע - היה 186,624 מיליון שקל (כולל תקציב מינהל ות"ת בסך 650 מיליון שקל).

חלק הארי של התקציב מוקצה, כאמור, להשתתפות ישירה בתקציב הרגיל ש המוסדות להשכלה גבוהה. שאר התקציב מוקצה לנושאים יעודיי באוניברסיטאות ולפעילויות שונות בתחום המחקר והפיתוח האקדמי.

על-פי חוק המועצה להשכלה גבוהה רשאים המוסדות להשכלה גבוהה לנה את ענייניהם באורח אוטונומי במסגרת תקציביהם.

התפלגות הקצבות ות"ת בתשמ"ה (אומדן ביצוע) היתה כדלקמן:

הסכום (מיליוני שקלים)	מסה"כ התקציב	אחוזים
186,624	100.0	זה"כ
148,435	80.0	השתתפות ישירה בתקציבי המוסדות להשכלה גבוהה
4,640		הקצבה ללימודי אלקטרוניקה ומחשבים
8,820	4.7	הקצבות מקבילות לקרנות צמיתות במוסדות
16,944	9.0	הקצבות מיועדות למחקר ולנושאים מיוחדים ⁽¹⁾
7,135	5.2	הקצבות אחרות ⁽²⁾
650	0.3	מינהל ות"ת

5.2.3 שכר

תש"מ"ה המשיכה ותת לטפל בנושא השכר תוך שמירה על המסגרות של הסכמי השכר הרלבנטיים.

ההוצאות לשכר במוסדות להשכלה גבוהה תאמו את המקובל במשק. בעוד בשנים קודמות גדל חלקו של השכר בסך כל ההוצאה של האוניברסיטאות, הרי עם הפעלת "עסקות החכילה" ותוכנית החירום הכלכלית בשנת תש"מ"ה, חל שינוי בולט במגמה זו, וירד חלקו של השכר בסך כל ההוצאה.

⁽¹⁾ ראה פירוט בסעיף 5.2.1.3

⁽²⁾ כולל קרנות מחקר וסיוע לסטודנטים (ראה נספח י"ג).

נושאים מרכזיים בתחום זה שטופלו בתש"מ"ה על-ידי ות"ת:

א. בדיקת זחילת השכר של הסגל האקדמי הבכיר מאוקטובר 1982 לאוקטובר 1984 לעומת קבוצת המהנדסים והמדורגים בדירוג המח"ר באותה תקופה הראתה, כי ממוצע זחילת שכר הסגל במשך שנתיים אלה פיגר אחר זחילת השכר בסקטורים האחרים בשיעור של 2.61%. עפ"י הסכם השכר מ-1983 הוגדל שכר הסגל האקדמי החל מינואר 1985 ב-2.6%.

ב. ההסכם ברבר ויתור על 6% משכר הסגל האקדמי החל מיוני 1984 חייב בדיקת שחיקה של השכר בחודש יוני 1985. המועצה המתאמת של ארגוני הסגל האקדמי הסכימה לדחות את הבדיקה ב-6 חודשים ולהאריך את תוקף הויתור לתקופה זו. בגלל החוק להסדרים במשק, לא ברור בשלב זה אם הבדיקה תיעשה, ואם כן, מתי וכיצד תבוצע. ככל מקרה יחולו הבדיקה והשלכותיה רק בשנת תש"מ"ו.

ג. תקנות לשעת חרום - רוכזו רשימות המיועדים לפיטורין בכל המוסדות בתיאום עם מסה החירום שהוקם כנציבות שירות המדינה.

5.2.4 תקציב הפיתוח

5.2.4.1

הכנייה במוסדות להשכלה גבוהה

בתש"מ"ה כבתש"ד היתה הכנייה במוסדות להשכלה גבוהה בהיקף קטן יחסית לשנים קודמות ויחסית לפעילות הכוללת של המוסדות, והצטמצמה למספר מועט של פרויקטים (ראה נספח ט"ו).

הפעילות התנהלה בחלקה כמסגרת תוכנית הפיתוח הרב-שנתית לשנים תש"מ"ב-תש"ח ובחלקה במימון מלא מתרומות. על התוכנית הרב-שנתית

התוכנית הרב-שנתית אמורה להקיף בנייה בשטח כולל של 114,000 מ"ר, שתזכה להשתתפות ות"ת. היא מורכבת מפרויקטים חיוניים שאושרו ע"י ות"ת מתוך תוכניות שהוגשו ע"י המוסדות בהיקף של כ-300,000 מ"ר. בנייה בהיקף המאושר הנ"ל מהווה תוספת של 8% לשטח הבנוי כיום, ובהנחה שתסתיים עד סוף העשור, פירושה תוספת של פחות מ-1% לשנה לשטח הבנוי כיום.

הפרויקטים בתוכנית מיועדים לענות על צורכי פיתוח של תחומים בעלי עדיפות לאומית (הנדסה - ובמיוחד הנדסת חשמל ואלקטרוניקה, רפואת שיניים), או לפתור בעיות מחסור בשטח בנוי המפריע לתפקוד תקין.

נקבעה שיטה לפיה השתתפות ות"ת בכל פרויקט נקובה על-פי תעריפים קבועים מראש. תעריף ההשתתפות נקבע בהתחשב בחיוניות הפרויקט, העלות הכוללת של ההשקעות בו והמשאבים העומרים לרשות המוסד מתרומות. שיעור ההשתתפות הוא בדרך כלל עד שליש מההשקעות, ובמקרים מיוחדים עד מחצית.

גם תוכניות בעלות כיסוי כספי מלא מתרומות לבנייה ולאחזקה טעונות אישור ות"ת. כל תוכנית כזו המוגשת לאישור ות"ת נבחנת מארבעה היבטים: צורכי האוניברסיטה, צורכי החברה והמשק, עלות ההשקעה והאחזקה, זמינות המשאבים. כתשמ"ה אישרה ות"ת מספר קטן של תוכניות מסוג זה.

בניגוד להנחת היסוד של התוכנית הרב-שנתית שאושרה עקרונית ע"י משרד האוצר, לפיה יקציב האוצר מדי שנה סכום בשקלים השווה לכ-10 מיליון דולר, עקב הקיצוצים התקציביים היה הסכום שעמד לרשות ות"ת להפעלת התוכנית הרב-שנתית כתשמ"ה כ-5 מיליון דולר בלבד. גם כתשמ"ד וכתשמ"ג היו הסכומים נמוכים מהמתוכנן בכ-30% ובכ-20% (בהתאמה). לפיכך היה צורך להאיט את קצב הביצוע, ולדחות התחלת פעילות בפרויקטים שאושרו עקרונית.

במסגרת תוכנית הפיתוח הרב-שנתית התכוונה ות"ת להקריש משאבים גם להשתתפות בשיפוצים והתאמות (מעבר לתיקונים ותחזוקה שוטפים המטופלים במסגרת התקציב הרגיל). זאת עקב הצורך לשפץ מבנים

ומערכות "מזדקנים", ולהתאים בניינים קיימים ליעדים משתנים במקו בנייה חדשה. השתתפות ות"ת בתוכניות מסוג זה היתה עד 50%. בשני תשמ"ג ותשמ"ד הוקצבו סכומים לשיפוצים והתאמות, אולם כתשמ"ה, בגל הקטנת המשאבים שהועמדו לרשות ות"ת, לא ניתן היה להקצות כספי לנושא זה.

5.2.4.2 ההיקף הכספי

ההשקעות בבנייה במערכת ההשכלה הגבוהה כתשמ"ה הסתכמו בכ-30 מיליארד שקל, מתוכם כ-26 מיליארד שקל באוניברסיטאות. השתתפות ות"ת בתקציבי הפיתוח כתשמ"ה הסתכמה כ-6.1 מיליארד שקל, מתוכם 2 מיליארד שקל באוניברסיטאות, ויועדה ברובה לפרויקטים שאושרו לבנייה במסגרת התוכנית הרב-שנתית, ובחלקה להשלמת השתתפות בהשקעות שבוצעו בשנים קודמות (בעיקר בקריית האוניברסיטה העברית בירושלם -בהר-הצופים).

נתונים על ההשקעות ועל השתתפות הממשלה מובאים כנספח ט"ז.

בעשור האחרון נמצאות ההשקעות בבנייה במוסדות להשכלה גבוהה בירי מתמדת: היקף ההשקעות בתשמ"ה ירד לכדי 40% מההיקף בתשל"ד. בע שבתחילת שנות השבעים היווה תקציב הפיתוח כ-25% מתקציב מער ההשכלה הגבוהה, ירד חלקו והיווה כ-9% בתשמ"ה.

באותו פרק זמן ירדה בשיעור גבוה יותר השתתפות ות"ת בתקציב הפיתוח של המוסדות: ההשתתפות בתשמ"ה פחתה לכדי 15% מההשתתפת בתשל"ד. לעומת כיסוי בתשל"ד של כ-50% מההשקעות, מכסה ההשתתפת בתשמ"ה כ-18% בלבד (ראה נספח י"ז). בתשל"ד היווה ההשתתפות כפית כ-16% מסך השתתפות ות"ת בתקציבי ההשכלה הגבוהה, ובתשמ"ה היווה כ-3% בלבד.

בעשר השנים האחרונות חלו שינויים בחלקם היחסי של המוסדות השונ בתקציב הפיתוח - הן מבחינת ההשקעות והן מבחינת השתתפות ות"ת.

5.3

עידוד המחקר וההצטיינות

האוניברסיטאות משלכות בפעילותן הוראה ומחקר. אין להפריד בין שני המרכיבים, שכן הוראה אוניברסיטאית ללא המחקר המלווה אותה אינה יכולה להבטיח רמה אקדמית נאותה לאורך ימים. אנשי הסגל האקדמי עוסקים הן בהוראה והן במחקר, והשירותים הטכניים והמינהליים מסיעים לשני התפקידים. מקובל להעריך שכמחצית העלות הכספית של פעילות האוניברסיטאות נובעת ממרכיב ההוראה, וכמחצית ממרכיב המחקר.

כ-30 אחוזים מכלל המחקר והפיתוח בישראל וכ-45 אחוזים מהמחקר והפיתוח האזרחי בישראל בתחומי מדעי הטבע, הרפואה, החקלאות וההנדסה מתבצעים באוניברסיטאות. בתחומי מרעי הרוח והחברה מתבצע עיקר המחקר באוניברסיטאות. כמעט כל המחקר הבסיסי במדינה מתבצע באוניברסיטאות.

במהלך הקיצוצים התקציביים כעשור האחרון סבלה פעילות המחקר באוניברסיטאות פגיעה קשה. בשנים האחרונות חלה ירידה בתקציבי הפעילות של היחידות האקדמיות, בתקציבים לאחזקת ציור מדעי, ובתקציבים לרכישת ציוד מדעי מחקרי חדש ומחשבים. הפגיעה בפעילות המחקר בהווה ומחסור בתקנים למינוי מדענים צעירים הם אכן נגף לפעילות המחקר גם בעתיד.

כיום נשענים כמעט כל תקציבי המחקר באוניברסיטאות על מענקי מחקר ממקורות שמחוץ למערכת האוניברסיטאית, בארץ ובה"ל. כיוון שמקורות אלה מעוניינים בעיקר במחקרים יישומיים, נפגע קשות היקף המחקר הבסיסי באוניברסיטאות. אין במדינה גורם אחר פרט לאוניברסיטאות העוסק במחקר בסיסי בהיקף משמעותי. לפיכך, פגיעה במחקר הבסיסי באוניברסיטאות מסכנת, לטווח ארוך, את התשתית המדעית והטכנולוגית של המדינה. יש לזכור שכמעט כל ההתפתחויות התעשייתיות,

הטכנולוגיות והבטחונות כמדינה נכטו מזרעים שנזרעו עשר או עשנה קודם לכן במערכת ההשכלה הגבוהה. תחומי המחשבים, הפיס וכימיה הגרעינית, ההנדסה הגנטית, האלקטרוניקה וההנדסה האווירולדו בישראל במערכת ההשכלה הגבוהה. תחומי המדע והטכנולוגיה שנת 2000 ושל המאה הבאה חייבים להיוולד כבר עתה כמע האוניברסיטאית. יש להניח שלידתם תהיה כמסגרת המחקר הבסיסקיומו בסכנה.

הדרך העיקרית לתיקון המצב היא הגדלה משמעותית של קרנות הממשלתיות הישראליות המממנות מחקר בסיסי באוניברסיטאות. הקרנות הכוללות כתחום זה הן הקרן הדו-לאומית והקרן למחקר בסיסיים גם מחקר בסיסי הממומן ע"י גורמי חוץ בעיקר מארה"ב ומגרמניה תרומתם של גורמים אלה מסיעת למערכת, אך במקרים רבים היא גולגשים בכיוונים שאינם דווקא הכיוונים בהם מעונינת ישראל. והגדילה בשנים האחרונות בצורה משמעותית את הקרן למחקר בס המופעלת ע"י האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים (ראה להלן 5.3.3).

היקף המחקר השימושי באוניברסיטאות גדל מאוד בשנים האחרונות והתרחבה תרומתו לתעשייה, לחקלאות, לביטחון, לחינוך ולתחומי וחברה אחרים. נוצרה דינמיקה מבורכת של פניות ולחצים מצד גור שונים כממשלה ובמשק, והיענות מתאימה מצד האוניברסיטאות. מי מחקרים ממקורות מחו"ל הוא תופעה מבורכת מבחינת מקורות ההכנסות האוניברסיטאות. עם זאת, קיימת סכנה של בריחת ידע לחו"ל כתו משליטה מסוימת בידע המתקבל של הגורם הזר המממן. יש להקפיד על שלמשק הישראלי תהיה בכל מקרה ההזדמנות הראשונה לניצול הירע הנו באוניברסיטאות.

אחת המשימות המרכזיות של האוניברסיטאות היא טיפוח ההצטיינות החוקרים והמורים האוניברסיטאיים. ות"ת הקימה מספר קרנות המקצי לחוקרים ולקבוצות מחקר באוניברסיטאות מענקים על בסיס של תח המבוססת על הצטיינות (ראה סעיפים 5.3.1, 5.3.2 להלן).

סכום של כ-2.6 מיליון דולר ייעדה הוועדה לתכנון ולתקצוב בתו לקרנות למימון מחקרים המתבצעים באוניברסיטאות. סכום זה מר 1.2% מהשתתפות הממשלה בתקציב ההשכלה הגבוהה (פרטים על הקו הנתמכות על-ידי ות"ת מובאים בסעיפים 5.3.3-5.3.8 להלן).

5.3.1

הקצבה לצידוד מדעי

בשנת תשמ"ה הפעילה ות"ת את המחזור השביעי של הקצבת המימון לרכישת ציוד מדעי למחקר. מטרת ההקצבה היא עידוד ההצטיינות ושמירה על רמה מרעית גבוהה של קבוצות מחקר - לרבות מחקר לפיתוח תחומים חדשים או חיוניים וקליטת שיטות ניסיוניות מתקדמות.

ההקצבה מיוערת לרכישת ציוד חדש או לחידוש ציוד מתבלה או מתישן שעלות רכישתו מעל 25,000 דולר לפריט או למערכת מגובשת. הבקשות מוגשות ע"י האוניברסיטאות על רקע צורכי ההצטיינות של קבוצות מחקר ושל המסגרות שבהן הן פועלות בראייה ארוכת טווח. שיעור השתתפות ות"ת הוא בגובה 50%-100 מהעלות של פריטי הציוד המדעי. השיפוט נעשה ע"י ועדות מקצועיות תחומיות (נספח כ"ה-2).

הסכום הכולל שהוקצב היה כ-1.9 מיליון דולר, ועלות הציוד שנרכש בעזרתו היה כ-3.7 מיליון דולר. רשימת פריטי הציוד המדעי שזכו להקצבה מובאת בנספח י"ח.

5.3.2

מילגות אלון למדענים צעירים מצטיינים

מילגות אלון, המיועדות למדענים צעירים מצטיינים, מאפשרות להם להיקלט במערכת האוניברסיטאות בישראל, ולאוניברסיטאות - למנות את הזוכים במילגות ל"מרצה" או ל"מרצה בכיר" כמינוי ראשון במשרה מלאה.

מרי שנה מוענקות כ-20 מילגות תלת-שנתיות, ששיעורן כעלות הממוצעת של משרת "מרצה" או "מרצה בכיר". התחרות היא על בסיס של הצטיינות אישית ללא קביעת מיכסה לכל אוניברסיטה. האוניברסיטה מתחייבת לקלוט את המילגאי בתום שלוש שנות המילגה ולכלול את מימון משרתו בתקציבה הרגיל.

שנת תשמ"ה היתה השנה השביעית להפעלת מילגות למדענים צעירים מצטיינים. בשנה זו זכו במילגות 24 מדענים (5 במדעי הרוח, 7 בחברה, 9 במדעים המדויקים ו-3 במדעי החיים). סה"כ העבירה בשנת תשמ"ה לאוניברסיטאות כספי מילגה עבור 54 מילגאים של ש מחזורים בסכום כולל של כ-645 מיליון שקל.

רשימת מקבלי מילגות אלון בתשמ"ה מובאת בנספח י"ט. רשימת חברי הוועדות לבדיקת הזוכים מובאת בנספח כ"ה-3.

5.3.3

הקרן למחקר בסיסי

הקרן ממומנת במלואה ע"י ות"ת. ניהולה מופקד בידי האקדמיה הלא-הישראלית למדעים. לקרן יש מועצה בה חברים שני נציגי ות"ת והבטחה מחבריה הוא נציג ות"ת.

בתשמ"ה הוגשו לקרן 565 בקשות (לעומת 476 בתשמ"ד), מהן אושרו (לעומת 25% בתשמ"ד).

הקרן הקציבה מענקי מחקר בסכום של 400 מיליון שקל, מתוכם כמחציתם חדשים וכמחצית למחקרים נמשכים (ראה נספח כ').

השתתפות ות"ת בקרן בתשמ"ה היתה בסכום של 1,450 מיליון שקל.

עפ"י החלטת מועצת הקרן, החל מתשמ"ד תומכת הקרן גם בתוכניות לשלוש שנים. בתשמ"ה תמכה הקרן לראשונה בשלושה מחזורים. מפעילה הקרן תוכנית המיועדת לרכישת פריטי ציוד מדעי שעלותם מ-25,000 דולר.

רשימת חברי מועצת הקרן וחברי הנהלתה מובאת בנספח כ"ו-1.

5.3.4

הקרן המשותפת לוועדה לאנרגיה אטומית ולוועדה לתכנון ולתקצוב

מטרת הקרן היא לעודד שיתוף פעולה בין מרכזי הוועדה לאנרגיה אטומית לבין המוסדות להשכלה גבוהה, ולהרחיב את התשתית המדעית והטכנולוגית העומדת לרשות הוועדה לאנרגיה אטומית.

הקרן פועלת באמצעות הנהלה משותפת וועדה לבחינת הצעות מחקר. המחקרים הם בתחומי הפעילות של הוועדה לאנרגיה אטומית, והם מבוצעים במוסדות להשכלה גבוהה ע"י חוקרים במוסדות להשכלה גבוהה הנמצאים בקשר הדוק עם הוועדה לאנרגיה אטומית.

בתשס"ה השתתפה ות"ת בקרן בסכום של 110 מיליון שקל.

5.3.5

הקרן למחקרים משותפים מיסודם של הוועדה לתכנון ולתקצוב ומשרד הבסחון

מטרות הקרן הן:

- הרחבת התשתית המדעית-טכנולוגית באוניברסיטאות העומדת לרשות מערכת הביטחון.
- ניצול הפוטנציאל המדעי הקיים במערכת ההשכלה הגבוהה, כאשר קידום החוקר והמוסד בו הוא עובד עולים בקנה אחד עם צורכי הביטחון.
- טיפוח וקידום חוקרים צעירים ומדענים חוזרים מהו"ל בתחומים רלבנטיים באוניברסיטאות או הכשרתם לעבודה בתעשיות עתירות ידע בארץ.

הקרן פועלת באמצעות הנהלה משותפת לוועדה לתכנון ולתקצוב ולמשרד הבסחון, והמחקרים מתבצעים ע"י חוקרים באוניברסיטאות, לאחר שנבחנו ע"י ועדות מקצועיות.

בתשס"ה השתתפה ות"ת בקרן בסכום של 290 מיליון שקל.

5.3.6

הקרן לקידום החינוך הטכנולוגי בתחומי האלקטרוניקה והמחשבים

הקרן הוקמה בתשס"ד במטרה לעודד מדענים צעירים בתחומי האלקטרוניקה והמחשבים להצטרף לסגל האוניברסיטאות, למרות תנאים כלכליים עדיין שמציעה התעשייה. השותפים בקרן בתשס"ה היו תעשיות האלקטרוניקה הוועדה לתכנון ולתקצוב ומשרדי ממשלה שונים.

תעשיות האלקטרוניקה נותנות לקרן תרומה שנתית בסכום של 100 דולר כפול מספר המהנדסים ואנשי המחשבים האקדמיים המועסקים במפעליהן.

עידוד למצטרפים לסגל האוניברסיטאות בתחומי האלקטרוניקה והמחשבים ניתן בצורת מענק קליטה בסכום שווה-ערך ל-6000 דולר לשנה בכ-ארבע שנים.

הקרן מנוהלת ע"י עמותה שחבריה הם 6 מנכ"לים של מפעלי תעשייה ויו ות"ת (ראה נספח כ"ו-2). נציגים של משרדי ממשלה מוזמנים לישון דרך קבע.

בתשס"ה השתתפה ות"ת בקרן בסכום של 75,000 דולר.

5.3.7

מפעל המילגות ע"ש איינשטיין

מפעל המילגות הוקם ע"י האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים לצא מאה שנה להולדת איינשטיין, והופעל לראשונה בתש"ס. מטרת המילו היא לקרב אנשי מדע בכירים מארצות שונות אל הקהילה האקדמית והמוסדות להשכלה גבוהה בישראל. מקבל המילגה נושא בתואר "עמית-א" ע"ש איינשטיין של האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים".

החל מתשס"א השתתפה ות"ת במפעל המילגות באמצעות האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים.

בתשמ"ר קיבלה ות"ת החלטה לפיה תצומצם השתתפותה בקרן בתשמ"ה לכרי 50% מההשתתפות בתשמ"ד, והתמיכה בקרן תופסק כליל החל מתשמ"ו. לפיכך השתתפה ות"ת בתשמ"ה בקרן בסכום של 25,000 דולר (לעומת 50,000 דולר בתשמ"ד).

בשנים תש"ס-תשמ"ה ביקרו כמוסדות להשכלה גבוהה בישראל 31 מדענים עמיתי-אורח ע"ש אינשטיין.

5.3.8

קרן החינוך ארה"ב-ישראל

קרן החינוך ארה"ב-ישראל (קרן פולברייט) היא קרן דו-לאומית הפועלת על-פי הסכם שנחתם ב-1956 בין ממשלות ארה"ב וישראל. כמסגרת ההסכם מממנת הקרן מדי שנה הבאת מרצים, חוקרים וסטודנטים מארה"ב לאוניברסיטאות בישראל, וכן מעניקה מילגות לסטודנטים ולפוסט-דוקטורנטים ישראלים היוצאים להשלמת לימודים בארה"ב.

תקציב הקרן -כ-650 אלף דולר ב-1984 - ממומן בעיקרו על-ידי ממשלת ארה"ב. מ-1967 משתתפת ממשלת ישראל בקרן כאמצעות תקציב משרד החוץ ותקציב הווערה לתכנון ולתקצוב.

השתתפות ות"ת בקרן בתשמ"ה היתה בסכום של 15,000 דולר (משרד החוץ השתתף בסכום של 20,000 דולר).

5.3.9

תוספות מחקר

במגמה להגביר את היקף המחקר באוניברסיטאות ולעודד חוקרים המגייסים מענקי מחקר חיצוניים, הונהגו בשנת תשמ"ג תוספות שכר לחוקרים.

תקנון מפורט להענקת תוספות מחקר, שהוכן על דעת ות"ת, הממונה על השכר במשרד האוצר, והמועצה המתאמת של ארגוני הסגל האקדמי, אושר ע"י ועד ראשי האוניברסיטאות.

תוספות המחקר משולמות בחלקן ע"י הגורמים המממנים את המחקרים (ס' א'), בחלקן ע"י ות"ת (סוג ב'), ובחלקן ע"י המוסדות עצמם (ס' ג').

אומדן הביצוע לנושא זה בתשמ"ה הינו 1,400 מיליון שק'.

5.4

עידוד שיתוף פעולה בין-אוניברסיטאי

אחד מתפקיריה המרכזיים של ות"ת הוא לעשות למען תיאום ושיתוף פעולה בין המוסדות להשכלה גבוהה. המטרה היא להביא לידי ייעול מערכת ההשכלה הגבוהה מתוך ראייה כוללת ארוכת טווח של המערכת, ולקדם נושאים שנפגעו עקב הקיצוצים בתקציב.

5.4.1

מחשבים

ות"ת משתתפת בפיתוח מרכזי החישובים באוניברסיטאות, ומאשרת הקצבות במסגרת תוכנית הצטיידות רב-שנתית לפי המלצות ועדת המחשבים (רשימת חבריה מובאת בנספח כ"ה-4). הסכום הכולל שהוקצב בתשמ"ה למרכזי החישובים באוניברסיטאות היה כ-1.2 מיליון דולר.

בתשמ"ה נמשכה פעילות הפורום של מנהלי מרכזי החישובים באוניברסיטאות, המתכנס אחת לחודש, דן בתיאום בין המרכזים השונים ומגיש המלצות להנהלת המחב"א.

מרכז החישובים הכין-אוניברסיטאי (מחב"א), שהוקם ביוזמת ות"ת בסוף תשמ"ג, פעל בתשמ"ה בהתאם לקווי המדיניות שהותוו עם הקמתו (רשימת חברי הנהלת המחב"א מובאת בנספח כ"ה-5).

במרכז הפעילות בתשמ"ה היתה השלמת השלב הראשון של פריסת רשת תקשורת כין-המחשבים של האוניברסיטאות (אוגוסט 1984) ואימוץ מוצרי תוכנה לשימוש ברשת (דואר אלקטרוני). הרשת מהווה חלק מרשת EARN באירופה, וקשורה דרכה לרשתות BITNET, CSNET ו-ARPANET בארה"ב.

חברת י.כ.מ. התחייבה לממן את רשת EARN עד 1988. בתשמ"ה חוברו לר זו כל האוניברסיטאות, וגובשו כללי השימוש. הודות לרשת קיים ק בין המחשבים של האוניברסיטאות בישראל וקשר בינם לבין מוסד בארה"ב ובאירופה.

באמצעות המחב"א הושגו תנאי רכש משופרים לציוד מחשבים ותוכ באוניברסיטאות, במגמה לחסוך משאבים ע"י ניצול כוח הקנייה המשותף

במטרה לעודד את הנהלות האוניברסיטאות לשתף פעולה בתחום מערב המידע הניהוליות, ערך המחב"א סקר בנושא עיבוד נתונים מינהלי באוניברסיטאות. תוצאות הסקר הופצו בין כל הגורמים הנוגעים בדבר.

אומדן ההוצאה למחב"א בתשמ"ה כ-100,000 דולר.

5.4.2

ספריות אוניברסיטאיות

ות"ת מקציבה מדי שנה הקצבות מיוחדות לרכישת ספרים וכתבי-עת ע הספריות האוניברסיטאיות. מטרת ההקצבה היא לעודד את האוניברסיטא לרכוש ספרים וכתבי-עת, ולכן גובה ההשתתפות עומד ביחס ישר להוצא על ספרים וכתבי-עת שהיו למוסדות ממקורותיהם בשנה החולפת.

גובה ההקצבה המיוחדת בשנת תשמ"ה היה 1,507 מיליון שקל. גוה הקצנ ות"ת לספריות אוניברסיטאיות וגובה הוצאותיהן בפועל לרכישת ספר וכתבי-עת בשנים תשל"ח-תשמ"ה מפורט בנספח כ"ב.

חלוקת ההקצבה מתבצעת בהתאם להמלצות ועדת המשנה לספרי אוניברסיטאיות (רשימת חבריה מובא בנספח כ"ה-6).

בנוסף לחלוקת ההקצבות לספריות האוניברסיטאיות, טיפלה הווע כתשמ"ה גם בפרויקט הכנת הקטלוג המיוחד לכתבי-עת. ניהול הפרוי הוא בידי האוניברסיטה העברית בירושלים, וצוות מיוחד עוסק בהכ הקטלוג המאוחד. כמו כן עודדה הוועדה את הטיפול בהשאלה בין-ספריו גם נושא זה מתואם ומאורגן ע"י האוניברסיטה העברית בירושלים.

הסכום שהוקצב לשני נושאים אלה בתשס"ה היה כ-80 מיליון שקל.

שיתוף פעולה בין-אוניברסיטאי בא לידי ביטוי מרכזי בהקמת רשת הספריות הבין-אוניברסיטאית. הרשת, שהתחילה לפעול בתשס"ד, מקשרת בין המחשבים של הספריות. הרשת מבוססת על תוכנית "אלף", שפותחה באוניברסיטה העברית בירושלים, ואומצה ע"י שאר האוניברסיטאות. תוכנית "אלף" מאפשרת קטלוג, חיפש והשאלה בכל אחת מהספריות האוניברסיטאיות וזו אצל זו.

בתשס"ה זכתה הרשת לעידוד וקידום הודות להקמת ועדת ההיגוי לרשת הספריות הבין-אוניברסיטאיות (רשימת חבריה מובאת בנספח כ"ה-7). הוועדה עוסקת בהכוונת מדיניות הפיתוח של תוכנית "אלף" מנקודת מבט של ספרנות לגבי תוכנה וחומרה, ומפקחת על השירות הניתן ע"י אנשי תוכנית "אלף" לספריות השונות.

ות"ת הקציבה בתשס"ה סכום של כ-370,000 דולר להשתתפות בנושא זה (רכישת מחשב VAX, רכישת התוכנה, עבודה בתקשורת).

5.4.3

המכון לחקר המדבר בשדה בוקר

במגמה לעורר את כיוון ההתפתחות של המכון כמוקד לאומי לחקר המדבר, מלווה ות"ת את פעולתו באמצעות ועדה אקדמית בין-מוסדית, תפקיד הוועדה הוא ליזום ולהקים מסגרות לשיתוף פעולה בין המכון, הפועל במסגרת אוניברסיטת בן-גוריון כנגב, לבין המוסדות להשכלה גבוהה (רשימת חברי הוועדה מובאת בנספח כ"ה-8).

שיתוף הפעולה בא לידי ביטוי בתחומים הבאים:

א. מתבצעים מחקרים משותפים לחוקרי המכון ולחוקרים מאוניברסיטאות אחרות.

ב. לחוקרים אחדים במכון מינוי נוסף באחת האוניברסיטאות.

ג. המכון מקיים כנסים ארציים ובינלאומיים בתחומי חקר המדבר במסג המרכז הבינלאומי ללימודי המדבר שהוקם במכון.

ד. המכון מקיים קורסים לתלמידי אוניברסיטאות אחרות במסגרת המר הנ"ל.

ות"ת משתתפת בתקציב המכון במסגרת ההשתתפות הישירה בתקציב הרגיל ו אוניברסיטת בן-גוריון כנגב.

5.4.4

המכון הבין-אוניברסיטאי באילת

כשנים האחרונות נהגה ות"ת להקציב הקצבות שנתיות מיוחדות לקירו נושא האוקיאנוגרפיה, שעיקרן הופנה למעבדה לביוולוגיה ימית באילת שפעלה במסגרת האוניברסיטה העברית. בתשס"ד הוחלט להקים על בסי המעבדה לביוולוגיה ימית באילת מכון בין-אוניברסיטאי, והחל מתשס" פועלת המעבדה כמכון בין-אוניברסיטאי.

המכון מנוהל ע"י ועד מנהל הממונה ע"י יו"ר ות"ת לאחר התייעצות ע רקטור האוניברסיטה העברית (ראה נספח כ"ה-9). חברי הוועד המנהל ו אנשי מרע מהאוניברסיטאות. תפקידו לקבוע את התוכנית המרעית ע המכון, את סררי העדיפות לגבי נושאי העבודה ואת מגמות הפיתוח. כנ כן קובע הוועד המנהל את תוכנית הלימודים בביוולוגיה ימית לסטודנטי מכל האוניברסיטאות, את התוכניות המיוחדות לקיץ ואת נוהלי הפעול למדענים במכון, כולל מסגרת עבודה שתאפשר הסכמים ושיתוף פעולה בי המכון לבין אוניברסיטאות ומוסדות מחקר בארץ ובחו"ל.

המכון מנוהל במסגרת תקציב סגור המאושר ומתוקצב ע"י ות"ת והאוניברסיטה העברית אחראית להפעלתו.

ות"ת החליטה לאשר למכון הבין-אוניברסיטאי באילת הקצבה מיוחדת לשנ תשס"ה כהיקף של כ-550,000 דולר.

5.4.5

המרכז האקדמי הישראלי בקהיר

המרכז האקדמי הישראלי בקהיר הוקם בשנת תשמ"ב ע"י החברה המזרחית הישראלית בשם האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים בעקבות הסכם תרבות ממאי 1980 בין ישראל ומצרים.

הרשויות המנחות את פעולת המרכז הן הנהלה ומועצה (רשימת החברים מובאת בנספח כ"ו-6).

ות"ת מתקצבת את המרכז, המופעל ע"י האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים.

בתשמ"ה הקציבה ות"ת למרכז האקדמי הישראלי בקהיר סכום של כ-190,000 דולר.

פעולות ראויות לציון בתשמ"ה:

- חוקרים מישראל ביקרו במרכז לצורך עיסוקיהם המרעיים ובמסגרת ועירות בינלאומית.
- במרכז ביקרו סטודנטים ואנשי סגל מאוניברסיטאות בישראל במסגרת סיורים או קונגרסים שהתקיימו במצרים.
- קבוצה של ארכיטקטים מישראל התארחו במרכז וקשרה קשרים עם ארכיטקטים במצרים. כך גם עשתה קבוצה של אנשי חקלאות.
- סטודנטים, מרצים ומורים מצרים ביקרו במרכז לשם שימוש בספרייה ולקבלת ייעוץ, בעיקר בתחומי היודאיקה.
- המרכז העניק מילגות למדענים ישראלים לביצוע מחקרים במצרים.
- מבקרים ישראלים קיימו במרכז סדרות של הרצאות וסמינרים בנושאי מקרא וספרות.
- הוקרנו סרטי וידאו של האוניברסיטה הפתוחה על הספרות העברית החדשה.
- המרכז הוציא לאור בולטין ובו פרטים על פעילות החוקרים שביקרו במרכז ועל מחקריהם של חוקרים ישראלים בנושא מצרים.

5.4.6

אוספים מדעיים במדעי הטבע

בשנת תשמ"ה הקציבה ות"ת 60 מיליון שקל לשימור אוספים קיימים בשטח זואולוגיה, בוטניקה וגיאולוגיה בעיקר באוניברסיטה העברית ובאוניברסיטת תל-אביב ולשיתוף פעולה בין-מוסדי בנושא זה. הטיפול בנושא זה נתון בידי האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים. האקדמי מפעילה את הנושא באמצעות "איגוד אוספים לאומיים במדעי הטבע שפעולתו מהווה המשך לפעולת ועדת המשנה של ות"ת בנושא האוספי שטיפלה בנושא עד שנת תשמ"ר. (רשימת חברי האיגוד מובאת בנספח כ"ו-7).

פעולות שנעשו:

- א. הוקמו ועדות מקצועיות לרישום ומיחשוב, לתערוכות ופעולות חינוכיות.
- ב. הוקמה ועדת אוצרים.
- ג. פורסמה חוברת רשימות של מדענים מומחים לקבוצות שונות של צמחי ובעלי-חיים.

5.5 שכר לימוד וסיוע לסטודנטים

הסטודנטים כמערכת ההשכלה הגבוהה זוכים בתקופת לימודיהם בסיוע בצורת מילגות ומענקים, הלוואות ללא ריבית או כריבית נמוכה, ושירותים מסובסדים כגון: דיור במעונות, מסעדות, בריאות וספורט.

בנוסף לכך זכאים סטודנטים להנחות ולהקלות שונות: סטודנטים עובדים זכאים להנחות במס-הכנסה, וסטודנטים המועסקים בסקטור הממשלתי והציבורי זכאים להקלות במיכסת העבודה.

מימון שירותי הסיוע לסטודנטים כמוסדות להשכלה גבוהה נובע משני מקורות עיקריים: תקציבי המוסדות להשכלה גבוהה ותקציב ות"ת. תקציב ות"ת מיועד לשני אפיקי סיוע: למילגות פר"ח ולהלוואות לשכר-לימוד.

5.5.1 פר"ח

פר"ח הוא מפעל משותף למשרד החינוך והתרבות, הועדה לתכנון ולתקצוב, האוניברסיטאות והסתדרות הסטודנטים. הוא מבוסס על התנדבות סטודנטים לשמש חונכים לתלמידיו בתי-ספר. תמורת פעילות של 4 שעות בשבוע זכאי חונך למילגה בגובה של כ-50% משכר-הלימוד ואגרת לימוד לשנה.

בתשמ"ה פעלו בפר"ח 12,072 חונכים, שהפעילו 7 מרכזים ב-7 אוניברסיטאות. פר"ח פעל בתשמ"ה ב-364 בתי-ספר ב-94 ישובים (ראה נספח כ"ב-1 - פעילות פר"ח בתשמ"ה; נספח כ"ב-2 - נתונים על התפתחות מספרי החונכים בשנים תשמ"א-תשמ"ה).

עיקר ההוצאה של פר"ח היא למילגות. ות"ת מעמידה לרשות פר"ח 000, מילגות, המהוות כ-85% מסך מילגות פר"ח. שאר המילגות ממומנות ע האוניברסיטאות וגורמים אחרים.

השתתפות ות"ת בפר"ח בתשמ"ה היתה כ-4,300 מיליארד שקל.

מינהל פר"ח שוכן במכון וייצמן למדע, שנותן שירותיו למפעל. כר פר"ח עומדות מועצה ציבורית, הממונה ע"י שר החינוך והתרבות והנהלה (ראה נספח כ"ו-4). משרד החינוך והתרבות נושא בהוצא המינהליות של פר"ח, והוא הכוח את כתי-הספר והתלמידים המעורב בפרויקט.

בפברואר 1985 קיימה ות"ת דיון בנושא "לאן פני פר"ח". ות"ת חז וקבעה שעל פר"ח להוסיף להיצמד למטרות המקורית, שהיא חונכות כת מערכת החינוך, עם אפשרות לעסוק גם בנושאים אחרים במערכת זו.

סקירה על התפתחויות בפר"ח בשנים תשמ"א-תשמ"ה מובאת בנס כ"ב-3.

5.5.2 קרן הלוואות לסטודנטים

קרן הלוואות לסטודנטים הוקמה בשנת 1964 כחברה ממשלתית, ועד 2 תופעלה ע"י הממשלה והבנקים כמשותף.

משנת 1983 חדלו הבנקים להשתתף במימון ההלוואות, ומשנה זו וא ממומנות הלוואות כמלואן מתקציב ההשכלה הגבוהה. ההלוואות נית בהצמדה וללא ריבית, ומוחזרות לאחר תום הלימודים. הקריטריו לקבלתן הם בעיקר סוציאליים.

בתשמ"ה נתקבלו כ-7,000 בקשות להלוואות מהקרן, מהן אושרו כ-00. הלוואות, כולל הלוואות עומדות לתושבי אזורי פיתוח ושכונות מצו וכ-600 מענקים לסטודנטים ממשפחות ברוכות-ילדים.

בעקבות פרישת הבנקים מהשתתפות במימון הקרן, דנה ות"ת (פברואר 1985) בשינויים המתחייבים, והחליטה לפעול לפירוק קרן ההלוואות לסטודנטים וליצירת מסגרת ארגונית חדשה להמשך הטיפול בהלוואות, שעיקרה: הכללים והקריטריונים ייקבעו ע"י גוף מרכזי שימונה ע"י ות"ת, ושבהנהלתו ישתתפו נציגי ות"ת וועד ראשי האוניברסיטאות. הביצוע כולו, כולל האחריות לגבייה, יהיה בידי האוניברסיטאות. ההיקף הכספי הכולל של ההלוואות בכל שנה ייקבע ע"י ות"ת במסגרת תקציב ההשכלה הגבוהה ובהתחשב בשכר-הלימוד. הדיונים עם האוניברסיטאות טרם סוכמו.

5.6 נשאים שונים

5.6.1 תלמידי חו"ל

ועדת ההיגוי לתלמידי חו"ל (רשימת חבריה מובאת בנספח כ"ו משותפת לאוניברסיטאות, לסוכנות היהודית ולוועדה לתכנון ולתקצתפקירה לעשות להגדלת מספר התלמידים מחו"ל הלומדים באוניברסיט בישראל.

הוועדה עוסקת בקביעת מדיניות והנחיות להפעלת תוכנית שכוון להגדיל את מספרם של תלמידי חו"ל באוניברסיטאות בישראל.

מתוך ראיית החשיבות הלאומית והציונית של מפעל זה, העמידה הסוכ היהודית תקציב שנתי בסך 2 מיליון דולר לרשות ועדת ההיגוי.

תקציב הוועדה מיועד למטרות הבאות:

- * גיוס סטודנטים בחו"ל;
- * מילגות לסטודנטים;
- * כיסוי הוצאות ישירות של האוניברסיטאות;
- * דיור לסטודנטים;
- * פעילות חברתית של הסטודנטים מחו"ל.

בשנת תשמ"ה התמקדה פעילות הועדה בתחומים הבאים:

- * פיתוח אקדמי של תוכניות לתלמידי חו"ל במטרה להציע מבחר ע יותר של קורסים שיענו על צורכי הסטודנטים.
- * פיתוח תוכניות לתלמידי חו"ל במכללה האזורית שער ה ובאוניברסיטת בן-גוריון.

- * קביעת רפוסים לארגון ההדרכה החברתית לתלמידי חו"ל והרחבת הפעילות החברתית והתרבותית כדי להעשיר את החוויה של השהות בישראל.
- * הענקת מילגות לתלמידי חו"ל הבאים לסמסטר או לשנה על סמך בדיקה של מצבם הכלכלי.
- * הענקת מילגות לתלמידים לתואר שני ולתואר שלישי.
- * פרסום עיתונים באנגלית, בצרפתית ובספרדית לסטודנטים בחו"ל.
- * הפקת כרזות ופירסומים.
- * פעילות בין סטודנטים יהודים בקמפוסים אוניברסיטאיים בארה"ב.
- * פיתוח קשרים עם אוניברסיטאות בארה"ב, ובכלל זה גיבוש הסכמים שיביאו לגידול במספר הסטודנטים הבאים לישראל.
- * תיאום הפעילות כגיוס סטודנטים בארה"ב בין המשרדים של האוניברסיטאות ובין לבין גורמים אחרים העושים לגיוס סטודנטים בקמפוסים.

בתשמ"ה למדו באוניברסיטאות 1,159 תלמידי חו"ל בתוכניות חד-שנתיות או סמסטריאליות (ראה נספח כ"ג).

5.6.2 מכללות אזוריות

המכללות האזוריות מקיימות מסלולי לימוד אקדמיים באחריותן האקדמית של האוניברסיטאות. האחריות האקדמית ניתנת במגמה להרחיב את מעגל האוכלוסיה שיכולה לרכוש השכלה גבוהה, והיא מתבטאת בהיבטים הבאים:

- * סגל ההוראה הוא סגל של האוניברסיטה;
- * תוכנית הלימודים נקבעת ע"י האוניברסיטה;
- * התלמידים מתקבלים ע"י האוניברסיטה;
- * דרישות הלימודים זהות לדרישות הלימודים באוניברסיטה כאותם תחומים.
- * התואר האקדמי ניתן ע"י האוניברסיטה.

מכללות אזוריות בהן התקיימו מסלולים אקדמיים בשנת תשמ"ה:

1. מכללת הנגב ע"ש ספיר - שער הנגב (באחריות אקדמית אוניברסיטת בן-גוריון בנגב).
 2. מכללת עמק יזרעאל ב"אהל שרה" (באחריות אקדמית של אוניברסיטת חיפה; לימודי חקלאות באחריות אקדמית של האוניברסיטה העברית בירושלים).
 3. מכללת תל-חי (באחריות אקדמית של אוניברסיטת חיפה).
 4. מכללת עמק הירדן (באחריות אקדמית של אוניברסיטת בר-אילן).
 5. מכללת מנשה (באחריות אקדמית של אוניברסיטת תל-אביב - קוראחרים בלבד).
 6. מכללת אילת (באחריות אקדמית של אוניברסיטת בן-גוריון בנגב).
 7. מכללת אחווה (באחריות אקדמית של האוניברסיטה הפתוחה).
 8. מכללת הנגב בירוחם (באחריות אקדמית של האוניברסיטה הפתוחה).
- המכללות - על כל פעולותיהן - ממומנות ע"ל משרד החינוך, והתרגישויות מקומיות וגופים אחרים, ואילו ות"ח תומכת בעיקר נושאים:
- א. סיוע כתשלומים שהמכללות מעבירות לאוניברסיטאות על תקורה, ניהול ושכרו של הרכז האקדמי.
 - ב. פיתוח סגל מקומי של מורים תושבי האיזור, אשר ייראו בעכו במכללה האזורית חלק חשוב מעיסוקיהם, ואשר יפעלו למען המכללה ולקידום הקהילה.

הקצבת ות"ח למסלולים האקדמיים של המכללות האזוריות היתה בתע 45 מיליון שקל. חלוקת הסכום נקבעת עפ"י המלצות ועדת המשנה המועצה להשכלה גבוהה למכללות האזוריות (רשימת חבריה מובאת כ"ז-2).

5.6.3

מכירות קדם-אקדמיות

המכירות הקדם-אקדמיות במוסדות להשכלה גבוהה נותנות לצעירים חסרי תעודת-בגרות הזדמנות להכין את עצמם ללימודים אקדמיים.

מכירות קדם-אקדמיות פעלו בתש"ה ליד חמש אוניברסיטאות (האוניברסיטה העברית בירושלים, הטכניון, אוניברסיטת תל-אביב, אוניברסיטת חיפה, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב), ליד ארבע מכללות אזוריות (תל-חי, עמק הירדן, אהל שרה, שער הנגב), וליד מכללת בית-ברל. כמו כן פעלה מכינה קדם-אקדמית בחוף השרון באחריותה האקדמית של אוניברסיטת תל-אביב ובשיתוף עם התנועה הקיבוצית. התלמידים גרים ועובדים בקיבוצים ולומדים שלושה ימים בשבוע בשפיים. על בסיס דומה נפתחה מכינה קדם-אקדמית גם בחיפה.

ות"ת מקציבה סכומים מיוחדים לכיסוי הוצאות הלימודים הקדם-אקדמיים באוניברסיטאות של ה"ראויים לקידום", ואילו משרד החינוך והתרבות ומשרד הביטחון משתתפים בהוצאות קיומם.

הקצבת ות"ת בתש"ה היתה 580 מיליון שקל.

מספר תלמידי המכירות הקדם-אקדמיות באוניברסיטאות היה בתש"ה 2204, מתוכם 1070 המוגדרים כ"ראויים לקידום". סה"כ למדו במכירות קדם-אקדמיות בתש"ה 3483 תלמידים, מתוכם 2257 "ראויים לקידום" (ראה נספח כ"ד).

בתש"ה פעלה ההנהלה האקדמית של המכירות, שמינה שר החינוך והתרבות (רשימת חבריה מובאת בנספח כ"ו-3), העוסקת בקביעת מדיניות ובתכנון לטווח ארוך. "האגודה לקידום החינוך" אחדאית לפעילות השוטפת של המכירות. ההנהלה והאגודה עומדות בקשר עם ות"ת, עם משרד החינוך והתרבות ועם משרד הביטחון.

5.6.4

קידום בתי-חולים פריפריים

יו"ר ות"ת המשיך במגעיו השוטפים עם ראשי משרד הבריאות, עם מנכ"ל בתי-חולים פריפריים ועם דיקני בתי-הספר לרפואה במגמה להגביר הקשר בין בתי-החולים הפריפריים לבתי-הספר לרפואה.

ות"ת מממנת ישירות את התקציב הדרוש למינויים אקדמיים של רופאים בתי-חולים פריפריים בבתי-הספר לרפואה. ההוצאה בתש"ה היתה כ-1.5 מיליון שקל.

קשרים ומג
עם הממשלה והכנ

6.1 הממשלה ומשרדיה

בספטמבר 1984 כוננה ממשלת האחרות הלאומית. בתקופה זו היתה מער ההשכלה הגבוהה על סף התמוטטות, וכפני הממשלה עמרה המשימה להבט את המשך קיומם של החינוך על כל שלביו ושל המחקר והפית המרעיים.

ואמנם, במשך שנת תשמ"ה גילתה הממשלה אוזן קשבת ורצון להתמודד בעיותיה של מערכת ההשכלה הגבוהה.

במספר פגישות שהתקיימו בין יו"ר ות"ת לראש הממשלה נדונו דרכ לקידום מערכת ההשכלה הגבוהה.

באמצע תשמ"ה התקיימה פגישה של ראש הממשלה עם ועד רא האוניברסיטאות, בהשתתפות שרי האוצר והחינוך, יו"ר ות"ת ומנכ ות"ת. בפגישה הועלו בעיות התקציב של מערכת ההשכלה הגבוהה.

ראש הממשלה סייע להשגת סיכום בין ות"ת והאוצר בדבר הקצבות הממש לתשמ"ה, למען תיפקוד יעיל של המערכת בשנה זו ובעתיד.

6.1.1

משרד החינוך והתרכות

שר החינוך והתרכות הוא יושב ראש המועצה להשכלה גבוהה. בתשמ' ליווה השר את עבודת ות"ת באופן שוטף. בפגישות תכופות עם יו' ות"ת והמנכ"ל נמסר לשר מידע על עבודת ות"ת, ונתבקשה חוות דעו בשאלות עקרוניות של מדיניות.

מינהל ות"ת מקיים קשרי עבודה שוטפים עם יחידות שונות במשרד החינוך והתרכות בנושאים משותפים, כגון: מכללות אזוריות, מכינות קדם-אקדמיות, פר"ח ועוד.

6.1.2

משרד האוצר

ות"ת מקיימת קשרים הדוקים עם משרד האוצר (שר האוצר, מנכ"ל המשרד, אגף התקציבים, אגף החשב הכללי והממונה על השכר). הדיונים בתשמ"ה נסכו על הנושאים הבאים:

- תקציב מערכת ההשכלה הגבוהה.
- שכר-הלימוד במוסדות להשכלה גבוהה.
- ויתור הסגל האקדמי על 6% משכרו.
- קצב הזרמת התקציבים המאושרים למערכת.
- הקמת קרנות צמיתות.
- הגרעונות שנוצרו במוסדות להשכלה גבוהה.
- מצבה הכספית של אוניברסיטת בן-גוריון כנגב.

שר האוצר גילה הכנה לבעיות ההשכלה הגבוהה בתקופה קשה הן למשק ככלול והן למערכת ההשכלה הגבוהה. בדיונים עם שר האוצר שרו רוח טובה ואווירה של רצון כן למצוא מוצא מן המשבר.

אחת מישיבות ות"ת בשנת תשמ"ה הוקדשה לריון כללי בהשתתפות הממונה על התקציבים במשרד האוצר ואנשי אגף התקציבים.

6.1.3

משרד המדע והפיתוח

התקיימו מגעים שוטפים עם שר המדע והפיתוח ועם מנכ"ל משרדו. בפגישות נדונו נושאים של מדיניות בתחום המחקר והצעות שונות, כגון הקמת קרן של התעשייה להכשרת כוח-אדם טכנולוגי באוניברסיטאות; גיוס תרומות להקמת קרן למחקר בסיסי באוניברסיטאות.

בתשמ"ה הוקמה ועדת השרים למדע וטכנולוגיה, שנתבקשה לעס בנושאים הקשורים במערך המדעי והטכנולוגי במדינה. עפ"י החל הממשלה, מוזמן יו"ר ות"ת בקביעות לישיבות ועדת השרים.

הועדה עסקה, בין היתר, בנושאים רלקמן:

- א. דו"ח ועדת יפתח לכדיקת ארגון מערך המחקר הממשלתי וניהולו. ועדת השרים אימצה את עקרונות הדו"ח הנ"ל.
- עמדת ות"ת בעניין הדו"ח הוגשה לשר המדע בכתב (5.2.85 עיקריה:
- ות"ת מזדהה עם רוב המלצות הדו"ח לגבי קידום ההוראה והמו בנושאים מדעיים וטכנולוגיים שונים באוניברסיטאות.
- ות"ת מקדמת בכרכה את ההמלצה בדבר הקמת קרן גדולה למו בסיסי עם תקציב שנתי של 20-30 מיליוני דולרים. אין להעל על הדעת את מימון הקרן ממקורות התקציב הנוכחיים של מעו ההשכלה הגבוהה.
- ות"ת מתנגדת כצורה חד-משמעית להמלצת הדו"ח בדבר השתתפ של נציגים או משקיפים של גורמים ממשלתיים ואחדים בדיוני הכשרת מהנדסי אלקטרוניקה במסלול מואץ באוניברסיטת תל-אבי ועדת השרים החליטה לתמוך בהקמת המסלול והמליצה כי התקציבים יממן את חלקה של הממשלה בפעילות זו.

6.1.4

משרד הבריאות

הדיונים עם שר הבריאות ואנשי משרדו נסכו על נושאים משות למערכת הבריאות ולמערכת ההשכלה הגבוהה:

- אקדמיזציה של לימודי מקצועות פארה-רפואיים.
- סינוף בתי-חולים פריפריים לבתי-ספר לרפואה.
- הכשרת בעלי תארים אקדמיים במינהל רפואי.

6.1.5

משרד הכלכלה והתכנון

הרשות לתכנון כלכלי במשרד הכלכלה והתכנון פרסמה ביוני 1985 "תכנית למשק הלאומי 1985-1990". כתוכנית זו נכלל כחלק מנושא החינוך פרק על ההשכלה הגבוהה, שהסתמך על חוברת התכנון של הועדה לתכנון ולתקצוב - "מערכת ההשכלה הגבוהה - קווים להתפתחות המערכת ולתכנונה לקראת שנת תשמ"ח (1988) ומבט ראשון אל שנת תשנ"ה (1995)".

שר הכלכלה והתכנון מינה את יו"ר ות"ת ואחד מחברי ות"ת כחברים במועצה לתכנון לאומי ולהיגוי צמיחה כלכלית חברתית. המועצה הוקמה במסגרת התארגנות חדשה של הממשלה בתחום זה, ונתבקשה להכין עבור הממשלה - בתיאום עם גורמי התכנון בממשלה, במשק ובאקדמיה - המלצות למדיניות לטווח בינוני וארוך בתחומים שונים.

6.1.6

משרד המשפטים

היועץ המשפטי לממשלה מיועץ לות"ת כאשר להחלת חוק המועצה להשכלה גבוהה לגבי פעילות מוסדות חינוך בארץ בנושאים שונים הנוגעים למשרד ולמערכת ההשכלה הגבוהה.

כדיונים ובחילופי מכתבים בין יו"ר ות"ת ואנשי משרד המשפטים נדונו הנושאים הבאים:

- תוכנית לימודי שמאות מקרקעין באוניברסיטת תל-אביב.
- לקיחת אשראי ע"י מוסדות להשכלה גבוהה (הצעת חוק הקפאת אשראי לרשויות מקומיות ולגופים נתמכים תשמ"ה-1984). לדעת ות"ת, הדרך היעילה היחידה לטיפול בלקיחת אשראי ע"י המוסדות להשכלה גבוהה היא איסור מינהלי מוחלט מטעם ות"ת, תוך מעקב שוטף אחר פעולת המוסדות. ות"ת התנגדה לחקיקה בעניין זה, והטילה ספק ביעילות הפיקוח בדרך של חקיקה.
- לימודי משפטים באוניברסיטת חיפה ובדיקה מקפת של נושא לימודי משפטים בארץ. לאחר שאוניברסיטת חיפה יזמה הקמת ועדה מטעמה

שתבחן את האפשרות להציע הקמת פקולטה למשפטים בחיפה, החליט ות"ת שלא לנקוט בתשמ"ה יוזמה לבדיקה כללית של הנושא.

6.1.7

משרד התקשורת

יו"ר ות"ת נפגש עם שר התקשורת לדיון בנושאים שונים, ביניהם:

- הכשרה מואצת של מהנדסי אלקטרוניקה.
- רשת התקשורת בין המחשבים באוניברסיטאות.

6.1.8

מבקר המדינה

מבקר המדינה מופקד, בין היתר על ביקורת המוסדות להשכלה גבוהה.

במרס 1985 פורסם דו"ח מבקר המדינה על ביקורת ב-5 מוסדות להשכלה גבוהה: אוניברסיטת תל-אביב (הפיקוח של האוניברסיטה על תאגיד הקשורים אליה); אוניברסיטת בן-גוריון כנגב (מכוני מחקר, התפתח גרעון); הטכניון מט"ל (חריגות בניה); מכון וייצמן למדע (מחקר ממומנים ע"י גורמי חוץ, מכנה התקציב והטבות בדיוור); כצאל אקדמ לאמנות ועיצוב ירושלים.

ות"ת קיימה דיון כממצאי הדו"ח. המוסדות נתבקשו להגיב ישיר למבקר.

6.2 הכנסת וועדותיה

בנובמבר 1984 קיימה מליאת הכנסת דיון על ההשכלה הגבוהה.

במרס 1985 דנה הכנסת בהצעות לסדר היום בנושא חילוקי-דיעות בין סטודנטים יהודים וערבים.

החל ממאי 1985 עסקה מליאה הכנסת באישור הצעת חוק אגרת לימוד במוסדות להשכלה גבוהה.

6.2.1

ועדת החינוך והתרבות

ועדת החינוך והתרבות של הכנסת עסקה בתשמ"ה בנושאים שונים הקשורים במערכת ההשכלה הגבוהה. הוועדה קיימה דיון כללי על מערכת ההשכלה הגבוהה בהשתתפות יו"ר ות"ת, שסקר את מצב המחקר המדעי וההוראה באוניברסיטאות.

נושאים אחרים שנדונו בישיבות הוועדה:

■ שכר-לימוד באוניברסיטאות

הוועדה קיימה מספר דיונים בנושא זה בהשתתפות נציגי הסטודנטים, ות"ת וגורמים אחרים. הוועדה תמכה בשכר-לימוד בהתאם למסקנות ועדת קצב כתוספת אגרה מיוחדת.

■ מילגות פר"ח

בינואר 1985 המליצה הוועדה בפני מועצת פר"ח "להרחיב את קהל היעד המקבל סיוע למטרות ציבוריות נוספות. בין היתר נמנים נושאים כגון עזרה לקשישים, לבתי-חולים, הגנת הטבע ופעילות קהילתית".

■ הכשרת מורים למקצועות מדעי הטבע, מדעים מדויקים וטכנולוגיה בכת-ספר תיכוניים.

הוועדה פנתה למשרד החינוך והתרבות ולות"ת בבקשה למצוא פיתרון למחסור במורים במקצועות אלה.

6.2.2

ועדת הכספים

במסגרת עיסוקה באישור התקציב השנתי של מערכת ההשכלה הגבוהה קיימה הוועדה דיון על תקציב ההשכלה הגבוהה.

כמו כן דנה הוועדה בבעיות כלליות של מערכת ההשכלה הגבוהה (דצמבו 1984), עקב המצב הקשה ערב פתיחת שנת הלימודים תשמ"ה והגרעונו הכבדים (במיוחד של אוניברסיטת בן-גוריון בנגב).

6.2.3

ועדה משותפת לוועדת החינוך והתרבות ולוועדת הכספים

מליאת הכנסת, שאישרה כמאי 1985 בקריאה ראשונה את הצעת חוק אגרו לימוד במוסדות להשכלה גבוהה, העבירה את הנושא לדיון בוועדת המשותפת לוועדת החינוך והתרבות ולוועדת הכספים.

הוועדה קיימה דיונים בהצעת החוק בשלבים שקדמו לאישורה.

6.2.4

ועדה משותפת לוועדת החינוך והתרבות ולוועדת העבודה והרווחה

הוועדה דנה בנושא השתלכות הנדסאים בפקולטאות להנדסה באוניברסיטאות, נושא שנדון בעבר בוועדות שונות של הכנסת.

במסגרת דיוניה ברכה הוועדה את אוניברסיטת תל-אביב על הסכמתה לפתוח תוכנית מיוחדת להכשרת הנדסאי אלקטרוניקה למהנדסים תוך שנתיים.

6.2.5

הוועדה לביקורת המדינה

הוועדה דנה בנושאים הבאים הקשורים למערכת ההשכלה הגבוהה:

- המחסור בכוח-אדם הנדסי וטכנולוגי בצה"ל.
- דו"ח מבקר המדינה על הטכניון.
- מתן עדיפות בקבלה לטכניון לחיילים משוחררים.

7

נספחים

נספח א'

רשימת נושאים שנדונו בישיבות הוועדה לתכנון ולתקצוב בשנת תשמ"ה*

- (1) תקציב מערכת ההשכלה הגבוהה כתשמ"ה.
- (2) הנחיות לתקציב תשמ"ו.
- (3) תקציב הפיתוח תשמ"ה.
- (4) תקציב ומאזן מינהל ות"ת.
- (5) מס נסיעות וקרן קשרי מדע.
- (6) הקצבות מקבילות.
- (7) גרעונות התקציב הרגיל תשמ"ב-תשמ"ד באוניברסיטאות.
- (8) היחסים עם משרד האוצר.
- (9) דו"ח וערת יפתח לבדיקת ארגון מערך המחקר הממשלתי וניהולו.
- (10) דו"ח מבקר המדינה.
- (11) הצעת חוק הקפאת אשראי לרשויות מקומיות ולגופים נתמכים.
- (12) מעמדם המשפטי של המוסדות להשכלה גבוהה כתאגידים.
- (13) מינוי ועדות פנימיות למינהל ות"ת.
- (14) תוספות מחקר לסגל בית ספר גבוה לטכנולוגיה.
- (15) תשלום לעובדי דירוג מחקר בבצלאל.
- (16) קמפוס בצלאל בהר הצופים.
- (17) ביטוח פנסיוני במוסדות להשכלה גבוהה.
- (18) מצבו של בית ספר גבוה לטכנולוגיה.
- (19) מילגות אלון.
- (20) הקצבות לצידוד מדעי.
- (21) המלצות ועדת המשנה למחשבים.
- (22) דו"ח הקרן למחקר בסיסי.
- (23) המכון הכין-אוניברסיטאי באילת.
- (24) מכללות לתואר ראשון ומשמעות התואר ב.א.

* הנושאים אינם מובאים לפי סדר מסוים. נושאים תקציביים נדונו ברוב ישיבות ות"ת.

נספח ב'

דו"ח ביצוע תקציב מינהל הוועדה לתכנון ולתקצוב לשנת תשמ" (באלפי שקלים)

שכר עבודה ובלווים לשכר	
58,306	שכר חברי הוועדה
393	נסיעות ואש"ל לחברי הוועדה
189,876	עובדי המינהל והמועצה
22,110	שעות נוספות
37,270	נסיעות ואש"ל לעובדים
69,275	חוזי עבודה וייעוץ
833	עובדים ארעיים
<u>378,063</u>	
פעולות	
165,177	סטטיסטיקה, סקרים ומחקרים
3,377	הפעלת ועדות וייעוץ
6,803	פירסומים
1,941	רכישת ספרות וחומר מעובד
5,172	כינוסים, אירוח ונסיעות
588	הדרכה והשתלמות
<u>183,058</u>	
הוצאות ארגוניות	
15,240	אחזקת הבית
11,107	טלפון ודואר
8,065	צרכי משרד
10,230	אחזקת מכונות
552	מודעות ומשלוחים
1,876	הפעלת מחשבים
<u>47,070</u>	
<u>7,817</u>	
הוצאות חד-פעמיות	
סה"כ הוצאות	
616,008	
=====	

- (25) מכללה לתואר ראשון באוניברסיטת תל-אביב.
- (26) כיווני ההתפתחות של פר"ח.
- (27) מילגות פר"ח לתלמידי סמינרים למורים.
- (28) קרן הלוואות לסטודנטים.
- (29) נושאי תכנון במערכת ההשכלה הגבוהה הנוגעים לאוניברסיטאות ולסמינרים.
- (30) מכללות להכשרת עובדי הוראה.
- (31) מחסור במהנדסי אלקטרוניקה - פניית איגוד תעשיות האלקטרוניקה.
- (32) הכשרת מורים לבתי-ספר מקצועיים - פניית אורט.
- (33) הכשרת סטודנטים בהנדסת חשמל.
- (34) קרן מחקר בתחום האלקטרוניקה.
- (35) מינהל רפואי - מימון התוכנית של אוניברסיטת תל-אביב.
- (36) דו"חות ועדות המשנה לבדיקת בקשות אוניברסיטת חיפה להסמיכה להעניק תואר שלישי בחוגים לחינוך ולמדע המדינה.
- (37) דו"ח הוועדה לבדיקת בקשת אוניברסיטת בן-גוריון בנגב להנהיג לימודי תואר שני במחלקה למקרא ומזרח קדמון.
- (38) דו"ח הוועדה לבדיקת בקשת אוניברסיטת בן-גוריון בנגב לאקדמיזציה של מקצוע הפיזיותרפיה.
- (39) דו"ח הוועדה לבדיקת הבקשה המשותפת של האוניברסיטה העברית בירושלים ושל האקדמיה למוסיקה ולמחול ע"ש דובין להנהיג תוכנית לימודים משותפת לתואר שני במוסיקה.
- (40) דין וחשבון ועדת המשנה לעניין מינוי פרופסורים במוסדות להשכלה גבוהה שאינם אוניברסיטאות.
- (41) דו"ח הוועדה לבדיקת בקשת אוניברסיטת תל-אביב לפתוח לימודים לתואר ראשון בריפוי בעיסוק.
- (42) המחלקה למדעי ההתנהגות - אוניברסיטת בן-גוריון בנגב.
- (43) פניית מכון אבני לאמנות הציור והפיסול לקבל היתר לקיים מוסד להשכלה גבוהה.
- (44) קבלת תלמידים מחו"ל ללימודי רפואה וטרינרית.
- (45) לימודי רפואה לתלמידים מחו"ל.
- (46) בית-ספר פרטי לרפואה בטבריה.
- (47) שכר-לימוד לסטודנטים מחו"ל.

יחידות חדשות שנפתחו באוניברסיטאות בתשמ"ה
 לאחר הודעה לות"ת ולאחר שות"ת קבעה שהפעולה
 אינה מחייבת אישור המועצה

אוניברסיטת תל-אביב

- תואר שני בחינוך מוסקלי והוראת המוסיקה.
- תואר ראשון תלת-שנתי ולימודי תעודה כמגמה למשחק בחוג לאמנות התיאטרון.
- תואר שני בבריאות תעסוקתית.
- תוכנית לימודים לקציני משטרה במסגרת ב.א. כללי.
- לימודי תעודה בשמאות מקרקעין במסגרת לימודי חוץ.
- איחוד מספר חוגים לבית-ספר לכימיה.

אוניברסיטת בר-אילן

- לימודי תעודה בעתונאות ותקשורת במסגרת לימודי חוץ.
- מסלול לימודים בטכנולוגיה ותקשורת לתואר שני בחינוך.

אוניברסיטת חיפה

- חטיבה ללימודי דרמה.
- העברת חוגים רלבנטיים למכון לארכיאולוגיה.
- צירוף הלימודים במתמטיקה ובמדעי המחשב למסלול לימודים מתמטיקה/מדעי המחשב.
- חוג לב.א. כללי.
- איחוד החוג ללימודי הקיבוץ והרעיון השיתופי עם החוג לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה.
- חטיבה ללימודי האישות במסגרת החוג לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה.

אוניברסיטת בן-גוריון כנגב

- תוכנית לימודים לתואר שני במינהל עסקים משותפת לאוניברסיטת בן-גוריון כנגב ולאוניברסיטת בוסטון.
- מסלול לחשבונאות במסגרת המחלקה לכלכלה.

רשימת נושאים שנדונו בישיבות המועצה להשכלה גבוהה בתשמ"ה*

1. רות"ח הוועדה לבדיקת בקשת אוניברסיטת חיפה להסמיכה להעניק תואר שלישי במדעי המדינה.
2. רות"ח הוועדה לבדיקת בקשת אוניברסיטת חיפה להסמיכה להעניק תואר שלישי בחוג לחינוך.
3. רות"ח הוועדה המלווה את המחלקה לצילום באקדמיה בצלאל.
4. רות"ח הוועדה לבדיקת הבקשה המשותפת של האוניברסיטה העברית בירושלים והאקדמיה למוסיקה ולמחול בירושלים ע"ש רובין לה תואר שני משותף במוסיקה.
5. רות"ח הוועדה לבדיקת צורכי המדינה בהכשרת בעלי תארים אקדמיים בתחום המינהל הרפואי.
6. תוכנית אוניברסיטת תל-אביב להכשרת הנרסאי אלקטרוניקה למהנדסים.
7. רות"ח הוועדה לבדיקת בקשת אוניברסיטת בן-גוריון כנגב לאקדמיזציה של מקצוע הפיזיותרפיה.
8. רות"ח ועדת הקבע למסלולים אקדמיים במוסדות להכשרת עובדי הוראה.
9. רות"ח הוועדה לבדיקת בקשת המכללה לחינוך סמינר הקיבוצים ל היתר לפתוח מוסד להשכלה גבוהה.
10. תואר שני במחלקה למדעי ההתנהגות באוניברסיטת בן-גוריון ב
11. רות"ח ועדת המשנה לעניין מינוי פרופסורים במוסדות להשכלה גבוהה שאינם אוניברסיטאות.
12. היתר למסלול למדעי התזונה והבית במכללה לחינוך ע"ש דוד י
13. רות"ח הוועדה לבדיקת בקשת אוניברסיטת תל-אביב לפתוח תוכנית לימודים לתואר ראשון בריפוי בעיסוק.
14. רות"ח הוועדה לתכנון ולתקצוב מס' 11 לשנת תשמ"ד.

* הנושאים מובאים לפי סדר הדיון.

נספח ה'

רשימת חברי המועצה להשכלה גבוהה (תשמ"ה)

מר יצחק נכון - שר החינוך והתרבות - יו"ר
 השופט ד"ר משה עציוני - סגן היו"ר
 פרופ' בנימין אבי-יצחק - הטכניון מט"ל
 פרופ' שלום אלבק - אוניברסיטת בר-אילן
 פרופ' וולטר אקרמן - אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
 פרופ' צבי ארד - אוניברסיטת בר-אילן (מ"מ פרופ' יעקב פרוש)
 פרופ' גבריאל בן-דור - אוניברסיטת חיפה
 פרופ' אברהם בלאוגרונד - מכון ויצמן למדע (מ"מ פרופ' זאב לוז)
 מר ישראל כרמן - סטודנט
 פרופ' אריה דבורצקי - האוניברסיטה העברית בירושלים
 פרופ' יוסף דן - האוניברסיטה העברית בירושלים
 פרופ' מיכאל היימן - הטכניון מט"ל
 פרופ' חיים הריי - יו"ר הועדה לתכנון ולתקצוב
 פרופ' פאול זינגר - הטכניון מט"ל
 פרופ' שמעון זנרבנק - האוניברסיטה העברית בירושלים
 (מ"מ פרופ' מיכאל זנ"ד)
 פרופ' אלעזר כוכבא - אוניברסיטת תל-אביב
 מר אהרון לנגרמן
 מר עקיבא מאיר - אל-אופ תעשיות אלקטרואופטיקה (ער מרס 1985)
 פרופ' שרה פוקס - מכון ויצמן למדע
 פרופ' משה פריבס - אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
 פרופ' יעקב קטן - האוניברסיטה העברית בירושלים
 מר ראובן רוכרט - עיריית קרית-אטא (מ"מ מר דוד בוחניק)
 מר יעקב רכטר - אדריכל
 פרופ' יונתן שפירא - אוניברסיטת תל-אביב
 פרופ' רינה שפירא - אוניברסיטת תל-אביב

תחומי הלימודים כמסודרים להשכלה גבוהה

מקצו מקצו מקצו	רפואה רפואה רפואה	רפואה רפואה רפואה	חקלאות חקלאות חקלאות	הנדסה, טכנולוגיה טכנולוגיה	מתמטיקה ומדעי הטבע	הכשרת מורים	עבודה סוציאלית	אמנויות	משפטים	מדעי החברה	מדעי הרוח	
+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	האוניברסיטה העברית
		+		+	+	+				+		הטכניון מט"ל
	+			+	+	+	+	+	+	+	+	אוניברסיטת תל-אביב
					+	+	+	+	+	+	+	אוניברסיטת בר-אילן
					+	+	+	+	+	+	+	אוניברסיטת חיפה
	+			+	+	+	+			+	+	אוניברסיטת בן-גוריון
					+							מכון ויצמן למדע
										+	+	האוניברסיטה הפתוחה
								+				בצלאל
						+						אקדמיה למוסיקה ורושלים
				+		+						בית ספר טכנולוגיה ירושלים
								+				שנקר
										+		מדרשת דולפין
												מכללה למינהל בתל-אביב
												מכללות להכשרת עובדי הוראה

נספח ז' (1)

תלמידים באוניברסיטאות תש"ל-תשמ"ה

תש"ל	תש"ם	תשמ"ג	תשמ"ר	תשמ"ה	
36,239	57,500	62,365	64,605	65,050	סה"כ
12,960	14,770	15,475	16,050	15,785	האוניברסיטה העברית
6,100	7,940	8,040	8,270	8,460	הטכניון מט"ל
8,250	15,130	17,530	18,390	19,020	אוניברסיטת תל-אביב
4,356	8,670	9,830	9,970	9,780	אוניברסיטת בר-אילן
2,839	6,190	6,100	6,465	6,375	אוניברסיטת חיפה
1,315	4,300	4,920	4,980	5,130	אוניברסיטת בן-גוריון
419	500	470	480	500	מכון ויצמן למדע
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	אחוזים
35.8	25.7	24.8	24.8	24.3	האוניברסיטה העברית
16.8	13.8	12.9	12.8	13.0	הטכניון מט"ל
22.8	26.3	28.1	28.5	29.2	אוניברסיטת תל-אביב
12.0	15.1	15.8	15.4	15.0	אוניברסיטת בר-אילן
7.8	10.7	9.8	10.0	9.8	אוניברסיטת חיפה
3.6	7.5	7.9	7.7	7.9	אוניברסיטת בן-גוריון
1.2	0.9	0.7	0.8	0.8	מכון ויצמן למדע

נספח ז' (2)

תלמידים במוסדות הלא-אוניברסיטאיים להשכלה גבוהה בשנים תשמ"ג-תשמ"ה

תשמ"ג	תשמ"ר	תשמ"ה	
1,518	1,621	1,848	סה"כ
584	616	633	בצלאל אקדמיה לאמנות ועיצוב ירושלים
368	305	392	האקדמיה למוסיקה ולמחול בירושלים ע"ש רובין
168	215	280	בית ספר גבוה לטכנולוגיה ירושלים
271	308	324	שנקר בית הספר הגבוה למדעי הטקסטיל ולאופנה
127	177	219	מרשת רופין - החוג לכלכלה ומינהל של המשק השיטופי

מקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה

* תוכנית דו-שנתית

רמת התואר של התלמידים באוניברסיטאות (תשמ"ה)

תוכניות לימודים מיוחדות	תעודה	תואר שלישי	תואר שני	תואר ראשון	סך-הכל
3,895	820	3,215	12,765	44,355	65,050
1,400	175	1,300	3,840	9,070	15,785
400	60	360	1,640	6,000	8,460
1,000	175	750	4,120	12,975	19,020
1,000	130	300	1,550	6,800	9,780
45	180	25	715	5,410	6,375
50	100	160	720	4,100	5,130
-	-	320	180	-	500
האוניברסיטה העברית					
הטכניון					
אוניברסיטת תל-אביב					
אוניברסיטת בר-אילן					
אוניברסיטת חיפה					
אוניברסיטת בן-גוריון					
מכון ויצמן למדע					
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
35.9	21.3	40.4	30.1	20.5	24.3
10.3	7.3	11.2	12.9	13.5	13.0
25.7	21.3	23.3	32.3	29.3	29.2
25.7	15.9	9.3	12.1	15.3	15.0
1.1	22.0	0.8	5.6	12.2	9.8
1.3	12.2	5.0	5.6	9.2	7.9
-	-	10.0	1.4	-	0.8

מקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה

מקבלי תארים באוניברסיטאות תש"ל-תשמ"ד

ת ש מ י ד					תשמ"ג	תש"ם	תש"ל	ס ה י כ
תעודה	תואר שלישי	תואר שני	תואר ראשון	סה"כ				
* 637	304	1,967	7,746	10,654	9,890	9,371	5,666	
169	139	686	1,899	2,893	2,798	2,396	2,622	האוניברסיטה העברית
12	273	53	1,004	1,343	1,335	1,347	1,032	הטכניון מט"ל
214	48	587	2,005	2,854	2,436	2,452	1,203	אוניברסיטת תל-אביב
104	18	153	1,220	1,495	1,363	1,265	423	אוניברסיטת בר-אילן
103	18	90	943	1,136	1,090	1,015	187	אוניברסיטת חיפה
35	12	115	675	837	747	775	23	אוניברסיטת בן-גוריון
-	34	63	-	97	121	121	76	מכון ויצמן למדע
615	63	325	2,198	3,201	2,543	2,741	1,804	מדעי היהדות והרוח
18	27	539	2,252	2,836	2,922	2,808	978	מדעי החברה
-	1	9	362	372	387	301	364	משפטים
-	5	444	422	871	710	459	179	רפואה ומקצועות עזר
4	157	350	1,017	1,528	1,464	1,342	1,219	מדעי הטבע ומתמטיקה
-	12	69	274	355	381	231	151	הקלאות
-	39	231	1,221	1,491	1,483	1,489	871	הנדסה ואדריכלות

* כנוסף הוענקו עוד 336 תעודות למקבלי תארים.

נספח ט' (2)

מקבלי תארים במוסדות הלא-אוניברסיטאיים להשכלה גבוהה בשנים תשמ"ג, תשמ"ד

תש"ד	תשמ"ג	תש"ד
134	97	בצלאל אקדמיה לאמנות ועיצוב ירושלים
44	39	האקדמיה למוסיקה ולמחול בירושלים ע"ש רובין
19	30	בית ספר גבוה לטכנולוגיה ירושלים
86	18	שנקר בית הספר הגבוה למדעי הטקסטיל ולאופנה*
52	30	מדרשת רופין - החוג לכלכלה ומינהל של המשק השיחופי

מקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה

* הענקת תארים כל שנתיים

נספח י' (1)

סגל העובדים באוניברסיטאות - ממוצע שנתי תשמ"ג (משרות שלמות)

מכון וייצמן למדע	אונ' כן-גוריון בנגב	אונ' חיפה	אונ' בר-אילן	אונ' תל-אביב	טכניון מט"ל	אונ' עברית ב-ס	סה"כ סגל
1,745.4	1,515.9	894.8	1,443.2	4,124.7	2,975.6	5,622.5	18,322.1
382.8	698.6	482.6	732.9	2,235.7	1,261.4	2,413.9	8,208.0
342.4	434.2	308.0	442.8	1,034.6	671.7	1,348.1	4,581.8
-	232.9	58.5	238.8	407.4	243.5	499.6	1,680.7
-	-	-	-	46.3	-	-	46.3
18.2	2.9	41.5	-	51.7	-	49.8	164.1
-	28.4	58.1	51.3	555.4	345.1	516.4	1,554.7
-	-	-	-	-	-	-	-
22.2	0.2	16.5	-	140.3	1.2	-	180.4
879.0	262.0	38.4	100.8	456.2	869.4	771.6	3,377.4
483.6	555.3	373.8	609.5	1,432.8	844.7	2,437.0	6,736.7

הערות:

א. הנתונים מתייחסים רק לעובדים פעילים המועסקים בשכר חודשי (אינם כוללים גימלאים, מועסקים בשכר יומי, מועסקים בקבלנות, ועוד).
 ב. נתוני אוניברסיטת כוגוריון בנגב אינם כוללים את הרשות למחקר ופיתוח.

סגל העובדים באוניברסיטאות - ממוצע שנתי תשמ"ד
(משרות שלמות)

מכון וייעמון למדע	אונ' בן-גוריון בנגב	אונ' חיפה	אונ' בר-אילן	אונ' תל-אביב	טכניון מט"ל	אונ' עברית ב-ם	סה"כ סגל
1,727.2	1,543.8	865.8	1,436.4	4,141.3	3,017.4	5,432.4	18,164.3
378.6	732.4	466.5	723.1	2,285.7	1,320.5	2,341.4	8,248.2
343.7	380.3	296.0	456.5	951.7	698.2	1,291.2	4,417.6
-	140.1	57.4	229.7	336.8	244.4	450.9	1,459.9
-	-	-	-	47.3	-	-	47.3
19.0	0.3	37.3	-	54.0	-	46.3	156.9
-	11.5	50.7	36.9	557.2	376.0	478.3	1,510.6
-	200.2	13.2	-	190.8	-	74.7	478.9
15.9	-	11.9	-	147.9	1.9	-	177.6
867.4	250.7	40.2	100.9	451.2	852.6	748.5	3,311.5
481.2	560.7	359.1	612.4	1,404.4	844.3	2,342.5	6,604.6

הערות:

- א. הנתונים מתייחסים רק לעובדים פעילים המועסקים בשכר חודשי (אינם כוללים גימלאים, מועסקים בשכר יומי, מועסקים בקבלנות, ועוד).
- ב. נתוני אוניברסיטת בן-גוריון בנגב אינם כוללים את הרשות למחקר ופיתוח.

נספח י' (3)

הסגל במוסדות הלא-אוניברסיטאיים להשכלה גבוהה תשמ"ד
(משרות שלמות)

סגל ומינהלי סגל	סגל אקדמי	סה"כ	מקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה
78	83	161	בצלאל אקדמיה לאמנות ועיצוב ירושלים
21	68	89	האקדמיה למוסיקה ולמחול בירושלים ע"ש רובין
33	33	66	בית ספר גבוה לטכנולוגיה ירושלים
54	42	96	שנקר בית הספר הגבוה למדעי הטקסטיל ולאופנה
7	17	24	מדרשת רופין - החוג לכלכלה ומינהל של המשק השיתופי

נספח י"א

התקציב הרגיל של האוניברסיטאות בשנים תשמ"ד, תשמ"ה
(במיליוני שקלים)

תקציב הוצאות	הקצבה ישירה של ות"ת	הכנסות משכר-לימוד	הכנסות מתרומות	הכנסות שונות
85,936	35,595	3,917	5,685	40,739
ת ש מ " ד סה"כ				
20,776	9,770	970	1,404	8,632
12,582	6,050	382	687	5,463
18,701	7,830	1,278	687	8,906
7,112	3,010	480	117	3,505
4,990	1,905	230	196	2,659
11,959	3,330	297	326	8,006
8,392	3,120	-	1,943	3,329
1,424	580	280	325	239
האוניברסיטה העברית				
הטכניון מט"ל				
אוניברסיטת תל-אביב				
אוניברסיטת בר-אילן				
אוניברסיטת חיפה				
אוניברסיטת בן-גוריון				
מכון ויצמן למדע				
האוניברסיטה הפתוחה				
ת ש מ " ה סה"כ				
70,380	39,660	6,350	9,400	14,970
48,530	26,830	3,200	10,700	7,800
62,450	31,200	8,750	2,820	19,680
23,380	12,650	3,400	1,400	5,930
15,700	7,530	2,800	740	4,630
27,970	14,620	2,400	3,500	7,450
37,760	13,360	-	11,600	12,800
6,754	2,752	1,700	1,300	1,002
האוניברסיטה העברית				
הטכניון מט"ל				
אוניברסיטת תל-אביב				
אוניברסיטת בר-אילן				
אוניברסיטת חיפה				
אוניברסיטת בן-גוריון				
מכון ויצמן למדע				
האוניברסיטה הפתוחה				

הערות:

- נתוני תשמ"ד - עפ"י מאזני המוסדות.
- נתוני תשמ"ה - תקציב מאושר במחירים מעודכנים סופיים.
- ההקצבה הישירה של ות"ת כוללת הקצבה לאלקטרוניקה ומחשבים.
- ההכנסות משכר-לימוד בתשמ"ה כוללות אגרת לימוד.
- נתוני "הכנסות שונות" כוללים הכנסות מקרנות צמיתות, הקצבות אחרות של ות"ת, מימון גרעוני (בתשמ"ד).

נספח י"ב

התקציב הרגיל של המוסדות הלא-אוניברסיטאיים להשכלה גבוהה
בשנים תשמ"ד, תשמ"ה
(במיליוני שקלים במחירים שוטפים)

תקציב הוצאות	הקצבה ישירה של ות"ת	הכנסות משכר-לימוד	הכנסות מתרומות	הכנסות שונות
1,718.5	1,022.5	125.0	146.6	424.4
ת ש מ " ד סה"כ				
520.4	440.0	50.0	16.4	14.0
314.6	180.0	23.0	8.0	103.6
489.5	130.0	15.0	119.2	225.3
336.0	260.0	15.0	3.0	58.0
58.0	12.5	22.0	-	23.5
בצלאל אקדמיה לאמנות ועיצוב ירושלים				
אקדמיה למוסיקה ולמחול בירושלים ע"ש רובין				
בית ספר גבוה לטכנולוגיה ירושלים				
שנקר - בית הספר הגבוה למדעי הטקסטיל ולאופנה				
מדרשת רופין - כלכלה ומינהל של המשק השיתופי				
ת ש מ " ה סה"כ				
3,175	1,848	338	158	831
1,233	698	226	-	309
1,993	835	164	564	430
1,468	1,042	175	17.0	234
370	50	100	-	220
בצלאל אקדמיה לאמנות ועיצוב ירושלים				
אקדמיה למוסיקה ולמחול בירושלים ע"ש רובין				
בית ספר גבוה לטכנולוגיה ירושלים				
שנקר בית הספר הגבוה למדעי הטקסטיל ולאופנה				
מדרשת רופין - כלכלה ומינהל של המשק השיתופי				

הערות:

- נתוני תשמ"ד - עפ"י מאזני המוסדות.
- נתוני תשמ"ה - תקציב מאושר במחירים מעודכנים סופיים.
- ההכנסות משכר-לימוד בתשמ"ה כוללות אגרת לימוד.
- נתוני "הכנסות שונות" נכללו גרעונות. הנתונים המאזניים אינם כוללים את הגרעון שנוצר מכלל פעילות המוסדות.
- "הכנסות שונות" של בצלאל כוללות תשלומי שכר וסרו-אקטיביים.
- ההקצבה הישירה של למדרשת רופין - תשלום בפועל בתחילת שנה"ל.

אומדן ביצוע הקצבות הוועדה לתכנון ולתקצוב
למערכת ההשכלה הגבוהה בתשמ"ה
 (במיליוני שקלים במחירים שוטפים)

ס ה " כ		
186,624		
153,075	1. השתתפות ישירה בתקציבי המוסדות	
143,962	1.1 אוניברסיטאות	
4,640	1.2 הקצבה ללימודי אלקטרוניקה ומחשבים	
4,473	1.3 מוסדות לא-אוניברסיטאיים	
4,934	2. התחייבויות מיוחדות (רוכן חד-פעמיות)	
8,820	3. הקצבות מקבילות	
8,780	3.1 אוניברסיטאות	
40	3.2 מוסדות לא-אוניברסיטאיים	
5,980	4. הקצבות למחקר	
645	4.1 מילגות אלון	
1,990	4.2 ציוד מדעי	
1,450	4.3 קרן למחקר בסיסי	
	4.4 קרן למחקרים משותפים של הוועדה לתכנון ולתקצוב ומשרד הביטחון	
290	4.5 קרן משותפת לוועדה לאנרגיה אטומית	
110	4.6 קרן לזיווג תכנון ולתקצוב	
70	4.7 קרן לקידום החינוך הטכנולוגי בתחומי אלקטרוניקה ומחשבים	
15	4.8 קרן אינשטיין	
10	4.9 קרן החינוך ארה"ב-ישראל	
1,400	4.9 תוספת מחקר ב'	
3,220	5. הקצבות יעוריות	
1,290	5.1 מרכזי מחשבים	
1,510	5.2 רכישת ספרים וכתבי-עת	
420	5.3 מסלול מיוחד לאלקטרוניקה באוניברסיטת תל-אביב	
1,005	6. פעולות בין-אוניברסיטאיות	
200	6.1 מרכז הישגים בין-אוניברסיטאי (מחב"א)	
500	6.2 שיתוף פעולה בין-ספרייתי ותוכנית "אלף"	
305	6.3 המכון הבין-אוניברסיטאי באילת	

075	7. סיוע לסטודנטים	
300	7.1 מילגות פר"ח	
775	7.2 קרן הלוואות לסטודנטים	
865	8. נושאים שונים	
580	8.1 מכינות קדם-אקדמיות	
45	8.2 מסלולים אקדמיים במכללות אזוריות	
40	8.3 הוראת חשבונאות	
750	8.4 החזר מיסים - האוניברסיטה הפתוחה	
115	8.5 המרכז האקדמי הישראלי בקהיר	
80	8.6 בתי חולים פריפריים	
255	8.7 הקצבות אחרות	
650	9. מינהל ות"ת	
624	ס ה " כ	

* הקצבות שאינן מועברות ישירות לאוניברסיטאות

* הקצבות שאינן מועברות ישירות לאוניברסיטאות

נספח י"ד

הקצבות מקבילות - אומדן ביצוע תשמ"ה
(במיליוני שקלים)

הקצבה מקבילה לתשמ"ה	ערך קרנות ל-30.9.84*	
8,820	123,529	ס ה " כ
3,200	45,739	האוניברסיטה העברית בירושלים
1,620	20,541	הטכניון מט"ל
1,465	20,923	אוניברסיטת תל-אביב
510	7,335	אוניברסיטת בר-אילן
242	3,458	אוניברסיטת חיפה
510	7,354	אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
1,220	17,427	מכון ויצמן למדע
6	88	האוניברסיטה הפתוחה
9	132	בצלאל אקדמיה לאמנות ועיצוב ירושלים
10	140	האקדמיה למוסיקה ולמחול בירושלים ע"ש רובין
24	341	בית ספר גבוה לטכנולוגיה ירושלים
4	51	שנקר בית הספר הגבוה למדעי הטקסטיל ולאופנה

*השער היציג של הדולר ב-30.9.84 היה 401.34 שקל.

נספח ט"ו

רשימת המכנים בכנייה באוניברסיטאות בתשמ"ה

שטח (מ"ר)	מכנה	
		במסגרת התוכנית הרב-שנתית
600	אגף בספריות חקלאות	האוניברסיטה העברית
3,600	בניין הנדסה גרעינית	הטכניון מט"ל
5,200	בניין רפואת שניים	אוניברסיטת תל-אביב
2,500	ספרייה מרכזית (תוספת)	
9,000	בניין מרעי היהדות	אוניברסיטת בר-אילן
4,800	בניין כלכלה ומינהל עסקים	
6,800	בניין הנדסת חשמל	אוניברסיטת בן-גוריון
2,000	שטחים לבית-הספר לרפואה	
500	המכון לחקר המדבר	
		במימון תרומות בלבד
1,000	בניין אירוח ותצוגה	הטכניון מט"ל
900	אולם ספורט	אוניברסיטת בן-גוריון
5,300	בניין למגורי סגל	מכון ויצמן למדע

תקציבי הפיתוח של האוניברסיטאות בשנים תשמ"ד, תשמ"ה
(במיליוני שקלים במחירים שוטפים)

סה"כ	תשמ"ר		תשמ"ה	
	השקעות בפועל	השתתפות הממשלה	אומדן השקעות	השתתפות הממשלה
	6,527.0	1,358.3	26,300.0	5,159.3
האוניברסיטה העברית	1,569.0	423.8	5,000.0	1,599.3
הר הצופים	(276.0)	(295.8)	(-)	(1,599.3)
הטכניון מט"ל	1,700.0	179.0	7,000.0	365.0
אוניברסיטת תל-אביב	870.0	224.0	3,500.0	1,300.0
אוניברסיטת בר-אילן	939.0	241.0	4,000.0	420.0
אוניברסיטת חיפה	194.0	22.5	800.0	-
אוניברסיטת ב"ג	834.0	228.0	4,000.0	1,475.0
המכון לחקר המדבר	(55.0)	(45.0)	(200.0)	(141.6)
מכון ויצמן למדע	421.0	40.0	2,000.0	-

דברי הסבר:

- א. מקור הנתונים על השקעות בפועל - הדוחות הכספיים של האוניברסיטאות. ההשקעות כוללות בנייה, התקנות, ריהוט בבניינים חדשים, ואינן כוללות רכישות של ציור מדעי בסיסי (שנכלל במסגרת התקציבים הרגילים).
- ב. הר הצופים מוגדר כפרויקט לאומי מיוחד, כך גם המכון לחקר המדבר. השתתפות הממשלה בפרויקט הר-הצופים כוללת העברות מחוץ לתקציב.
- ג. מסכום ההשקעות בטכניון הופחת אומדן התחייבויות שטרם בוצעו.

התפתחות תקציב הפיתוח של האוניברסיטאות
בשנים תשל"ד-תשמ"ה
(במיליוני שקלים)

	במחירים שוטפים		במחירי תשמ"ה	
	השקעות	השתתפות הממשלה	השקעות	השתתפות הממשלה
תשל"ד	26.0	13.0	67,240.0	33,440.0
תשל"ה	31.3	14.1	59,280.0	26,680.0
תשל"ו	28.5	8.7	42,960.0	13,180.0
תשל"ז	31.6	12.8	37,090.0	15,110.0
תשל"ח	50.8	16.7	38,270.0	12,840.0
תשל"ט	75.8	17.0	33,280.0	7,410.0
תש"ס	166.0	44.5	32,770.0	8,770.0
תשמ"א	393.4	84.3	32,950.0	7,050.0
תשמ"ב	767.5	180.7	30,300.0	7,130.0
תשמ"ג	1,833.8	337.1	32,270.0	5,930.0
תשמ"ד	6,527.0	1,358.3	28,650.0	5,964.0
תשמ"ה	26,300.0	5,159.3	26,300.0	5,159.0

דברי הסבר

- א. הנתונים כוללים את האוניברסיטה הפתוחה. אינם כוללים מוסדו להשכלה גבוהה לא-אוניברסיטאיים.
- ב. תקציב הפיתוח תשל"ד הוא אומדן מבוסס על שנות התקציב 1973 ו-1974.
- ג. השתתפות הממשלה אינה כוללת הפיכת הלוואות עומדות למענקים 1972-1975.
- ד. השתתפות הממשלה תשל"ו-תשל"ח כללה הקצבה מיוחדת לפרעון הלו בגין חוב הממשלה ע"ח העבר.
- ה. השתתפות הממשלה תשל"ט-תשמ"ה כללה העברות מחוץ לתקציב לפרו הר-הצופים.
- ו. מחירי תשמ"ה מבוססים על מדד מחירי התשומה בבנייה.

נספח י"ח

**מכשירים ומערכות ציוד מדעי באוניברסיטאות שנרכשו במסגרת
ההקצבה המיוחדת של הוועדה לתכנון ולתקצוב בתשס"ה**

המכשיר או המערכת	עלות כוללת (אלפי דולרים)	המוסד
מדעי החיים ורפואה		
FLUORESCENCE ACTIVATED CELL SORTER	*335	אוניברסיטת תל-אביב
מיקרוסקופ אלקטרוני חורר	*121	אוניברסיטת בר-אילן
DNA SYNTHESIZER	*108	האוניברסיטה העברית
אולטרה צנטריפוגה פרפרטיבית	84	מכון ויצמן למדע
LOGIC ANALYZER	79	האוניברסיטה העברית
אולטרה צנטריפוגה	74	הטכניון מט"ל
אולטרה צנטריפוגה	63	אוניברסיטת בן-גוריון
מכשיר הקנה מעבדתי	54	אוניברסיטת בר-אילן
H.P. LIQUID CHROMATOGRAPHY	30	מכון ויצמן למדע
מונה נצנץ נוזלי	30	האוניברסיטה העברית
פיסיקה וטכנולוגיה		
מקור פלסמה רציף	*155	האוניברסיטה העברית
מרידת שדה אלקטרומגנטי	146	מכון ויצמן למדע
מדידת מבנה פני נוזלים	*139	אוניברסיטת בר-אילן
ספקטרופוטומטר אינפרה-אדום	82	הטכניון מט"ל
לייזרים לספקטרוסקופיה	81	הטכניון מט"ל
מערכת לייזר צבע	80	אוניברסיטת תל-אביב
ספקטרופוטומטר דיגיטלי	72	אוניברסיטת בר-אילן
לייזר אקסימרי רב-עוצמה	72	הטכניון מט"ל
מערכת אימפדנס זרם חילופין	62	הטכניון מט"ל
מערכת לואקום גבוה וקריוגניקה	54	אוניברסיטת תל-אביב
מערכת לאנליזה של ספקטרום	53	אוניברסיטת בן-גוריון
אביזרים למיקרוסקופ אלקטרוני	42	אוניברסיטת בן-גוריון

המכשיר או המערכת
עלות כוללת
(אלפי דולרים)
המוסד
מדעי הכימיה

האוניברסיטה העברית	440	מערכת ELECTRON PROBE
אוניברסיטת תל-אביב	269	מערכת לייזר לספקטרוסקופיה באלומות על-קוליות
האוניברסיטה העברית	135	השלמת הקצבה לספקטרומטר FTIR
אוניברסיטת בן-גור	115	OPTICAL MULTICHANNEL ANALYSER
מכון ויצמן למדע	68	ספקטרופוטומטר
מכון ויצמן למדע	63	ציוד למערכת NMR
הטכניון מט"ל	*105	מעבדה לחקר תופעות שטח
האוניברסיטה העברית	39	ספקטרומטר אינפרה-אדום
אוניברסיטת תל-אביב	36	מיקרוקלורימטר

מדעי המחשב והנדסת מחשבים

האוניברסיטה העברית	200	מערכת ממוחשבת למחקר בגרפיקה
הטכניון מט"ל	194	מערכת לעיבוד תדמיות
אוניברסיטת בן-גור	*135	ציוד היקפי לקלט ופלט תמונתי וגרפי
אוניברסיטת חיפה	77	תחנת עבודה אפולו

הערה: הנתונים מתייחסים לעלות המכשיר או המערכת. השתתפות ות' היא בדרך כלל חלקית, והמוסד נותן את המימון המשלים.

* אושרה השתתפות חלקית רק בחלק מהמערכת.

נספח י"ט

מקבלי מילגות יגאל אלון מחזור ד' תשמ"ה

ד"ר מיכאל בן-אור	מתמטיקה	האוניברסיטה העברית
ד"ר אשל בן-יעקב	פיסיקה	מכון וייצמן למדע
ד"ר ימימה בן-מנחם	פילוסופיה	האוניברסיטה העברית
ד"ר מנחם בן-ששון	היסטוריה של עם ישראל	האוניברסיטה העברית
ד"ר חיים גרטי	ממברנות	מכון וייצמן למדע
ד"ר אבישי דקל	פיסיקה ואסטרונומיה	אוניברסיטת תל-אביב
ד"ר יוסף הירשברג	גנטיקה של צמחים	האוניברסיטה העברית
ד"ר משה ורדי	מתמטיקה-מחשבים	מכון וייצמן למדע
ד"ר יחיאל זיק	אימונולוגיה כימית	מכון וייצמן למדע
ד"ר נתן זייברג	פיסיקה	מכון וייצמן למדע
ד"ר משה חביב	חקר ביצועים	האוניברסיטה העברית
ד"ר ברנרד לסקר	מתמטיקה	אוניברסיטת תל-אביב
ד"ר חיים מנדלסון	מערכות מידע	אוניברסיטת תל-אביב
ד"ר צבי ספרא	כלכלה	האוניברסיטה העברית
ד"ר איתמר פיטובסקי	פילוסופיה	אוניברסיטת תל-אביב
ד"ר גדעון פרוידנטל	פילוסופיה של המדע	האוניברסיטה העברית
ד"ר חיים פרשטמן	כלכלה	אוניברסיטת בר-אילן
ד"ר יוסף צור	כלכלה-חשבונאות	מכון וייצמן למדע
ד"ר שמואל קירו	מתמטיקה	האוניברסיטה העברית
ד"ר יעקב ריטוב	סטטיסטיקה	אוניברסיטת בר-אילן
ד"ר מלכה רפפורט	אנגלית	מכון וייצמן למדע
ד"ר בועז שאנן	כימיה	אוניברסיטת תל-אביב
ד"ר דוד שטיינברג	סטטיסטיקה	מכון וייצמן למדע
ד"ר אהוד שפירא	מדעי המחשב	

נספח כ'

**מענקים של הקרן למחקר בסיסי מחזור י"ב תשמ"ה
(כמיליוני שקלים)**

מענקים חדשים	מספר הבקשות שהוגשו	מספר המענקים שאושרו	% הבקשות שאושרו	הסכום המוקצב לבקשות שאושרו	תק מ"ל
סה"כ	565	123	22	204.7	
מדעים מדויקים	145	30	21	58.3	
מדעי החיים	242	45	19	93.0	
תשתית יישומית	52	6	12	13.0	
רוח וחברה	126	42	33	40.4	

מענקים נמשכים (שנה שנייה)	מספר המענקים	הסכום המוקצב	תקציב ממוצע למענק
סה"כ	101	195.4	1.9

מדעים מדויקים	25	54.2	2.2
מדעי החיים	46	104.9	2.3
תשתית יישומית	4	9.6	2.4
מדעי הרוח והחברה	26	26.7	1.0

מקור: הקרן למחקר בסיסי

נספח כ"ב(1)

פעילות פר"ח בתשמ"ה

1	ישובים	בתי-ספר	רכזים	
2	94	364	261	ס ה " כ
1	2	45	41	האוניברסיטה העברית
2	11	22	15	הפקולטה לחקלאות
3	15	67	46	הטכניון מט"ל
4	11	43	40	אוניברסיטת תל-אביב
5	18	53	34	אוניברסיטת בר-אילן
6	22	70	38	אוניברסיטת חיפה
7	14	61	46	אוניברסיטת בן-גוריון
8	1	3	1	מכון ויצמן למדע

מקור: הנהלת פר"ח

הערה: הפקולטה לחקלאות כרוכות מתפקדת כיחידה נפרדת בפר"

נספח כ"א

הקצבות ות"ת לספריות אוניברסיטאיות
לעומת הוצאות האוניברסיטאות לרכישת ספרים וכתבי-עת
(אלפי שקלים)

הוצאות בפועל	הקצבות ות"ת
--------------	-------------

תשל"ח	6,511	-
תשל"ט	9,971	2,500
תש"ס	21,089	4,850
תשמ"א	54,249	12,000
תשמ"ב	128,821	31,688
תשמ"ג	301,740	72,850
תשמ"ד	1,316,120	208,830
תשמ"ה	אין עדיין נתונים	1,507,500

מספר חונכי פר"ח באוניברסיטאות בשנים תשל"ז-תשמ"ה

תשל"ז	תשל"ח	תשל"ט	תש"ס	תשמ"א	תשמ"ב	תשמ"ג	תשמ"ד	תשמ"ה	סה"כ
880	2,250	2,720	4,030	5,858	5,987	8,070	10,622	12,072	
250	350	430	500	855	906	1,250	1,747	1,914	האוניברסיטה העברית
50	60	40	140	289	316	450	497	702	הפקולטה לחקלאות
-	250	220	320	467	595	900	1,711	2,004	הטכניון מט"ל
100	250	250	300	491	560	900	1,302	1,737	אוניברסיטת תל-אביב
130	250	390	700	925	1,030	1,300	1,578	1,599	אוניברסיטת בר-אילן
-	350	400	650	1,002	856	1,300	1,717	1,822	אוניברסיטת חיפה
300	700	950	1,350	1,709	1,600	1,900	2,010	2,234	אוניברסיטת בן-גוריון
50	40	40	70	120	124	70	60	60	מכון וייצמן למדע

מקור: הנהלת פר"ח

הערות:

- א. הפקולטה לחקלאות ברחובות מתפקדת כיחידה נפרדת בפר"ח.
 ב. בתשמ"ג הועברו כמחצית מהחונכים באחריות רכז פר"ח במכון וייצמן לאחריות הפקולטה לחקלאות.

נספח כ"ב(3)

התפתחויות בפר"ח בשנים תשמ"א-תשמ"ה

- א. בעבר שימשו כחונכי פר"ח סטודנטים מן האוניברסיטאות בעוד שכיום החונכים תלמידי כל המוסדות להשכלה גבוהה מכללות להכשרת מורים, תלמידי ישיבות ומספר מצומצם ש ואנשי סגל מכמה מן המוסדות להשכלה גבוהה הפועלים מלאה.
- ב. מבצע גיוס הסטודנטים לפעילות בפר"ח והתאמתם לחניכי בקיץ הקודם לשנת הפעילות. קבלת המידע על המועמדי מתקבל לקראת סיום כל שנה לימודים כהכנה לבאה אחר רכזים מכין את התשתית להפעלה והתאמה מהירים, והחונכ להתחיל בפעילותם עם פתיחת שנת הלימודים במוסד גבוהה.
- ג. תלמידי כתות ד'-ז' מהווים את רוב אוכלוסיית ה התוכנית, אולם במקרים בהם ממליץ הצוות המקצועי של על ילדים צעירים יותר היכולים להפיק תועלת מהתוכ היענות לכך.
- ד. פר"ח מעמיד לרשות החונכים והילדים מגוון של אמצעי לאפשר את הרחבת הפעילות והעשרתה.
- ה. פר"ח מקיים מסגרות מגוונות של פעילויות, הכוללו בהצגות, במוזיאונים ובמוסדות אומנות ותרבות, וכן להכרת הטבע והסביבה.
- ו. לאור הדרישה הקיימת הן מטעם בתי-הספר והן ע"י ובהתאם לצורכי מערכת החינוך, פיתח פר"ח אפשרות סטודנטים גם במסגרת קבוצתית, המיועדת להעשרת הילד אמנות, דרמה וספורט, או במתן שיעורי עזר קבוצתיים.
- ז. בשנים האחרונות פותחה, הורחבה והועמקה מערכת היעוץ לרכזים ולחונכים.

ח. עד שנת תש"ס היתה נטייה לפעול בבתי-הספר במקומות ישוב הסמוכים לקמפוסים. כיום מופעלים החונכים ב-94 ישובים בכל רחבי הארץ, ונעשה מאמץ להרחיב את הפעילות לאיזורים המוגדרים כאזורי מצוקה ע"י פרויקט שיקום השכונות.

ט. הורחבה באופן משמעותי הפעילות בסמינרים למורים.

י. גורמים שונים, הן באוניברסיטאות והן בסמינרים (מחלקות לפסיכולוגיה, הכשרת-מורים, או חינוך מיוחד) החלו לכלול את הפעילות בפר"ח כחלק אינטגרלי של מערכת הלימודים שלהם.

י"א מספר בתי-הספר המעורבים בתוכנית הגיע ל-364. המגמה היא לרכז קבוצות גדולות יחסית של חונכים במספר מצומצם של בתי-ספר במקום לפזרם בבתי-ספר רבים.

י"ב מספר חונכי פר"ח גדל מ-5800 בתשמ"א עד ל-12,000 בתשמ"ה.

י"ג נפתחו קורסים אקדמיים בנושאי חברה, רווחה וחונכות, המיועדים לרכזים ולחונכים של פר"ח. מספר מוסדות החליטו להתנות הענקת חלק ממילגות הסיוע שלהם בפעילות חברתית-קהלית.

י"ד הועמק הקשר עם צוותי בתי-הספר המעורבים בכל מסגרות הפעילות של פר"ח. כל סטודנט חייב בשלושה מפגשים בשנה עם היועצת או מחנכת הכיתה של חניכו.

ט"ו בשנים האחרונות גדל חלקו של המימון הציבורי בפר"ח.

ט"ז מתוך תקציב פר"ח לשנת תשמ"ד הוקצבו כ-83% למילגות ולהוצאות נסיעה של החונכים. 17% בלבד שימשו למשכורות הרכזים, להדפסת חומר הנחיה ולהוצאות ניהול.

י"ז עם התפתחות הפרויקט, הועברה מרבית מערכת הדיווח והפיקוח למיכון, דבר שהקל מאד את המעקב על פעילות החונך.

מקור: הנהלת פר"ח

נספח כ"ג

תלמידי חו"ל באוניברסיטאות בשנים תשמ"ד, תשמ"ה בתוכניות חד-שנתיות או סמסטריאליות

תשמ"ה			תשמ"ד				סה"כ
כל השנ	סמסטר ב'	סמסטר א'	כל השנה	סמסטר ב'	סמסטר א'	סה"כ	
29	341	189	1201	763	272	217	האוניברסיטה העברית
38	111	59	685	497	111	77	אוניברסיטת תל-אביב
83	175	48	312	161	66	85	אוניברסיטת בר-אילן
83	-	-	80	80	-	-	אוניברסיטת חיפה
25	55	28	124	25	95	55	אוניברסיטת בן-גוריון
-	-	54	-	-	-	-	

מקור: הוועדה לתלמידי חו"ל

הערה: בנוסף למדו עוד 178 תלמידי חו"ל באוניברסיטאות לתואר מתקדמים (104 לתואר שני, 74 לתואר שלישי).

תלמידים במכינות הקדם-אקדמיות תשמ"ב-תשמ"ה

ת"כ תלמידים	מתוכם "ראויים-לקידום"	ת ש מ " ב	ליר אוניברסיטאות ליר מכללות
2410	1425	59%	
1969	1030	52%	
441	395	89%	
3030	1740	57%	
2260	1045	46%	
770	695	90%	
3066	1939	63%	
2117	1108	52%	
788	673	85%	
3483	2257	65%	
2204	1070	49%	
408	287		ליר אוניברסיטאות
648	140		האוניברסיטה העברית
478	302		הטכניון מט"ל
353	204		אוניברסיטת תל-אביב
317	137		אוניברסיטת חיפה
1279	1187	93%	אוניברסיטת כו-גוריון
234	209		ליר מכללות
228	203		תל-חי
271	259		עמק הירדן
381	360		אהל שרה
165	156		שער הנגב
			בית ברל

מקור: האגודה לקידום החינוך

הערות: א. נתוני תשמ"ה נכונים לראשית השנה.
 ב. תלמידי המכינה בחוף השרון נמנים עם תלמידי אוניברסיטת תל-אביב.

רשימת חברי ועדות משנה של הוועדה לתכנון ולתקצוב

- ועדה להקצבות מקבילות לפירות קרנות צמיתות
 פרופ' חיים הררי - יו"ר הוועדה לתכנון ולתקצוב - יו"ר
 מר גוריון מלצר - חבר הוועדה לתכנון ולתקצוב
 מר שמחה סורוקר - חבר הוועדה לתכנון ולתקצוב
 מר שמחה לנדאו - מנכ"ל הוועדה לתכנון ולתקצוב
 מר גורי זילכה - מינהל הוועדה לתכנון ולתקצוב
 - ועדת המשנה לציוד מדעי
 פרופ' קנת פרייס - הוועדה לתכנון ולתקצוב - יו"ר
 פרופ' דור הורן - אוניברסיטת תל-אביב
 פרופ' יורם פלטי - הטכניון מט"ל
 פרופ' מיכאל רבין - האוניברסיטה העברית בירושלים
 פרופ' צבי רפפורט - האוניברסיטה העברית בירושלים
 ד"ר הדסה הורן - מינהל הוועדה לתכנון ולתקצוב - רכזת
- תת-הוועדה לפיסיקה וטכנולוגיה
 פרופ' דור הורן - אוניברסיטת תל-אביב - יו"ר
 פרופ' דן אדלר - הטכניון מט"ל
 פרופ' משה גיטרמן - אוניברסיטת בר-אילן
 פרופ' חגי שקד - אוניברסיטת כו-גוריון כנגב
- תת-הוועדה למדעי החיים ורפואה
 פרופ' יורם פלטי - הטכניון מט"ל - יו"ר
 פרופ' שלמה גרוסמן - אוניברסיטת בר-אילן
 פרופ' אברהם לויטר - האוניברסיטה העברית בירושלים
 פרופ' שרה פוקס - מכון וייצמן למדע

תת-הוועדה לכימיה

פרופ' צבי רפפורט - האוניברסיטה העברית בירושלים - יו"ר
פרופ' גיל נבו - אוניברסיטת תל-אביב
פרופ' ישראל פכט - מכון ויצמן למדע
פרופ' יהודה קוט - הטכניון מס"ל

תת-הוועדה למחשבים

פרופ' מיכאל רבין - האוניברסיטה העברית בירושלים - יו"ר
פרופ' יעקב כצנלסון - הטכניון מס"ל
פרופ' אמיר פנואלי - מכון ויצמן למדע

3. הוועדה לבחירת הזוכים במלגות אלו

פרופ' חיים הררי - הוועדה לתכנון ולתקצוב - יו"ר
פרופ' שלום אברבנאל - אוניברסיטת תל-אביב
פרופ' רות ארנון - מכון ויצמן למדע
פרופ' יודם בן-פורת - האוניברסיטה העברית בירושלים
פרופ' דניאל שפרבר - הוועדה לתכנון ולתקצוב
גב' לאה צבעוני - מינהל הוועדה לתכנון ולתקצוב - רכזת

תת-הוועדה למדעי הרוח

פרופ' דניאל שפרבר - הוועדה לתכנון ולתקצוב - יו"ר
פרופ' יהודה אלקנה - אוניברסיטת תל-אביב
פרופ' גבריאל ורכורג - אוניברסיטת חיפה
פרופ' מנחם שטרן - האוניברסיטה העברית בירושלים

תת-הוועדה למדעי החברה

פרופ' יורם בן-פורת - האוניברסיטה העברית בירושלים - יו"ר
פרופ' אלכס ויינגרוד - אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
פרופ' רוברט לובוב - אוניברסיטת תל-אביב
פרופ' יעקב פרוש - אוניברסיטת בר-אילן

תת-הוועדה למדעי החיים

פרופ' רות ארנון - מכון ויצמן למדע - יו"ר
פרופ' עליזה דביר - אוניברסיטת תל-אביב
פרופ' אלכס לויצקי - האוניברסיטה העברית בירושלים
פרופ' משה פריבס - אוניברסיטת בן-גוריון בנגב

תת-הוועדה למדעים מדויקים

פרופ' שלום אברבנאל - אוניברסיטת תל-אביב - יו"ר
פרופ' משה זכאי - הטכניון מס"ל
פרופ' זאב לוז - מכון ויצמן למדע
פרופ' חנוך גוטפרוינד - האוניברסיטה העברית בירושלים

4. ועדת מחשבים

פרופ' חיים הררי - הוועדה לתכנון ולתקצוב - יו"ר
מר שמחה סורוקר - הוועדה לתכנון ולתקצוב
פרופ' קנת פרייס - הוועדה לתכנון ולתקצוב
ד"ר יהודה קלע - המדען הראשי של משרד התקשורת
ד"ר הדסה הורן - מינהל הוועדה לתכנון ולתקצוב - רכזת

5. הנהלת מרכז החישובים הבין-אוניברסיטאי (מחב"א)

פרופ' חיים הררי - יו"ר הוועדה לתכנון ולתקצוב - יו"ר
פרופ' שלום אברבנאל - אוניברסיטת תל-אביב
מר נפתלי אלקין - אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
מר דוד לויתן - אוניברסיטת תל-אביב
מר שמחה סורוקר - חבר הוועדה לתכנון ולתקצוב
מר ג'ולס פינקל - מכון ויצמן למדע
פרופ' קנת פרייס - חבר הוועדה לתכנון ולתקצוב
ד"ר יהודה קלע - משרד התקשורת
פרופ' גיורא שביב - הטכניון מס"ל
פרופ' יעקב שויקה - אוניברסיטת בר-אילן
פרופ' מרדכי שכטר - אוניברסיטת חיפה
פרופ' אליהו שמיר - האוניברסיטה העברית בירושלים
מר אבי כהן - אוניברסיטת תל-אביב - מנהל המחב"א
ד"ר הדסה הורן - רכזת

6. ועדת ספריות אוניברסיטאיות

פרופ' דניאל שפרבר - הוועדה לתכנון ולתקצוב - יו"ר
פרופ' יוסף דן - האוניברסיטה העברית בירושלים
פרופ' דן מאירשטין - אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
פרופ' שמואל סבר - אוניברסיטת חיפה
ד"ר דן סימון - אוניברסיטת תל-אביב
פרופ' עזריה פז - הטכניון מס"ל
ד"ר הדסה הורן - מינהל הוועדה לתכנון ולתקצוב - רכזת

7. ועדת ההיגוי לרשת הספריות הבין-אוניברסיטאיות

פרופ' דן מאירשטיין - אוניברסיטת בן-גוריון בנגב - יו"ר
פרופ' יוסף דן - האוניברסיטה העברית בירושלים
ד"ר משה גוטליב - אוניברסיטת תל-אביב
ד"ר הדסה הורן - מינהל הוועדה לתכנון ולתקצוב
מר אבי כהן - אוניברסיטת תל-אביב
מר אבנר נבין - האוניברסיטה העברית בירושלים
גב' נורית רויטברג - הטכניון מט"ל

8. הוועדה האקדמית הבין-מוסדית לעניין המכון לחקר המדבר

פרופ' יהודית בירק - האוניברסיטה העברית בירושלים - יו"ר
פרופ' יוסף גיל - מנהל המכון לחקר המדבר - יו"ר עמית
פרופ' זאב לוז - מכון וייצמן למדע
פרופ' שמעון מוזס - בית-החולים ע"ש סורוקה באר-שבע
פרופ' רחל שלון - הטכניון מט"ל
פרופ' גד שני - אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
פרופ' עמירם שקולניק - אוניברסיטת תל-אביב
~~גב' לאה צבעוני - מינהל הוועדה לתכנון ולתקצוב - רכזת~~

9. הוועד המנהל של המכון הבין-אוניברסיטאי באילת

פרופ' יואל גז - מכון וייצמן למדע - יו"ר
פרופ' מיכה ספירא - האוניברסיטה העברית בירושלים - מנהל מדעי
ד"ר יאיר אחיטוב - אוניברסיטת בר-אילן
ד"ר יונתן ארז - האוניברסיטה העברית בירושלים
פרופ' צבי בן-אברהם - אוניברסיטת תל-אביב
ד"ר יורם גרוסמן - אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
ד"ר דני דגן - הטכניון מט"ל
פרופ' ידין דודאי - מכון וייצמן למדע
ד"ר יובל כהן - השירות לשמירת איכות הסביבה
ד"ר אלישע לינדר - אוניברסיטת חיפה
פרופ' איתנה פדן - האוניברסיטה העברית בירושלים
פרופ' לב פישלזון - אוניברסיטת תל-אביב
ד"ר הדסה הורן - הוועדה לתכנון ולתקצוב - רכזת

10. הוועדה לבחינת הדרכים להכשרה אקדמית של מורים לבתי-ספר

תיכונים בחינוך הטכנולוגי

פרופ' קנת פרייס - הוועדה לתכנון ולתקצוב - יו"ר
פרופ' לאה אדר - האוניברסיטה העברית בירושלים
פרופ' אורי גניאל - מכון וייצמן למדע
פרופ' פאול זינגר - הטכניון מט"ל
מר עוזי מלמד - אורט ישראל
ד"ר ארלי תמיר - משרד החינוך והתרכות
גב' לאה צבעוני - מינהל הוועדה לתכנון ולתקצוב - רכזת

חברי הנהלה, חברי מועצה או חברי ועדות של קרנות ומפעלים
המתנהלים כהשתתפותה הפעילה של הוועדה לתכנון ולתקצוב

1. הקרן למחקר בסיסי

חברי המועצה

פרופ' אפרים אורבך - האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים - יו"ר
פרופ' אריה דבורצקי - האוניברסיטה העברית בירושלים
פרופ' חיים הררי - יו"ר הוועדה לתכנון ולתקצוב
פרופ' יהושע יורטנר - אוניברסיטת תל-אביב
פרופ' שמשון עמיצור - האוניברסיטה העברית בירושלים
פרופ' נתן רוטנשטריך - האוניברסיטה העברית בירושלים
פרופ' ~~דניאל שפרבר~~ ^{אניטה גפני} - חבר הוועדה לתכנון ולתקצוב
ד"ר שמעון אמיר - האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים

חברי ההנהלה

פרופ' יהושע יורטנר - אוניברסיטת תל-אביב
פרופ' יעקב זיו - הטכניון מט"ל
פרופ' שרה פוקס - מכון ויצמן למדע
פרופ' יהושע פראוור - האוניברסיטה העברית בירושלים
פרופ' קנת פרייס - חבר הוועדה לתכנון ולתקצוב
ד"ר שמעון אמיר - מנהל האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים

2. הקרן לקידום החינוך הטכנולוגי בחינוכי האלקטרוניקה והמחשבים

מר יגאל נאמן - מנכ"ל תדיראן - יו"ר
מר עוזיה גליל - נשיא אלוור
פרופ' חיים הררי - יו"ר הוועדה לתכנון ולתקצוב
מר גוריון מלצר - מנכ"ל טלרד
מר אברהם סוחמי - יו"ר מועצת המנהלים של אלסינט
מר אלישע שחמון - מנכ"ל מוטורולה
מר משה שמיר - נשיא וישי

3. הנהלת המכינות הקדם-אקדמיות

פרופ' רינה שפירא - אוניברסיטת תל-אביב - יו"ר
מר אורי בית-אור - מכללת שער הנגב
סא"ל צבי לויין - צה"ל
פרופ' גור עופר - האוניברסיטה העברית בירושלים
מר דוד פור - משרד החינוך והתכנון
מר אריה פינק - משרד הבטחון
פרופ' עוזר שילר - אוניברסיטת חיפה
מר אליעזר שמואלי - מנכ"ל משרד החינוך והתכנון
פרופ' דניאל שפרבר - חבר הוועדה לתכנון ולתקצוב
ד"ר פלטי סתוי - האגודה לקידום החינוך - רכז

4. מועצת פר"ח

פרופ' שמואל שאלתיאל - מכון ויצמן למדע - יו"ר המועצה
מר גדליה יעקובי* - יו"ר ההנהלה
גב' ארלט אדלר* - אוניברסיטת חיפה
פרופ' חיים אדלר - האוניברסיטה העברית בירושלים
מר גדעון אלרום* - מכון ויצמן למדע
פרופ' יואל גולדברג - אוניברסיטת בר-אילן
מר מתי דגן - משרד החינוך והתכנון
פרופ' אפרים טורגובניק - אוניברסיטת תל-אביב
מר יצחק יוחאי* - משרד החינוך והתכנון
גב' רות מלאך - ההסתדרות הציונית העולמית
גב' שולמית עמיחי* - משרד החינוך והתכנון
מר יאיר לויין* - משרד החינוך והתכנון
ד"ר פרד לייזין - אוניברסיטת בן-גוריון כנגב
ד"ר רוני עטר*
פרופ' רם שגיא - הטכניון מט"ל
מר אליעזר שמואלי - מנכ"ל משרד החינוך והתכנון
מר יוסף שפרלינג - יו"ר התאחדות הסטודנטים
מר מיכה קמינר* - ס/יו"ר התאחדות הסטודנטים
מר עמוס כרמלי* - מנהל פר"ח

* חבר מועצה שהוא גם חבר הנהלה.

הערה: מיוני 1985 פעלה מועצת פר"ח בהרכב חרש כראשותם של פרופ' ו
יו"ר המועצה, ומר שמחה לנדאו - יו"ר ההנהלה.

5. ועדת ההיגוי לתלמידי חו"ל

פרופ' נחמיה לבציון - הוועדה לתכנון ולתקצוב - יו"ר
פרופ' יצחק דינשטיין - רקטור אוניברסיטת תל-אביב
מר אברהם הרמן - נגיד האוניברסיטה העברית בירושלים
מר חיים זוהר - הסוכנות היהודית
מר דרור זיגרמן - ההסתדרות הציונית העולמית
פרופ' שלום יהודה - אוניברסיטת בר-אילן
מר אברהם כץ - הסוכנות היהודית
ד"ר שמעון רביד - הסוכנות היהודית
פרופ' עוזר שילף - אוניברסיטת חיפה

6. מועצת המרכז האקדמי הישראלי בקהיר

פרופ' אפרים אורבך - נשיא האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים
ד"ר שמעון אמיר - מנהל האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים
פרופ' גבריאל ורכורג - מנהל המרכז האקדמי הישראלי בקהיר
נציגי 7 האוניברסיטאות
נציג משרד החוץ
נציג החברה המזרחית הישראלית
נציגי ות"ת

חברי ההנהלה

פרופ' גבריאל ורכורג
ד"ר שמעון אמיר
פרופ' נחמיה לבציון
פרופ' שמעון שמיר

א. רשימת המועצות והוועדות (החברים והנציגים)

מר ש. סלומון - יו"ר
מר י. גולדמן
מר י. גולדמן
מר י. גולדמן
מר י. גולדמן
מר י. גולדמן

7. מועצת איגוד אוספים לאומיים במדעי הטבע

פרופ' שמשון עמיצור - האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים - י
ד"ר יאיר אחיטוב - אוניברסיטת בר-אילן
מר אברהם אמיר - משרד החינוך והתרבות
ד"ר שמעון אמיר - האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים
פרופ' אפרים קציר - האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים
מר שמחה גוטליב - משרד החינוך והתרבות
ד"ר מנחם גורן - אוניברסיטת תל-אביב
ד"ר הדסה הורן - מינהל הוועדה לתכנון ולתקצוב
פרופ' קלרה חן - האוניברסיטה העברית בירושלים
פרופ' הינריך מנדלסון - אוניברסיטת תל-אביב
פרופ' דב פור - האוניברסיטה העברית בירושלים
פרופ' יהושע קוגלר - אוניברסיטת תל-אביב
פרופ' יהושע קולודני - האוניברסיטה העברית בירושלים
פרופ' אפרים קציר - האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים

רשימת חברי ועדות המשנה של המועצה להשכלה גבוהה

1. ועדת הקבע למסלולים אקדמיים במוסדות להכשרת עובדי הוראה

פרופ' יוסף רן - האוניברסיטה העברית בירושלים
פרופ' לאה אדר - האוניברסיטה העברית בירושלים
מר דב אייזן - משרד החינוך והתרבות
מר משה אילן - המכללה לחינוך ע"ש דוד ילין
פרופ' אורי גניאל - מכון וייצמן למדע
פרופ' שלמה גרוסמן - אוניברסיטת בר-אילן ומכללת תלפיות
ד"ר רפאל גת - מכללת בית-ברל
פרופ' אהרון קליינברגר - אוניברסיטת תל-אביב
מר דוד פור - משרד החינוך והתרבות
גב' לאה צבעוני - רכזת

2. הוועדה למכללות אזוריות

פרופ' נחמיה לבציון - האוניברסיטה העברית בירושלים - יו"ר
מר מנחם דניב - מכללת עמק הירדן
פרופ' ~~דוד גוריון~~ - אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
פרופ' דוד סולברג - אוניברסיטת בר-אילן
פרופ' מיכאל קוסטא - אוניברסיטת חיפה
פרופ' שלום רייכמן - האוניברסיטה הפתוחה
מר אבנר שלו - משרד החינוך והתרבות
גב' פרחיה בכר - רכזת

הוועדה לבדיקת המקצועות הפארה-רפואיים

פרופ' יאן קלרמן - בית-החולים תל-השומר - יו"ר
פרופ' עמי ברזילי - בית-החולים רמב"ם
פרופ' קלמן מן
פרופ' יהושע שאקו - בית-החולים הדסה הר-הצופים
גב' לאה צבעוני - רכזת

4. הוועדה לבדיקת צורכי המדינה בהכשרה אקדמית בתחום התכנון ו

פרופ' אריה שחר - האוניברסיטה העברית בירושלים - יו"ר
פרופ' דניאל חבקין - הטכניון מט"ל
מר יעקב רכטר - חבר המועצה להשכלה גבוהה
גב' פרחיה בכר - רכזת

5. הוועדה המלווה את המכללה לחינוך ע"ש לוינסקי

פרופ' יוסף דן - האוניברסיטה העברית בירושלים - יו"ר
ד"ר רפאל גת - מכללת בית-ברל
פרופ' אלעזר כוכבא - אוניברסיטת תל-אביב
פרופ' מרדכי ניסן - האוניברסיטה העברית בירושלים
ד"ר יעקב שלהב - משרד החינוך והתרבות
גב' לאה צבעוני - רכזת

6. הוועדה הבודקת את המסלולים לגיל הרך, לבית-הספר היסודי

ולחינוך מיוחד במכללת בית-ברל

פרופ' שלמה גרוסמן - אוניברסיטת בר-אילן - יו"ר
מר משה אילן - המכללה לחינוך ע"ש דוד ילין
פרופ' ~~אריה לוי~~ - אוניברסיטת תל-אביב
פרופ' ~~חיים בן-נר~~ - האוניברסיטה העברית בירושלים
גב' לאה צבעוני - רכזת

7. הוועדה המלווה את המסלולים לגיל הרך ולבית-הספר היסודי

במכללה לחינוך ע"ש דוד ילין

פרופ' איתמר גרינוולד - אוניברסיטת תל-אביב - יו"ר
ד"ר גינה אורתר
פרופ' זאב פרנקל - מכון וייצמן למדע
ד"ר יעקב שלהב - משרד החינוך והתרבות
גב' לאה צבעוני - רכזת

8. הוועדה הבודקת את בקשת המכללה לחינוך סמינר הקיבוצים לק

פרופ' אריה לוי - אוניברסיטת תל-אביב - יו"ר
גב' חוה ויזל - משרד החינוך והתרבות
פרופ' בוסתנאי עודד - אוניברסיטת חיפה
פרופ' מרדכי ציפין - האוניברסיטה העברית בירושלים
גב' לאה צבעוני - רכזת

9. ועדה למינוי מורים ולדירוגם - במכללות להכשרת

עובדי הוראה

פרופ' יוסף דן - האוניברסיטה העברית בירושלים - יו"ר
ר"ר דוד אלדר - המכללה לחינוך גופני כמכון וינגייט
מר דב איזן - משרד החינוך והתרכות
גב' לאה צבעוני - רכזת

10. הוועדה המלווה את החוג להכשרת מורים באקדמיה למוסיקה

ולמחול בירושלים ע"ש רובין

פרופ' וולטר אקמן - אוניברסיטת כן-גוריון כנגב - יו"ר
פרופ' אמנון שילוח - האוניברסיטה העברית בירושלים
גב' לאה צבעוני - רכזת

11. הוועדה לבדיקת בקשת האוניברסיטה העברית בירושלים והאקדמיה

למוסיקה ולמחול ע"ש רובין בירושלים להעניק במשותף תואר שני

כמוסיקה

פרופ' אניטה שפירא - אוניברסיטת תל-אביב - יו"ר
פרופ' רפאל גורן - האוניברסיטה העברית בירושלים
השופט ר"ר צבי כהן - בית המשפט המחוזי בירושלים
גב' פרחיה בכר - רכזת

12. הוועדה לבדיקת בקשת אוניברסיטת חיפה להסמיכה להעניק

תואר שלישי בחוג לחינוך

פרופ' אהרון קליינברגר - אוניברסיטת תל-אביב - יו"ר
פרופ' יוסף באשי - האוניברסיטה העברית בירושלים
פרופ' תיאודור דרייפוס - אוניברסיטת כן-אילן
גב' לאה צבעוני - רכזת

13. הוועדה לבדיקת בקשת אוניברסיטת חיפה להסמיכה להעניק

תואר שלישי במדע המרינה

פרופ' אשר אריאן - אוניברסיטת תל-אביב - יו"ר
פרופ' יצחק גלנור - האוניברסיטה העברית בירושלים
פרופ' יונתן שפירא - אוניברסיטת תל-אביב
גב' פרחיה בכר - רכזת

14. הוועדה לבדיקת בקשת המכללה לחינוך ע"ש לוינסקי לקבל היתר לפ

למחנכים למוסיקה

פרופ' אהרון קליינברגר - אוניברסיטת תל-אביב - יו"ר
פרופ' דון הרן - האוניברסיטה העברית בירושלים
ד"ר יעקב שלהב - משרד החינוך והתרכות
גב' לאה צבעוני - רכזת

15. הוועדה לבדיקת בקשתה של מכללת בית-ברל לקבל היתר למסלול לחי

סבע ולימודי הסביבה

פרופ' יהודית כירק - האוניברסיטה העברית בירושלים - יו"ר
ד"ר עילית אולשטיין - אוניברסיטת תל-אביב
פרופ' יוסף הגין - הטכניון מט"ל
ד"ר יעקב שלהב - משרד החינוך והתרכות
גב' לאה צבעוני - רכזת

16. הוועדה המלווה את לימודי התואר השני בפקולטה למדעי החברה וה

כאוניברסיטת כן-גוריון כנגב

פרופ' עוזר שילר - אוניברסיטת חיפה - יו"ר
פרופ' שלום רייכמן - האוניברסיטה הפתוחה
פרופ' אניטה שפירא - אוניברסיטת תל-אביב
פרופ' איתן שנינסקי - האוניברסיטה העברית בירושלים
גב' פרחיה בכר - רכזת

סקירת היו"ז
סיכום פעולתו
של הוועד
לתכנון ולתקצו
בשנים 1979-1985

**הוועדה
לתכנון
ולתקצוב**

הוועדה לתכנון ולתקצוב (ות"ת) של המועצה להשכלה גבוהה הוקמה לפני שנים-עשרה שנים על פי הדגם של ועדת ההקצב לאוניברסיטאות (U.G.C.) בבריטניה. ות"ת אינה כפופה למשרד ממשלתי כלשהו והחלטותיה, באותם עניינים שהממשל העבירה לסמכותה, עצמאיות לחלוטין. בהגדירה את סמכויות ות"ת, קבעה הממשלה כי ות"ת היא "גוף בלתי תלוי, שיעמך בין הממשלה והמוסדות הלאומיים מצד אחד והמוסדות להשכלה גבוהה מצד שני". משמעות הדבר: ות"ת אינה גוף ממשלתי ואינה גוף אוניברסיטאי. היא חייבת להשמיע באוזני הממשל והציבור בתוקף רב וללא רתיעה את השקפותיה על מצבה ועתידה של מערכת ההשכלה הגבוהה. היא חייבת גם להעביר ולהבהיר למוסדות להשכלה גבוהה את מדיניותן, משאלותיהן ודרישותיהן של הממשלה והכנסת.

**הרכב
ות"ת**

המפתח להרכבה האישית של ות"ת מבטיח את התנאים הדרושים למילוי תפקידה ולראייה כוללת ומאוזנת של נושאי דיוניה. בות"ת שיש בהם חברים: ארבעה פרופסורים מהמערב האוניברסיטאי, המתנתקים בזמן כהונתם מאחריות מינהל או כספית במוסדות מהם באו, ושני אנשי ציבור מעורבים בכלכלה, מעולם העסקים או מהתעשייה. ארבעת הפרופסורים מיוצגים את "שתי התרבויות": שניים מתחומי מדעי הרוח והחברה, המשפט או החינוך; שניים מתחומי מדעי הטבע והנדסה, הרפואה או החקלאות. בכל שנים-עשרה שנים קיומה של ות"ת ידעו כל חבריה להתעלות מעל כל אינטרס מוסדי. מי שהשתתף בפועל בדיוני ות"ת הנוגעים למוסד להשכלה גבוהה זה או אחר, יודע להעריך את האובייקטיביות שגיל כל חבריה. כל מוסד שאחד ממוריו וחוקריו כיהן בות"ת, יד בוודאות שאין הוא זוכה בכל יתרון כתוצאה מכך, ושאינו יכול לראות באותו חבר ות"ת - נציג או שליח של מוסדו.

**מעמד
ות"ת**

מעמדה המרכזי של ות"ת בתחום ההשכלה הגבוהה התבטא, בין השאר, באמון שרחשו לה ראשי האוניברסיטאות (לפחות רובם המכריע), באמון שנתנו בה כל שרי האוצר ורבים מבכירי משרד האוצר, ובתמיכה ובגיבוי המוחלטים שהוענקו לה ע"י כל שרי החינוך. בתריסר שנות קיומה היתה ות"ת שותפה פעילה בכל דיון והכרעה ממשלתיים הנוגעים למערכת ההשכלה הגבוהה אצל ראש הממשלה, שר האוצר, שר החינוך, ועדות הכנסת, ועדות שרים, ואף בישיבות הממשלה עצמה. בכך הוכר מעמדה של ות"ת כגוף ממלכתי עצמאי, בלתי פוליטי, המשמיע עמדתו בכל המסגרות הממשלתיות ומהווה גם חייץ וגם גורם מתווך בין המערכת הממשלתית לבין המערכת האוניברסיטאית. גם בעתיד יהיה על ות"ת להמשיך לשמור בקפדנות על כל חובותיה וזכויותיה המשתמעות ממעמד מיוחד זה.

סמכויותיה של ות"ת בתחום חלוקת התקציב הממשלתי למערכת ההשכלה הגבוהה הן למעשה בלתי מוגבלות. מי שזכה לסמכויות בלתי מוגבלות, חייב להגביל את עצמו. במשך כל שנות קיומה, נמנעה ות"ת שוב ושוב מלהכתיב את רצונה למוסדות להשכלה גבוהה. בנושאים מסוימים ניתנו הנחיות, בנושאים אחרים התקיימו דיונים משותפים שהביאו להסכמה, בנושאים נוספים היתה אי-הסכמה. היו מקרים רבים בהם ביקשה הנהלת אוניברסיטה שות"ת תיכפה עליה מהלך מסוים. בדרך כלל סירבה ות"ת לעשות זאת, מתוך גישתה העקרונית המאפשרת למוסדות חופש פעולה במסגרת תקציביהם. בנושאים מיוחדים כגון הסכמי שכר, שכר-לימוד, תוכניות בניה ופתיחת יחידות חדשות - מוסכם על ות"ת ועל המוסדות להשכלה גבוהה שכל פעולה מחייבת אישור מפורש של ות"ת. בנושאים אחרים - מתקנים דו-שיח, כאשר בידי ות"ת שוט וגזר המופעלים כזהירות רבה.

* * *

שש השנים בשש שנות פעולתה הראשונות (1973-1979) הניחה ות"ת את היסודות לתכנון מסודר של מערכת ההשכלה הגבוהה; שמה קץ לשיטה אקראית של חלוקת הקצבות לאוניברסיטאות שהיתה נהוגה במשך שנים; הנהיגה תהליך של תכנון ובקרה לגבי

הבנייה באוניברסיטאות; ניצחה על תהליך של חיסול גו שהצטברו במשך שנות הפיתוח המואץ והבלתי מבוקר; בסים נתונים התחלתי לגבי המתרחש באוניברסיטאות תחומים מרכזיים; ליוותה את המערכת במשך שנים של תקציב קשים והשכילה ליצור אווירה של אמון והערכה הן מצד המערכת הממשלתית והן מצד המערכת האוניברסיטאית ראשוני ות"ת גם ידעו להנהיג אווירה של חיסכון וי בעבודת מינהל הוועדה, כאשר צוות של פחות מעשרים ע ממלא שורה ארוכה של משימות ותפקידים.

בראשית חודש דצמבר 1979 סיים פרופ' נתן רוטנשטרי שנות כהונה כיו"ר הראשון של ות"ת. בשש שנות כהונתו בנה ויצר, יחד עם חבריו לוועדה, עם המנכ"ל הראשון, יעקובי, ועם צוות העובדים, גוף ציבורי יחיד במינו במדינת ישראל והן בעולם כולו.

סקירה זו מתייחסת לפעולתה של ות"ת בשש השנים 1979-1985 בדצמבר 1979 והמסתיימת עם פירסום דברים אלה נובמבר 1985. כל אשר עשתה ות"ת בשנים אלה, עשתה בהי על התשתית האיתנה שהונחה ע"י נתן רוטנשטרייך, ו יעקובי ועמיתיהם בשש השנים הראשונות.

* * *

שש השנים התקופה המסתיימת עתה היתה קשה וסוערת, הן לות"ו 1979-1985 למערכת ההשכלה הגבוהה. האוניברסיטאות ידעו בשנים משברים רבים יותר מאשר בכל תקופה קודמת מאז קום המו פעמים רבות עמדנו בפני סכנה אמיתית להמשך פעולתה הס של המערכת, וימים רבים הוקרשו למאבקי בלימה נסיגנות לפגוע בחוסנה ובאיכותה של ההשכלה הגבוהה. תמיד הצליחה ות"ת למנוע פגיעות אלה. מוקדם עדיין ל אם ראויה ות"ת לשבח על עמידתה האיתנה בחזית והממושכת, או לביקורת על שלא הצליחה למנוע כלי ההידרדרות.

סטודנטים מרצים עובדים

את המאזן הכולל של שש השנים ניתן לסכם בכמה נתונים, חלקם מעורדים וחלקם מדאיגים. מספר הסטודנטים הכולל באוניברסיטאות ובמוסדות אחרים להשכלה גבוהה שבתקצוב ות"ת עלה מכ-60,000 בשנת תשל"ט לכ-70,000 בשנת תשמ"ה, עליה התואמת, פחות או יותר, את קצב גירול האוכלוסיה בקבוצת הגיל המתאימה. מספר הסטודנטים עלה, איפוא, כלמעלה מ-15% במשך שש שנים. לעומת גירול מרשים זה, מספר עובדי האוניברסיטאות עלה בשנים תשל"ט-תשמ"ד רק בכ-3%. נתונים בלתי סופיים לשנת תשמ"ה מצביעים על ירידה במספר העובדים יחסית לתשמ"ר. סיכום שש השנים עשוי להראות, איפוא, על שינוי זעיר בלבד במספרם הכולל של עובדי האוניברסיטאות, תוך גירול צנוע בסגל האקדמי וירידה קטנה בסגל המינהלי והטכני. היחס בין מספר התלמידים ומספר המורים הורע, איפוא, בתקופה זו בכ-15%, ועשרת אלפים הסטודנטים הנוספים נקלטו ללא תוספת משמעותית של מורים, חוקרים, טכנאים ועובדי מינהל.

שכר- הלימוד

שכר-הלימוד עלה בשנים אלה מסכום השווה לכ-400 דולר בתש"ס ל-900 דולר ויותר בתשמ"ו (בגלל ההצמדה למדך והקפאת השער היציג של הדולר, מגיע שכר-הלימוד בראשית תשמ"ו לסכום של כ-1150 דולר. העול המוטל בשנה זו על הסטודנטים יוקל ע"י רחיית חלק מהתשלומים). מספר החונכים במפעל פר"ח עלה מ-4,000 בתש"ס (כאשר גובה המילגה היה שווה בערכו ל-240 דולר) ל-12,000 בתשמ"ו (כאשר גובה המילגה הוא כ-420 דולר).

קרנות צמיתות

נקודת אור חשובה היא הגידול המרשים בקרנות הצמיתות העומדות לרשות האוניברסיטאות. קרנות אלה נובעות אך ורק מתרומות. על פי הסכמים עם התורמים, רשאים המוסדות להשתמש בפירות הקרנות אך לא בקרנות עצמן. הקרנות עומדות לנצח, והכנסותיהן השנתיות משרתות את משימותיה של האוניברסיטה. היקפן של הקרנות המושקעות בארץ היה כ-120 מיליון דולר בראשית תש"ס, והגיע לכ-350 מיליון דולר בראשית תשמ"ו. בהנחה של תשואה שנתית ריאלית של כ-6%,

פירוש הדבר הכנסה שנתית שגדלה מכ-7 מיליון דולר ב לכ-21 מיליון דולר בתשמ"ו. ות"ת מעודדת את גידול קרנות אלה, אך המאמץ להשגתן הוא כולו של הנ המוסדות, ומן הראוי לברכם על הישגם המשמעותי בתחום

הכנסות ממקורות עצמיים ומהמשלה

הגידול הכולל בהכנסות משכר-הלימוד ומהקרנות הצמ מסתכם בכ-40 מיליוני דולרים. בנוסף לכך חל גם ג בתרומות המועברות ישירות לתקציב השוטף האוניברסיטאות. בסך-הכל מוערך הגידול בהכנסות העצ השנתיות של האוניברסיטאות בשש השנים האחרונות ב מיליון דולר. אילו שמרה הממשלה על הערך הריאלי הקצבותיה למוסדות, היו 50 מיליוני דולר אלה מאפ קליטתם של עשרת אלפים הסטודנטים הנוספים תוך שמירה רמה, תוך גיוס סגל אקדמי צעיר במספרים הדרושים, שמירה על איכותו ועדכניותו של הציוד, ותוך תחזוקה ס של מבנים וציוד. ואולם הקצבת הממשלה לאוניברסיטאות בשנים אלה בצורה משמעותית. במונחים דולריים היתה ה הממשלה בשנות התקציב 1979 ו-1980 בין 260 ל-270 מי דולר. החל משנות התקציב 1981 ו-1982 הופעלו תוספות שנפסקו לסגל האקדמי ע"י "בוררות ריגור" וע"י פסק-הדי בית-המשפט המחוזי בתל-אביב. הממשלה כיסתה כ-77% מתו אלה והקצבתה עלתה בשנים אלה עד למעלה מ-290 מיליון לשנה (בפועל שולם חלק מהסכום המתייחס ל-1981 התקציב 1982). מאז ירדה ההקצבה פלאים. בשנת הו 1985, לאחר שהגיעה לשפל וחזרה ועלתה במקצת, הגיעה ו הממשלה לכ-230 מיליון דולר בלבד, כלומר - ירידה של מיליון דולר בשלוש שנים. ביחס למדד המחירים לצרכן הקצבת הממשלה בשנות התקציב 1979-1984 בכ-12%, כאשר הממוצע במשק עלה באותן שנים בכ-12%. הירידה הרי בהקצבת הממשלה בשנים אלה נעה, איפוא, סביב 20% על-פ חישוב סביר.

**התמונה
התקציבית
הכוללת**

התמונה התקציבית הכוללת המסתמנת ברורה למדי: בצד החיוב גדלו הכנסותיהן העצמיות של האוניברסיטאות הן משכר-הלימוד והן מתרומות. תלותן בהקצבת הממשלה ירדה מכ-70% מהתקציב לכ-55% מהתקציב. מספר הסטודנטים המשיך לגדול, ומספר העובדים המינהליים נשאר יציב. בצד השלילה - הקצבות הממשלה ירדו בצורה משמעותית, והכריחו את המערכת לקלוט עשרת אלפים סטודנטים נוספים ללא הגדלת מספר המורים והחוקרים, ללא הגדלת מסגרת התקציב הכללית, וללא אפשרות לחידוש, שיפור וריענון של המערכת האקדמית והמדעית. אילו היו כך פני הדברים במשך שנה, שנתיים או שלוש - היה ניתן להתגבר על כך. ואולם התהליך נמשך מזה שנים-עשרה שנה, וקיצו אינו נראה באופק. המחיר שתשלם המדינה על הזנחה זו יהיה כבד ביותר, ומועד הפרעון של מחיר זה כבר אינו רחוק כפי שהיה בתחילת תהליך השחיקה והפגיעה.

* * *

**חמשת
אפיקי
התקצוב**

בעבודתה של ות"ת חלו בשנים אלה שינויים רבים ומשמעותיים הן בצד התקצוב והן בצד התכנון. ות"ת המשיכה לפעול במסגרת חמישה אפיקי תיקצוב מרכזיים: ההקצבה הישירה, הקצבות מקבילות, הקצבות למחקר, הקצבות לנושאים מיוחדים והקצבות לפיתוח. בכל אחד מהם חלו תמורות ראויות לציון.

**ההקצבה
הישירה**

חלק הארי של תקציב ות"ת היה ונשאר ההקצבה הישירה למוסדות. ואולם, חלקה של ההקצבה הישירה ירד מכ-85% מתקציב ות"ת בתש"ס לכ-75% בתשמ"ו. ות"ת העדיפה לשמור על ערכן הריאלי של הקצבותיה המיוחדות ואף להגדיל אותן. לפיכך, קיצוצי התקציב הממשלתי פגעו בעיקר בהקצבה הישירה וחלקה היחסי ב"עוגת ות"ת" ירד.

**בדיקת
הצעות
התקציב**

ות"ת המשיכה לדון, מרי שנה, בשיטת ההקצאה של ההקצבות הישירות למוסדות השונים ובקריטריונים לחלוקתן. החל משנת תשמ"ב התגבשה שיטת עבודה חדשה המשמשת את ות"ת גם כיום. עפ"י שיטה זו נערך הדיון התקציבי השנתי בשני מישורים

**הקריטר-
יונים
לחלוקת
העוגה**

מקבילים. צוות אחד בראשות המנכ"ל ובהשתתפות ו התקציב הרגיל מקיים דיונים מפורטים עם הנהלות ובוחן את הצעות התקציב שלהם, המדדים המונחים ההכנסות העצמיות של המוסדות, השינויים והמינהליים המוצעים, שינויים בהיקף כוח-האדם, המרכיבים המשמשים בדרך כלל כבסיס לקביעתם ולחל תקציבים. הצוות בוחן את תוכניות הפיתוח והצמצ מוסד, מנקודת המבט של מדיניות התכנון של ות"ת. התהליך מציע הצוות הצעה בדבר המסגרת הכוללת המוסד ובדבר ההקצבה הישירה של ות"ת לאותו מוסד. להגיע לאיזון תקציבי ולהיקף פעילות סביר ו מדיניות ות"ת ואת משימותיו ומטרותיו של המוסד.

צוות שני בראשות יו"ר ות"ת בוחן את נתוני ה העדכניים של כל מוסד. נתונים אלה כוללים א הסטודנטים תוך שיקלול על-פי רמת התואר, תחומי וחלקיות הלימודים, מספרי המסיימים עפ"י והתחומים, היקף מענקי המחקר עפ"י ערכם התקציבי, אחרים המאפיינים את היקף המחקר ואיכותו. כל האלה משמשים חומר גלם לחישובים של "חלוקת העוגה" על-פי התפוקה של כל מוסד, ללא התייחסות ישיר עובדיו, כנייניו או לכל מרכיב אחר של התשומות של

**אין
נוסחה
יחידה**

חישובי ה"תפוקה" אינם מתבססים על נוסחה אחת ויחיד לדעת ות"ת, אין כל אפשרות לקבוע נוסחה כזו חד-משמעית. ההיקף היחסי של הוראה ומחקר, העלות של תלמידים, לתארים שונים, החשיבות היחסית ע הסטודנטים לעומת מספר מקבלי התארים, העלות היחס תלמידי מקצועות שונים - כל אלה אינם ניתנים לקבי וברורה, וקיים לגביהם תחום רחב למרי של פ אפשריים. גם אילו היתה נוסחה ברורה וקבועה, ואיל מתפרסמת ברבים כבסיס יחיד לחלוקת ההקצבה הרגילה, היתה מובילה מייד לעיוותים בלתי רצויים במערכת. בו בהן פורסמה נוסחה אחת קובעת, נוצר תמריץ ברור

סטורנטים שאינם מתאימים, להענקת תארים למי שאינם ראויים לכך, לשינוי שמותיהן והגרורותיהן של תוכניות לימודים על מנת להכניסן למסגרת "מכניסה" יותר, לשינויים בלתי רצויים כיחס בין הוראה ומחקר, ועוד ועוד. שימוש בלעדי בנוסחה אחת ויחידה מונע גם התחשבות בתוכניות לעתיר (להבדיל ממדידת תפוקה עכשווית), אינו מאפשר מתן העדפות זמניות למוסדות שהתנהגו בריסון תקציבי, ובקיצור, מעניק למחשב הכל-יכול את זכות ההכרעה על-פני השכל הישר הקולקטיבי של חברי הוועדה.

כתוצאה מכל השיקולים האלה נמנעה ות"ת מקביעת נוסחה אחת מחייבת. במקום לקבוע נוסחה כזאת, מחושבת "חלוקת העוגה" עפ"י מיגוון של נוסחות סבירות, המתייחסות לתפוקת המוסדות השונים. לגבי כל מוסד מתקבל תחום סביר (ולא מספר אחד ויחיד) לחלקו ב"עוגה" הכללית.

תחום התוצאות המתקבלות מהנוסחות השונות מושווה להמלצות הצוות הראשון. אם המלצות אלה תואמות את התחום הסביר ל"חלוקת העוגה", הן מוגשות לדיון ולאישור ות"ת. אם נוצרת סתירה בין הניתוח המבוסס על תפוקת המוסד לבין המלצות הצוות הבוחן את הצעת התקציב של המוסד, מתחשבת ות"ת במסקנות ובהמלצות של שני הצוותים גם יחד, תוך דגש מירבי על ניתוחי התפוקה. בצורה זאת מגיעה ות"ת מדי שנה להקצאה המבוססת הן על תוכניות העבודה וכיווני הפיתוח המוצעים ע"י המוסד והן על תפוקתו בהכשרת כוח-אדם אקדמי ובמחקר.

למותר לומר שבכל שנים-עשרה שנות קיומה של ות"ת היו דיונים והירהורים שונים לגבי שיטת חלוקת ההקצבה הרגילה. בשש השנים האחרונות היו כמה אוניברסיטאות שערערו על שיטת העבודה של ות"ת בנושא זה או על תוצאות דיוניה. ות"ת דנה בעניין שוב ושוב, וחזרה וקבעה שהדרך הנכונה לחלוקת ההקצבות היא שימוש בכל הנתונים המגוונים שנזכרו לעיל, תוך הדגשת תוכניות פיתוח, כיוונים מועדפים, שכר ועונש על ריסון ובזבוז, והפעלת שיקולים אובייקטיביים

דרך
קבלת
ההחלטה
הסופית

אחרים שקשה לכמת אותם בעזרת נוסחה מתימטית חרה וברו אין ספק שהיה קל יותר לעמוד בלחצי המוסדות, אילו קב נוסחה אחת פשוטה. ואולם, ות"ת השתכנעה שאין לעשות והיא סבורה שדרכה נכונה בנושא זה.

הקצבות
מקבילות

לידתן של ההקצבות המקבילות היא בתקופה שקדמה לקיומה ות"ת. שרי האוצר נהגו להבטיח לתורמים בשנות השני ובשנות השבעים הראשונות מענק של לירה ממקורות ממשלתי כנגד כל לירה של תרומה. במיוחד נפוץ נוהג זה לו תרומות לבנייה ותרומות לקרנות צמיתות. לגבי תרומות לבנייה, הופסק הנוהג עוד בסוף שנות השבעים, ונקב השתתפות חלקית של ות"ת רק לגבי מספר מוגבל של בנייני חרשים, ללא עיקרון של הגבלה. שונה המצב לגבי הקרן הצמיתות. ות"ת ידשה אוסף מגוון של התחייבויות שרי או לקרנות צמיתות רבות, כאשר במקרים שונים נית התחייבויות שונות ללא כללים אחידים וברורים. בתחיל שנות השמונים, בגבור האינפלציה בארה"ב, התקרבה הריב השנתית על חשבונות רולריים לכ-20%, ועפ"י התחייבויות העבר חייב הדבר במקרים רבים הקצבה מקבילה שנתית בשיע של 20% נוספים מערך הקרן, בניגוד לכל היגיון כלכלי סביר. ות"ת סברה שאין כל הצדקה להעניק הקצבות מקביל בהיקף כזה, ובוודאי שאין כל הצדקה להפליה כה חריפה ב קרנות הנקובות בדולרים לבין קרנות המושקעות במטבע אחרים, שהניבו דיבית נמוכה הרבה יותר.

שינוי
השיטה

בשנת תשמ"ב שינתה ות"ת את כל שיטת עבודתה בנושא זה שונו הכללים לצבירת קרנות צמיתות, וכל מוסד נדרש להגיש אחת לשנה, דו"ח מפורט על מצבת כל הקרנות הצמיתות הזכאיות המופקדות בישראל. ות"ת התחייבה להעניק למוסד בראשית כל שנה תמריץ בשיעור של עד 7% מערך הקרנות שינוי זה הביא לאחידות בהתייחסות לכל הקרנות, ללא כי קשר לצורת ההשקעה או להיסטוריה של קרן זו או אחרת. לאחו משא ומתן ממושך שנמשך מספר שנים, הושגה הסכמה בין ות"ת לבין כל אחר מהמוסדות לגבי הכללת כל הקרנות (למעט קרן

"היסטורית" אחת בטכניון) בהסדר החדש. התחייבות ות"ת נעשתה תוך תיאום עם שר האוצר, עם הממונה על התקציבים ועם החשב הכללי במשרד האוצר ועל דעתם. למרבית הצער, בשנים הראשונות להסדר החדש הזרים האוצר את כספי ההקצבות המקבילות באיחור רב, וערכן הריאלי נשחק. בתשמ"ה חל שיפור משמעותי בנושא זה, אך גם בשנה זו לא הצליחה ות"ת להעביר למוסדות את מלוא ההקצבה כמועד.

הגידול
בקרנות
צמיתות

הרפורמה שהנהיגה ות"ת בטיפול בקרנות הצמיתות סליעה לגידול בהיקף הקרנות וגרמה להעברתם ארצה של סכומים גדולים, שהיו מופקדים בחו"ל ע"י אגודות השוחרים של המוסדות השונים. הגידול של הקרנות המושקעות בארץ מ-120 מיליון דולר בתש"ס ל-350 מיליון דולר בתשמ"ו נובע כחלק מהעברת הכספים מחו"ל, ובעיקרו מגידול מרשים בתרומות חדשות לקרנות צמיתות. הגידול בתרומות נובע מהירידה התלולה בהיקף הבנייה החדשה, ומהעדיפות שהעניקו כל המוסדות להגדלת הקרנות הצמיתות. ות"ת תמשיך לעודד גיוס קרנות צמיתות בכל המוסדות והיא רואה בהן מנוף חשוב להגדלת ההכנסות העצמיות של המוסדות ולהקטנת תלותם בתקציב הממשלתי. היקף ההקצבות המקבילות יגיע בתשמ"ו לכ-10% מתקציב ות"ת.

הקצבות
למחקר

ות"ת מקציבה סכומים ניכרים לנושאים מיוחדים על בסיס תחרותי או על בסיס של כחינה מדעית מפורטת של הצעות מחקר או תוכניות אחרות. המגמה המרכזית בכל ההקצבות האלה היא חיזוק ההצטיינות והעמדת אמצעים לרשות חוקרים שזכו להערכה גבוהה מצידן של ועדות מקצועיות שבחנו את עבודתם. בכל ההקצבות למחקר אין חלוקה מוסדית קבועה מראש. המצטיינים ביותר בכל שנה זוכים במענקים השונים, וחלקן של מוסד זה או אחר עשוי להשתנות בצורה בולטת משנה לשנה.

מילגות
אלון

בתשמ"א הוקם המפעל השנתי של מילגות יגאל אלון לזר שר החינוך שהקים את ות"ת. עשרים מדענים מצטיינים בכל שנה במילגות המממנות את משרותיהם האקדמיות של שלוש שנים ומבטיחות את קליטתם באוניברסיטת החוקרים הצעירים בישראל מגישים מועמדות למילגות ובשנים האחרונות ראו ועדות השופטים בסיפוק כפי רמתם של המועמדים. בכל רגע נתון עוברים במערכת הגבוהה כ-50 עד 60 מילגאי אלון בכל תחומי המחי הכל הוענקו עד כה למעלה ממאה מילגות אלון. למרבית התגברה בשנים האחרונות התופעה של "כריחת מוחות". הזוכים בשלוש השנים האחרונות, שבעה לא חזרו ארצה.

הקרן
למחקר
בסיסי

ות"ת מתקצבת גם את הקרן למחקר בסיסי המופע האקדמי הלאומית הישראלית למדעים. כשש השנים האגדילה ות"ת את תקציב הקרן מ-600 אלף דולר בתש"ס מיליון דולר בתשמ"ו. זוהי עלייה מרשימה בתקן קיצוצי תקציב קשים. ואולם, גם 2.5 מיליון דולר זעום יחסית לצורכי המחקר הבסיסי. ות"ת מקווה הקרובות תימצא דרך להגשמת ההמלצה בדבר הקמת קרן לאומית ישראלית בתקצוב שנתי של כ-20 עד 30 דולר.

ציור
מדעי

ות"ת מקציבה מדי שנה כ-2 מיליון דולר לרכישת ציור באוניברסיטאות על בסיס תחרותי ועל-פי הצעות המוגש ע"י קבוצות חוקרים. כאן נוהגת ות"ת לממן כמחצית הציוד המבוקש ע"י החוקרים שזכו בתחרות. המחצית ממומנת ע"י האוניברסיטה. גם בנושא זה הסכום אינו והוא רחוק מלענות על הצרכים.

קרנות
אחרות

לקראת תשמ"ו החליטה ות"ת על הקמת קרן מחקר נוספת האלקטרוניקה והתעשייה הממוחשבת. ות"ת מקווה פעולה הדוק בעניין זה עם תעשיות האלקטרוניקה,

לשיתוף הפעולה הקיים כבר בקרן אחרת לעידוד קליטת מרצים צעירים כתחומי האלקטרוניקה והמחשבים. ות"ת גם ממשיכה בתמיכתה הצנועה בשתי קרנות מחקר נוספות, המממנות מחקרים באוניברסיטאות: האחת בשיתוף עם משרד הכיטחון והשנייה בשיתוף עם הוועדה לאנרגיה אטומית. סך כל הקצבתה של ות"ת לנושאי מחקר שונים מגיע כתשמ"ו לכתשעה מיליון דולר.

וקצבות
נושאים
זיכורים

כנוסף להקצבות המחולקות על בסיס תחרותי מקדישה ות"ת סכומים ניכרים לנושאים מיוחדים הראויים, לדעתה, לעדיפות. כראש הרשימה - הקצבה מיוחדת לפיתוח תחומי האלקטרוניקה והמחשבים. הקצבה זו הונהגה לראשונה כתשמ"ה, והוגדלה כתשמ"ו ל-8.3 מיליון דולר. כיוון שלא נתקבלה כל תוספת תקציב לשם כך מהממשלה, פירוש הדבר הוא - הפנייה משמעותית של משאבים מנושאים אחרים לתחום של הכשרת כוח-אדם אקדמי בתחומים המועדפים. ואכן המאמץ נשא פרי, ובשנתיים האחרונות גדל מאוד מספר הסטודנטים כתומים אלה בכל המוסדות העוסקים בהם.

הקצבות מיוחדות נוספות מוענקות לספריות האוניברסיטאיות, למרכזי המחשבים, לרכישת מיקרו-מחשבים לצורכי הוראה, ולפעולות כיון-אוניברסיטאיות. סכום של כ-7 מיליון דולר יוקדש כתשמ"ו לסיוע לסטודנטים במפעל פר"ח ובקרן ההלוואות לסטודנטים ולתמיכה במכינות הקדם-אקדמיות.

הפסקת
הקצבות
היסטוריות

בתש"ם עדיין הקציבה ות"ת סכומים קטנים לשורה ארוכה של מכונים, פעילויות ותוכניות שונות על-פי התחייבויות "עתיקות יומין" שמקורן עוד בתקופה שלפני הקמת ות"ת. בשנים האחרונות הגיעה ות"ת להסכמים עם כל המוסדות הנוגעים ברבר, וחדלה מתמיכתה הישירה בנושאים אלה. הפעילויות מסוג זה נכללות עתה בהקצבות הישירות למוסדות. סך כל הקצבות ות"ת לנושאים מיוחדים (כולל אלקטרוניקה, מחשבים, ספריות וסיוע לסטודנטים) יגיע כתשמ"ו לכ-24 מיליון דולר, וביחד עם הקצבותיה לקרנות מחקר יעמוד על

תקציב
הפיתוח

שנות הכנייה המואצת באוניברסיטאות תמו. בשנים האחרונות פועלת המערכת על-פי תוכנית פיתוח חמש-שנתית שאושרה ע"י ות"ת וע"י משרד האוצר. היקף ההשתתפות השנתית של המדינה בתקציבי הפיתוח של האוניברסיטאות נקבע לכ-10 מיליון דולר, ומשרד האוצר נתן בשנת תשמ"ב התחייבות רב-שנתית לשמירה על סכום זה. מה שנשאר מהתחייבות זאת בשנת התקציב 1986 הוא תקציב פיתוח ממשלתי שנתי של פחות מ-4 מיליון דולר! חלק גדול מהכנייה שעדיין מתבצעת נעשה במימון מלא של תרומות (וגם זאת רק באישור ות"ת). היקף השטח הכנוי הכולל עדיין עונה על רוב הצרכים כצורה מניחה את הדעת, ובשנים האחרונות פחתו הפערים בין המוסדות השונים במידת הצפיפות הפיזית של פעילותם. בין הפעולות שנעשו בתחום זה בשנים האחרונות יש לציין במיוחד את העברתן של האקדמיה למוסיקה והאקדמיה בצלאל ממכנים צרים ובלתי מתאימים למכנים קיימים ומשופצים בגבעת-רם ובהר-הצופים, תוך ניצול של שטחים בנויים בקמפוסים של האוניברסיטה העברית.

* * *

האוניבר-
סיסאות

ליבה של מערכת ההשכלה הגבוהה הם שבעה המוסדות הוותיקים. מתוך אלה, האוניברסיטה העברית, הטכניון, מכון וייצמן, אוניברסיטת תל-אביב ואוניברסיטת בר-אילן זכו כבר לפני שנים רבות בהכרה כוללת ובהסמכה להעניק כל תואר אקדמי. אוניברסיטאות חיפה ובן-גוריון המשיכו בשש השנים האחרונות בתהליך התקדמותן לקראת הענקת תארים גבוהים. אוניברסיטת בן-גוריון מוסמכת עתה להעניק את כל שלושת התארים במדעי הטבע ובמדעי הטכנולוגיה, ותוארי בוגר ודוקטור ברפואה. היא הוסמכה אשתקד להעניק תואר שני במספר תחומים במדעי הרוח והחברה. אוניברסיטת חיפה הוסמכה להעניק תואר שני ברוב חוגי הלימודים שלה ותואר שלישי בחמישה חוגים. נציין במיוחד את התואר השני בכלכלה המוענק עתה במשותף ע"י הטכניון ואוניברסיטה חיפה. זהו מקרה ראשון של הענקת תואר משותף ע"י שני מוסדות במגמה למנוע כפילות מיותרת ולנצל את הפוטנציאל המשותף. נקווה שיגדירו חאריח רחלי

האוניברסיטה הפתוחה היא מוסד מיוחד במינו. התפתחותה והתקדמותה בשנים האחרונות זיכו אותה בהסמכה להעניק תואר בוגר (B.A.), ובאחרונה גם בזכות למנות פרופסורים. פעילותה של האוניברסיטה הפתוחה פרושה למעשה על פני כל רחבי המדינה, ורמתה האקדמית זכתה להערכה רבה.

ות ארבעה מוסדות לא-אוניברסיטאיים השלימו בשש השנים האחרונות את תהליך האקדמיזציה שלהם. האקדמיה לאמנות ועיצוב בצלאל, האקדמיה למוסיקה ולמחול ע"ש רובין בירושלים, בית ספר גבוה לטכנולוגיה ירושלים ובית הספר הגבוה למדעי הטקסטיל ולאופנה ע"ש שנקר רשאים להעניק תואר ראשון בכל התחומים הנלמדים בהם. לפני כשש שנים התחילה ות"ת ללוות את פעולתם, תחילה ע"י ועדת משנה מיוחדת, ואחר כך במסגרת דיוניה היא. ות"ת מופקדת עתה על תקציבם של מוסדות אלה והיא עוקבת אחר פעולתם במסגרת עבודת התכנון הכוללת שלה. לאחרונה הוסדר גם התהליך של מינוי פרופסורים בארבעת המוסדות. הוקמה ועדה מיוחדת מטעם המועצה להשכלה גבוהה שתאשר את תקנון המינויים, את ועדות המינויים ואת המינויים עצמם, ובכך תאפשר למוסדות אלה להעניק דיגות פרופסור בכפוף למגבלות חמורות שקבעה המועצה. האוניברסיטה העברית והאקדמיה למוסיקה מעניקות עתה במשותף תואר שני, ובכך זכו ליצור את התקדים השני לתואר משותף במערכת ההשכלה הגבוהה (כן ירבו!).

זרות ביוזמת ות"ת הקימה המועצה להשכלה גבוהה לפני כחמש שנים ועדת משנה קבועה ("ועדת קבע") למסלולים אקדמיים במוסדות להכשרת עובדי הוראה. מוסדות אלה מתוקצבים ע"י משרד החינוך והתרבות ולא ע"י ות"ת, וטוב שכך הוא הדבר. הכשרת מורים היא אחת המשימות המרכזיות של מערכת החינוך, וחשוב שאופיים המיוחד של מוסדות העוסקים אך ורק בנושא זה יקבע ע"י משרד החינוך. המדיניות המשותפת למשרד החינוך ולמועצה להשכלה גבוהה מעודדת אקדמיזציה של מספר מצומצם של מוסדות להכשרת מורים, וזוהי משימתה של "ועדת הקבע".

אקדמיים במוסדות אלה. שישה מוסדות להכשרת מורים זכו עד כה בהיתר או בהכרה, ובכך מתקרב התהליך לסימו. ייתכן שיש לשקול צירוף של מוסר אחד או שניים נוספים במשר השנים הקרובות, ובוודאי שיש לחתור להשלמת תהליך האקדמיזציה במוסדות שקיבלו היתר וטרם זכו בהכרה. עם זאת, יש להיזהר מריכוזי בלתי מוצדק של מוסדות אקדמיים להכשרת מורים ויש לשמור על איכותו ורמתו של התואר "בוגר בהוראה" (B.Ed.).

האוניברסיטאות מקיימות במקומות שונים בארץ חוגי לימודים המתנהלים באחריותן האקדמית (אך לא המינהלית). המושג "אחריות אקדמית" כולל את כל המרכיבים האקדמיים של הלימודים: הסטודנטים מתקבלים ללימודים ע"י האוניברסיטה ועל-פי הקריטריונים שלה; המרצים נבחרים ומתמנים ע"י האוניברסיטה; תוכנית הלימודים, הקורסים והבחירות נקבעים ע"י האוניברסיטה; וחשוב מכל - התואר מוענק ע"י האוניברסיטה. הלימודים עצמם מתקיימים פיסית מחוץ לאוניברסיטה. התקציב אינו בא מהאוניברסיטה או מות"ת, והעובדים אינם מועסקים ע"י האוניברסיטה. לימודים באחריות אקדמית של אוניברסיטה מתקיימים במכללות אזוריות הפזורות על פני כל הארץ, מתל-חי ועד אילת, בבת-ספר מסוימים לסייעוד הממוקמים ליד בתי-חולים, ובמספר מקומות נוספים. כל עוד נעשה הרבר בפיקוח אקדמי צמוד ובאישור המועצה להשכלה גבוהה, רואה ות"ת את הדבר בחיוב.

בתקופה האחרונה דנה ות"ת בשני סוגים נוספים של מוסדות להשכלה גבוהה. האחד - מוסדות להכשרת מורים אקדמיים למערכת החינוך הטכנולוגי, שמטרתם הקלת המחסור במורים כאלה. ות"ת והמועצה אישרו דגם מנחה לתוכנית לימודים לתואר "כוגר בחינוך טכנולוגי", ואנו מקווים שהתוכנית החדשה תופעל כבר בשנת תשמ"ז או כתשמ"ח. הנושא האחר סנוך הרבה יותר, ואין לצפות לקבלת החלטות סופיות בחודשים הקרובים. המדובר הוא באפשרות להקמת מכללה שתעניק תואר

אחריות
אקדמית

סוגים
נוספים
של
מוסדות

השמונים וראשית שנות התשעים על עודפי הביקוש להשכלה גבוהה החזויים באזור המרכז. הדיונים בדבר תוכנית זו יעמדו, כנראה, במרכז עבודת התכנון של ות"ת בשנים הקרובות. טרם נקבעה עמדה עקרונית בנושא זה, והדבר מחייב בדיקה מעמיקה ודיון ממושך.

יחידות חדשות

בשש השנים האחרונות חלה תפנית משמעותית בדרך טיפולן של ות"ת והמועצה להשכלה גבוהה בפתחת יחידות חדשות במוסדות להשכלה גבוהה. החיים האקדמיים, מעצם טבעם, מחייבים התחדשות בתלי פוסקת שאינה פוסחת גם על מסגרות ארגוניות. עקרונית, מוסכם על הכל, שפתיחת יחידה חדשה בעלת משמעות כספית ניכרת, מחייבת בדיקה ואישור מטעם ות"ת והמועצה. מעשית, קשה מאוד להגדיר את המושג "יחידה חדשה". כמקרים קיצוניים המצב תמיד ברור: מובן שפתיחת פקולטה חדשה לרפואה או למשפטים מחייבת דיון ראשוני ולאחריו בדיקה תקציבית, בדיקת צורכי המשק, הקמת ועדה שתלמד את הנושא ותגיש המלצות, דיון בות"ת ואישור סופי במועצה. זהו תהליך ארוך ומייגע, והוא מוצדק בהחלט כאשר עוסקים אנו בנושא משמעותי בעל היקף רחב. מאידך, יצירת מסלול לימודים חדש המבוסס על צירוף חדש של קורסים קיימים היא עניין שולי, שמחייב, אולי, דיון קצר ועיון בכמה מסמכים, אך אין להעלות על הדעת את עיכובו לכמה שנים ע"י פרודורה מהסוג הנ"ל. בשני המקרים הקיצוניים הנ"ל - שיטת הטיפול ברורה. הבעיות מתחילות כאשר מוצע שינוי ארגוני שמשמעותו אינה ברורה כל כך. מצד אחד - איחוד שתי פקולטות קיימות או פיצול פקולטה קיימת לשתיים הם לכאורה "הקמת פקולטה חדשה", אך למעשה - אין בהם חידוש של ממש. מאידך - אפילו מסלול לימודים שולי עלול להיות בבחינת סנונית המבשרת אביב שאיש אינו רוצה בו. אם מחלקה קיימת לביולוגיה מתחילה להציע סדרת קורסים תמימה ב"ביולוגיה חקלאית" או ב"חקלאות ביולוגית", יש לוודא שאין כאן מגמה לפתוח ברבות הימים פקולטה נוספת לחקלאות, שהמדינה אינה זקוקה לה. אם מוסד שאין לו פקולטה לרפואה מעוניין בקורסים רבים במקצועות פארה-רפואיים, אפילו במימון מלא

לרפואה, שהמדינה אינה מעוניינת בו. מסתבר, איפוא, ששינוי ארגוני שהוא לכאורה שולי עשוי להיות בעל חשיבות ארוכת טווח, בעוד ששינוי ארגוני שהוא לכאורה ברמה של פקולטה, עשוי להיות שולי.

שיטת הטיפול החדשה

בעבר היו קיימים כללים נוקשים לגבי כל יחידה חדשה באוניברסיטאות. היתה זו גזירה שהציבור אינו יכול לעמוד בה. יחידות חדשות צצו "במחתרת", ללא הודעה, ללא בדיקה וללא אישור. בשנת תשמ"א הונהג הסדר חדש, הפועל בהצלחה רבה עד היום. המוסדות קיבלו על עצמם להודיע לות"ת על פתיחת כל יחידה חדשה, שינוי ארגוני ביחידה קיימת או סגירת יחידה, אפילו אם הפעולה נראית שולית וחסרת חשיבות. המוסד נמנע מביצוע הדבר עד לקבלת תשובה מות"ת. המועצה להשכלה גבוהה הסמיכה את ות"ת לבדוק כל עניין כזה, ולהחליט מייד, בכל מקרה ומקרה, אם הנושא דורש בדיקה מקיפה ואישור המועצה, או שות"ת סבורה - לאחר בדיקה קצרה - שאישור המועצה אינו דרוש. במקרים רבים משתכנעת ות"ת לאחר דיון קצר, שהשינוי אינו מחייב אישור, והמוסד רשאי אז לבצעו ללא דיחוי. בכך מתאפשרת זרימה שוטפת של החיים האקדמיים על השינויים החייבים לחול בהם. מאידך, אם קבעה ות"ת שהנושא דורש דיון מפורט, אם משיקולי תקציב, אם משיקולים של צורכי המדינה ככוח-אדם אקדמי בתחום הנדון, ואם משיקולים של מניעת כפילות מיותרת, מתחיל תהליך ארוך של דיון ובדיקה, שחייב להסתיים באישור המועצה להשכלה גבוהה.

ההסדר החדש הוכיח עצמו ומנע ביצוע תוכניות רבות שהיו עלולות לעמוד בניגוד למגמות התכנון הכלליות במערכת ההשכלה הגבוהה. אין ספק שהמעקב הקפדני של ות"ת בנושא זה תרם רבות לחיסכון ולהתייעלות שהושגו בשנים האחרונות במערכת ההשכלה הגבוהה.

כש השנים האחרונות התחילה ות"ת לעסוק, מתוך אי-רצון ומתוך חוסר ברירה, כשני נושאים מרכזיים בעלי השלכות חשובות על תקציבי האוניברסיטאות: שכר-הלימוד ושכר הסגל. כעבר נמנעה ות"ת מלעסוק במישרין כסוגיות אלה, משום שהעיסוק בהן מחייב טיפול יומיומי כפרטים, שותפות במשא ומתן שלא תמיד ההיגיון הצרוף והסדר הטוב שוררים בו, ולגבי שכר-הלימוד - גם משמעויות פוליטיות שות"ת אינה מעוניינת להיות מעורבת בהן. גם עתה אין שני הנושאים האלה אהורים במיוחד על ות"ת, אך היא רואה חובה לעצמה לעסוק בהם כגוף הממלכתי המרכזי בתחום ההשכלה הגבוהה.

שכר- הלימוד

שכר-הלימוד באוניברסיטאות נקבע ע"י הממשלה. ות"ת סבורה ששכר-הלימוד ומערכת הסיוע לסטודנטים צריכים לאפשר לכל סטודנט הראוי לכך מבחינה אקדמית ללמוד באוניברסיטה. עם זאת, ות"ת סבורה שעל רוב הסטודנטים לשאת בחלק סביר של עלות לימודיהם, אם ע"י תשלום בזמן הלימודים ואם ע"י החזר הלוואות לאחר סיום הלימודים. ות"ת גיבשה עמדה ברורה בזכות העלאת שכר-הלימוד ער לרמה המתקרבת לכיסוי הוצאות הלימוד בתחומים שעלותם היא הנמוכה ביותר. הכוונה היא לשכר-לימוד אחיד בכל המקצועות, באופן שסטודנט למשפטים או לפילוסופיה, שעלותו נמוכה, יכסה את חלק הארי של ההוצאה הכרוכה בו, כעור שסטודנט למדעי הטבע או להנדסה ישלם אותו שכר-לימוד, אך לימודיו יסובסדו בשל עלותם הגבוהה. שכר-הלימוד המתבקש צריך לנוע אי שם בסביבת 1400 דולר לשנה. יש להדגיש כאן שאין לאיש כוונה לררוש מסטודנט למשפטים לממן את לימודיו של סטודנט להנדסה. גם זה וגם זה לא יממנו את מלוא העלות של לימודיהם.

הלוואות לכל דורש

סטודנטים רבים אינם מסוגלים לשלם שכר-לימוד כה גבוה. לפיכך מציעה ות"ת להנהיג מערכת הלוואות לכל דורש, ללא קשר למצבו הכלכלי, בשיעור בשליש עד מחצית משכר-הלימוד. הלוואות אלה יוחזרו כתשלומים נוחים לאחר סיום הלימודים. ות"ת גם תומכת בהרחבת מפעל פר"ח באופן שסטודנט הרוצה

בכך, יוכל להשתתף בפר"ח וגם לקבל הלוואה, ובצורה ישלם במזומנים בזמן לימודיו רק סכום סמלי.

ות"ת הציעה תוכנית זו כעיקכיות במשך כל השנים האחר ואמנם הלכנו כברת דרך ארוכה בכיוון זה. משכר-לימו 400 דולר ו-4000 חונכי פר"ח כתש"ס הגענו בתשמ"ו לימוד של 1150 דולר, 12000 חונכי פר"ח, הלוואה שי דולר לכל דורש, ומערכת סיוע מורחבת של מילגות והלו אנו סבורים שעם תום תשמ"ז ועם סיום ההסדר הנוכחי אפשר, בצעד אחד נוסף, להשלים את כיצוע תוכניתנו הנ תוך הרחבה משמעותית של ההלוואות לכל דורש והרחבה של מפעל פר"ח.

נגד שכר-לימוד מדורג

ות"ת התנגדה תמיד לשכר-לימוד מרוג באוניברסיטאות כל אפשרות מעשית לקבוע שכר-לימוד המתייחס למצבו ו של הסטודנט, משום שמצב הסטודנט ומצב הוריו עשויים שונים בתכלית. מצד אחד לא ייתכן לתת הקלות נ לסטודנט בן-עשירים שאינו עובר ואין לו הכנסה ומאידך - לא ייתכן להכריח אדם מבוגר לחיות על הוריו. גם ארגוני הסטודנטים הגיעו למסקנה דומה ו הכרזות פומביות סותרות מפעם לפעם, תמכו בסופו של בכל המקרים, בשכר-לימוד אחיד. אין זה מפתיע שהו הציבוריות בראשות יצחק נבון (כתשל"ז) ומשה (בתשמ"ב), על אף רגישותן הגרולה לקשייהם של סטו מעוטי יכולת, נמנעו מלקבוע שכר-לימוד מדורג.

ות"ת מתנגדת גם לשכר-לימוד דיפרנציאלי על פי הלימוד. יש אולי מקום לשקול זאת במקצועות בורדינ רפואת שניים, בהם עלות הלימודים גבוהה והשתכרות לאחר סיום לימודיו גם היא גבוהה. בכל שאר התר שכר-הלימוד האחיד הנהוג היום, פירושו סיבסוד סל המופנה בעיקר לתחומי מרעי הטבע, ההנדסה, הח והרפואה, כאשר תלמידי מרעי הרוח והחברה משלמים חלק מעלות לימודיהם. אין כל רע בהסדר זה.

**שכר
הסגל
המינהלי**

טיפול של ות"ת בשכר העובדים באוניברסיטאות מתנהל בשני מישורים. הסגל המינהלי והטכני באוניברסיטאות מועסק עפ"י הסכמי שכר ארציים בשירות הציבורי, שאליהם הצטרפו האוניברסיטאות. ות"ת דורשת מהמוסדות לבצע הסכמים אלה ללא חריגות, והיא פועלת בעניין זה כתיאום מלא עם הממונה על השכר במשרד האוצר. בשש השנים האחרונות היו מספר מקרים של חריגות משמעותיות במוסד זה או אחר. בחלק מהמקרים הטילה ות"ת "קנסות" על המוסדות שחטאו, ובכל המקרים לא הקציבה אף אגורה אחת לכיסוין. המצב בתחום זה טעון, ללא ספק, שיפור נוסף.

**שכר
הסגל
האקדמי**

שכר הסגל האקדמי הוא נושא נפרד. הסכמי השכר בתחום זה נחתמים בתוך המערכת האוניברסיטאית ואינם נשענים במישורין על הנעשה בסקטורים אחרים. למבנה השכר יש חשיבות אקדמית גדולה, ולכללים שונים יש השלכות אקדמיות מרחיקות לכת. ות"ת נאלצה להיכנס לנושא זה עם סיומה של "בוררות ריגר" בקיץ תשמ"ב. באותה עת פסקו שלושה בוררים (אחד מהם עובר משרד האוצר שמונה כבורר "מטעם האוניברסיטאות") פה-אחד, על תוספות שכר ניכרות לסגל האקדמי. התוספות נפסקו בגין שחיקת שכר במשך שנים רבות. שר האוצר דאז סרב לבצע את פסק הבוררות, וסרב לבצע גם פסק-דין של בית-המשפט המחוזי בעניין זה. ליתר דיוק - שר האוצר התיר לאוניברסיטאות לבצע את הפסקים, אך סרב להעמיד לרשותן את התקציב המתחייב מכך, על אף התחייבות מפורשת ורבת שנים של ראשי משרד האוצר. המערכת נכנסה אז למשבר שנמשך כמעט שנתיים, וכלל התחמקות מכיבוד התחייבויות, עיכובי הזרמה, עדכוני תקציב בלתי נכונים, תקנות מיסוי מיוחדות שנועדו לפגוע באנשי הסגל האקדמי, וכל פעולה אפשרית כדי להכות במערכת ההשכלה הגבוהה. רק עם פתיחת שנת הלימודים תשמ"ה השתנתה האווירה, והמערכת חזרה לתיפקוד תקציבי ומינהלי מתקבל על הדעת.

**הסכם
השכר
באפריל
1983**

מעורבות ות"ת בנושא של שכר הסגל האקדמי באה לידי בארבע פעולות עיקריות: הראשונה - תרגום המסק "בוררות ריגר" להסכם שכר חדש של הסגל האקדמי בראשית אפריל 1983. הסכם זה נוסח והושג אינטנסיבי של ות"ת, שעמדה בקשר הדוק עם הממונה במשרד האוצר, עם ועד ראשי האוניברסיטאות ועם המתאמת של ארגוני הסגל האקדמי. ההסכם החדש הוכיז והוא מבוצע מאז ללא דופי וללא סכסוכים וקשיים מי

**מאבק עם
משרד
האוצר**

פעולתה השנייה של ות"ת היתה המאבק הנמרץ נגד מגמת האוצר שלא לכבד את פסיקת "בוררות ריגר" ובין המחוזי. לאחר מאבק קשה של כמה חודשים, הצביע הכספים של הכנסת במרץ 1983 פה אחד נגד עמדת שר ופסקה על העברת השתתפות המדינה לכיסוי חלק מהעי פסק הבוררות. ות"ת סבורה שעמדת משרד האוצר באותו היתה בלתי הוגנת ובלתי מכובדת. המשקע הקשה שנוצר לשתי שנים של התנגשות בלתי פוסקת בין ות"ת לב האוצר, ולשתי שנים של גרעונות ואובדן שליטה באוניברסיטאות.

**ויתור
הסגל
האקדמי
על חלק
משכרו**

פעולתה השלישית של ות"ת בתחום שכר הסגל האקדמי בחודש יוני 1984 לחתימת הסכם וולונטרי, על-פיו הסגל האקדמי הבכיר לוותר על 6% משכרו כתרום הכלכלי הקשה של המדינה ולמצבן של האוניברסיטאות האקדמי היה הארגון המקצועי הארצי היחיד במדינה לויתור כזה, ובכך נענה לקריאת ות"ת. כדי למנוע ו ימשך הויתור לנצח, סוכם על בריקה השוואתית ביוני 1985, ובעקבותיה יישאר הויתור בעינו אם יתו ארגונים אקדמיים אחרים ויתרו על שכרם, אך יועי (ללא החזר הויתור) אם יתברר ששכרם של עובדים אחרים לא קטן ואולי אף גדל. באביב 1985 הסכי האקדמי, ללא תמורה, להארכת הויתור בששה חודשים ולדחיית הבדיקה ההשוואתית לחודש דצמבר 1985. האוצר, מצידו, התחייב לממן את מלוא העלות שתתחיי

תוספת שתיפסק לסגל האקדמי כתוצאה מהבדיקה. ות"ת גאה בתפקיד שמילאה בעניין זה, מודה לסגל האקדמי על היענותו ומקווה שמשרד האוצר יעמוד במלוא התחייבותו הנובעת מהסכם זה. שר האוצר כך את ות"ת על תרומתה החשובה בעניין זה.

במסגרת הסכמי השכר של אפריל 1983 יזמה ות"ת, בתיאום עם משרד האוצר, הרחבה של תוספות המחקר המוענקות לחברי סגל אקדמי הזוכים במענקי מחקר מחוץ לאוניברסיטה. הסכומים הדרושים גויסו על-ידי הפחתה מתאימה בסעיפי שכר אחרים, על דעת ארגוני הסגל האקדמי. התוצאה היא התחלת יצירתה של מערכת שכר דיפרנציאלית המפלה לטובה איש סגל, העוסק במחקר בהיקף ניכר ומקדיש כל זמנו למוסד בו הוא עובד, לעומת חברו, המקדיש עיקר זמנו להוראה ועובד בעבודה נוספת מחוץ למוסד. ות"ת רואה בעניין זה צעד ראשון בדרך ארוכה שמטרתה הנהגת יתר דיפרנציאציה בתנאי השכר במערכת, כאשר המגמה היא כללים אחידים ושווים לכל, המאפשרים מתן עירוד למחקר, להצטיינות ולנכונות לעומס הוראה נוסף. במסגרת אותו הסכם בוטל הנוהג של העסקת מרצים אורחים בחלקי משרה, וכיום זוכים מרצים הבאים מחוץ לאוניברסיטה לתשלום עפ"י שעת הוראה.

מעורבותה של ות"ת בנושאי שכר הסגל האקדמי נעשית בדרך של תיווך ושיכנוע ולא בדרך של הנחיות והוראות. ות"ת רואה לעצמה חובה לעמוד בקשר הדוק עם כל הגורמים (הממונה על השכר במשרד האוצר, ראשי האוניברסיטאות, ארגוני הסגל האקדמי) ולנסות להביאם לעמדה משותפת. מאז נכנסה ות"ת לטיפול בנושא זה חל שיפור רב באווירת המגעים בין הגורמים השונים. עם זאת, יש לזכור שות"ת איננה, ואינה יכולה להיות, צד למשא-ומתן פורמאלי בין העובדים והמעסיקים, שכן היא אינה מייצגת לא את אלה ולא את אלה. כל כוחה של ות"ת בנושא זה הוא ביכולתה להיות מקובלת על כל הצדדים כמתווך הוגן הרואה הן את האינטרסים של המדינה, הן את האינטרסים של המעסיקים (האוניברסיטאות) והן את האינטרסים של חברי הסגל האקדמי, שהם הקובעים את דמותה של ההשכלה הגבוהה בישראל.

שינויים
במבנה
השכר

ות"ת
כגורם
מתווך
ומפשר

מערכת
שכר
מעוותת

למרבית הצער, כל מערכת השכר בשירות הציבורי בי עיוותים, הסדרים פסולים והתחכמויות מוזרות המא המשק הישראלי. מערכת ההשכלה הגבוהה היא ח ישראל, ואין זה מפתיע שגם מבנה השכר במערכת מאותם פגמים. ות"ת שואפת לתיקונם של הפגמי לתיקון, מבלי לגרום נזקים מהותיים לתיפקוד למרבית הצער, לא ניתן בדרך כלל לפעול בתחום ממערכות השכר הכלליות במדינה. הישגי ות"ת בנוש צנועים ביותר, ואין כל סיבה לקורת רוח מהמצב ה

* * *

תכנון
המערכת

במשך שש השנים האחרונות עסקה ות"ת רבות בכ תוכניות ההוראה והכשרת כוח-האדם במקצועות בדרך כלל נעזרה ות"ת בגורמים שבחנו - ב כיוזמתם - את צורכי המשק בשנים הקרובות. בתחו הוסקו מסקנות ונקבעה מדיניות מחייבת.

רפואה

כרפואה קיים וחזוי עודף מסוים של רופאים. ע בתי-הספר לרפואה בישראל גם יחד מספקים למערכת פחות ממחצית הרופאים החדשים. אין חולק על כך מ"תוצרת הארץ" הם, בדרך כלל, בעלי הכשרה ט מחבריהם שלמדו באיטליה, כרומניה או בברית-המ רוצים אנו להתמודד עם עודף הרופאים, תהיה ז לצמצם את הצינור המזרים רופאים מעולים למערכת ולאפשר זרימה כלתי מוגבלת מהצינור האחר. לפיכ ות"ת שלא להקטין (וגם לא להגדיל) את מספר תלמי בישראל. על אף ההחלטה, קטן מספר התלמידים במיר סגירת תוכנית מיוחדת באוניברסיטת תל-אביב וצמ בטכניון. ות"ת סבורה שתרומת בתי-הספר לרפו: הרפואי ולרמתה של מערכת הבריאות בארץ חשובה כי פעלה למען שילובם של בתי-הספר לרפואה בפעולתם החוליים ההיקפיים בצפון וכדרום. ות"ת רחטה הז בית-ספר לרפואה בגליל והצעה להקים בית-ספר פרטי על בסיס עסקי.

ספר גבוה לטכנולוגיה ירושלים הכפיל את מספר הת שלו תוך שנים ספורות. אוניברסיטאות תל-אביב, ב והאוניברסיטה העברית הרחיבו את החוגים למדעי המחש המוסדות קלטו תלמידים נוספים לתואר שני ושלישי. מענקים מיוחדים לעידוד קליטת מרצים צעירים בתחומי ניתנו הקצבות מיוחדות לרכישת ציוד מדעי, מיקרו-ומחשבים מרכזיים. בהשתתפות ות"ת נבנו בניינים להנדסת חשמל בטכניון ובאוניברסיטת בן-גוריון, ו נוסף באוניברסיטת תל-אביב נמצא בשלבי תכנון. ו מוקמת קרן מחקר חדשה בנושאי אלקטרוניקה וו ממוחשבת. כל הפעולות הללו (פרט למסלול המזורז בתל-כוצעו מבלי שהממשלה הגדילה את תקציב ות"ת ועל הקטנת פעילויות בתחומים אחרים.

בתחומים טכנולוגיים אחרים חלות תנודות הן בהיצע בביקוש. הסתמן מחסור מסוים במהנרסים כימיים, אך חל גידול מבורך במספר התלמידים. תנודות בתחום ה האורונואטית הושפעו מתהפוכותיו של פרויקט ה בתחומי ההנדסה האזרחית והחקלאית חלה ירידה הן ב למהנדסים והן במספר הנרשמים. הנרסת מכונות עוברת מהותי מתחומים קלסיים לתחומים ממוחשבים כגון רוב ותכנון בעזרת מחשב (תיב"ם).

בתחומי מדעי הטבע עברנו שנים של ירידה מדאיגה תלמידי הפיסיקה והכימיה. לשמחתנו, נעצרה הירידה מסתמנת עלייה בשנתיים האחרונות בעיקר בתחום הפי, המבוקש עתה מאוד ע"י התעשייה. בתחומים אלה לאוניברסיטאות כל קושי לקלוט תלמידים נוספים, והו הקיימת (מספר המורים והמכנים) מניחה את הדעת. בה מדעי החיים מתגברים התחומים המודרניים הנעים הביוטכנולוגיה וההנדסה הגנטית, והולכים ונחלשים תח קלסיים בזואולוגיה ובבוטניקה. מספר התלמידים נשאר י

מקצועות
הנדסיים
אחרים

מדעי
הטבע

רפואת שיניים קיים מחסור מסוים ברופאים. המועצה וות"ת החליטו להגדיל את שני בתי-הספר הקיימים בירושלים ובתל-אביב, אך דחו בתוקף הצעות של משרד הבריאות להקים בתי-ספר נוספים לרפואת שיניים. ות"ת משתתפת בבנייתו של מבנה חדש לבית-הספר לרפואת שיניים בתל-אביב במגמה להכפיל את מספר התלמידים. ות"ת אינה סבורה שבחמש השנים הקרובות יהיה צורך בבית-ספר נוסף לרפואת שיניים.

מקצועות הפארה-רפואיים (סיעוד, פיזיותרפיה, ריפוי כעיסוק) תומכת ות"ת כעמדת משרד הבריאות המצדדת באקדמיזציה הדרגתית. עמדה זו מקובלת גם על קופת החולים הכללית ועל הדסה. בשש השנים האחרונות נעשתה ככרת דרך ארוכה בנושא זה ותוכניות לימוד רבות זכו בהכרה אקדמית. עם זאת, ות"ת עומדת על כך שכל התהליך יומן במלואו ע"י מערכת הבריאות ולא ממקורות ההשכלה הגבוהה.

רפואה וסרינרית לפני ארבע שנים, כתום דיונים שנמשכו כשש שנים, החליטה המועצה להשכלה גבוהה על פתיחת בית-ספר לרפואה וסרינרית, שיכשיר כ-20 תלמידים ישראלים בשנה. בית-הספר נפתח בתשמ"ו במסגרת הפקולטה לחקלאות של האוניברסיטה העברית. קיימת תוכנית לצמצם בשנים הקרובות את מספר התלמידים בכל שנה ל-15, ולצרף אליהם 15 תלמידים נוספים מחו"ל. התלמידים מחו"ל ישלמו שכר-לימוד גבוה שיכסה את רוב העלות של הפעלת בית-הספר.

אלקטרו-ניקה ומחשבים בתחומי האלקטרוניקה ומדעי המחשב הסתמן מחסור רציני בכוח-אדם בתעשייה וביתר חלקי המשק. ות"ת השקיעה משאבים רבים ונתנה העדפה תקציבית ברורה לנושאים אלה. בשנתיים האחרונות נשאו המאמצים פרי. מספר התלמידים בטכניון בתחומים אלה גדל מתשמ"ד לתשמ"ו במידה ניכרת. באוניברסיטת תל-אביב נפתח בתשמ"ו מסלול מזורז מיוחד להכשרת מהנדסי אלקטרוניקה. באוניברסיטת בן-גוריון גדל מספר תלמידי האלקטרוניקה המתקבלים בתשמ"ו ב-50%. בית

חקלאות
הפקולטה האחת לחקלאות ברחובות ממשיכה למלא בהצלחה את ייעודה, כאשר מסתמן מעבר הדרגתי לחקלאות מתוחכמת, תוך יצירת מצב בו ממלאי תפקידים רבים יותר במשק החקלאי זקוקים עתה להשכלה אקדמית. מספר תלמידי הפקולטה לחקלאות לא השתנה בצורה משמעותית בשנים האחרונות.

מדעי החברה
בתחומי מדעי החברה ובעיקר במקצועות המינהל - חל בשש השנים האחרונות גידול נרחב, במידה רבה בתגובה לדרישות המשק. ות"ת המליצה בפני אוניברסיטאות תל-אביב ובר-אילן לעצור את הגידול במספר תלמידי התואר הראשון בתחומים אלה. שתי האוניברסיטאות אימצו עמדה זו, ומספר התלמידים נשאר יציב בשנתיים האחרונות.

מדעי הרוח
בתחומי מדעי הרוח, היהדות והאמנויות לא חלו שינויים מרחיקי לכת. ההשקעה הכספית של ות"ת בתחומים אלה מגיעה לפחות מ-10% מתקציבה הכולל. ות"ת סבורה שאין לפגוע עוד בתחומים אלה, שהם בבחינת "ציפור הנפש" של מערכת ההשכלה הגבוהה.

עבודה סוציאלית
כעקבות דו"ח ועדה שבחנה את תחזיות כוח-האדם בתחום העבודה הסוציאלית, הורתה ות"ת לאוניברסיטאות להקפיד ואף להקטין במידת מה את מספר התלמידים בתחום זה. עם זאת, המחסור בצפון ובדרום הצדיק הפניית משאבים צנועים לנושא זה במכללת תל-חי ובאוניברסיטת בן-גוריון.

משפטים
ות"ת סבורה שבשנים הקרובות אין מקום לפתיחת פקולטה נוספת למשפטים כנוסף לשלוש הקיימות בירושלים, כתל-אביב ובר-אילן. ייתכן שבעוד כחמש שנים יהיה מקום להקים פקולטה נוספת, והעדיפות הטבעית תהיה אז לאוניברסיטת חיפה. עם זאת, אין הנושא עומד עתה בראש מעייניה של ההשכלה הגבוהה ולא נתקבלו כל החלטות בנושא.

פעילות בין אוניבר-סיטאות

ות"ת עורדה מאוד פעולות בין-אוניברסיטאיות. במשך השנים האחרונות הוקם ע"י ות"ת מרכז החישובים האוניברסיטאי בתל-אביב; הוקמה רשת התקשורת המקשרת המחשבים האוניברסיטאיים בישראל וברחבי תבל; הוחל בב מחשוב אחיד ומתואם של כל הספריות האוניברסיטאיות תוכנית "אלף" שפותחה באוניברסיטה העברית; הוקם הו הבין-אוניברסיטאי באילת בו משתפים פעולה ח אוקינוגרפיה, ביולוגיה ימית וגיאולוגיה האוניברסיטאות; הוקם המרכז האקדמי הישראלי בקהיר נעזרים חוקרים מכל האוניברסיטאות בישראל; הורחבה פנ המכוונים לחקר המדבר ולמורשת בן-גוריון בשדה-בו המהווים חלק מאוניברסיטת בן-גוריון אך עומרים לו חוקרים מכל רחבי הארץ ומלווים בפעולתם ע"י ווע בין-אוניברסיטאיות. ועד ראשי האוניברסיטאות הקים כש אלה כתמיכת ות"ת, את המרכז הארצי לבחינות ולהע בירושלים הפועל במקום יחידות נפרדות שפעלו בתחום זה מוסד ומוסד. עם כל הסיפוק על ההישגים החשובים של ו בקידום הפעילות הבין-אוניברסיטאית, נותר עוד כר פע נרחב בתחום זה. בעיקר לא הצליחה ות"ת להניע האוניברסיטאות לפעול במשותף בתחום הרכישות הגדו (להוציא את תחום המחשבים בו קיים תיאום וניצול הקנייה המשותף).

מספרי הסטודנטים

ות"ת נמנעה מלהכתיב לאוניברסיטאות את מספרי הסטודנטים שהן רשאיות לקבל. הכתבה מרכזית מפורטת מסוג זה קי בכמה ממדינות מערב אירופה. ות"ת סבורה שאין מקום לה, כזה בישראל. עם זאת יעצה ות"ת לאוניברסיטאות תל-א ובר-אילן לעצור את הגידול במספר התלמידים לתואר ראשו בייחוד בתחומי מדעי החברה. ות"ת מקווה לראות גיו משמעותי במספרי הסטודנטים באוניברסיטה העברית, בטכניו באוניברסיטת חיפה ובאוניברסיטת בן-גוריון. המגמה הכלל של ות"ת היא חיזוק ירושלים, הצפון והדרום על חשב איזור המרכז וחיזוק המקצועות המדעיים והטכנולוגיים בשנת תשמ"ה נשאה לראשונה מדיניות זאת פירות חלקיים. גידול נאה במספר הסטודנטים המתקבלים בטכני,

ובאוניברסיטת בן-גוריון, וחלו קיפאון ואף ירידה במספר המתקבלים לתואר ראשון באוניברסיטאות תל-אביב ובר-אילן. ות"ת תראה בכרכה המשך מגמות אלה.

דיווח
ובסיסי
נתונים

ות"ת אינה מרוצה מהישגיה היא ומהישגי האוניברסיטאות בתחום של קבלת נתוני תקציב ונתוני כוח-אדם בזמן אמיתי ובדיוק מספיק. ות"ת ביצעה סקרי כוח-אדם מקיפים לשנים תשל"ט ותשמ"ב וסקרי כוח-אדם מצומצמים יותר לשנים תשמ"ג ותשמ"ד. סקרים אלה מציגים תמונה מפורטת של כוח-האדם האקדמי, המינהלי והטכני המועסק באוניברסיטאות. טרם הגענו למצב בו אנו יודעים את מספרם המדויק של המועסקים באוניברסיטאות בכל רגע נתון, והסיבה לכך פשוטה אך כלתי מוצדקת: חלק מהמוסדות אינם מסוגלים עדיין לקבל נתונים אלה בזמן אמיתי. ות"ת נותנת עתה עדיפות לטיפול בנושא זה, אך הפיתרון המלא נתון בידי המוסדות עצמם. גם הדיווחים התקציביים השוטפים בתקופת אינפלציה דוהרת לוקים בחסר. בתחום זה רק חלק קטן מהאשמה הוא במוסדות עצמם. גם כאשר יש בידינו נתונים שקליים שוטפים, קשה להבין את משמעותם. מאידך, גם תרגומים דולריים של תקציביה של מערכת עתירת שכר עלולים לתת תמונה מסולפת, כי השכר משתלם בשקלים וצמוד למדדים שאינם תואמים את שער הדולר או את מדד המחירים לצרכן. ות"ת הכניסה לשימוש בשנה האחרונה שיטת עבודה ברורה ואחידה המבוססת על סל של מדדים הנקבעים בצורה אחידה לכל המערכת. בכך חלה התקדמות רבה בסדרי העבודה המשותפים לות"ת ולמוסדות בתחומי עריכת התקציבים, הזרמת הכספים ודו"חות הביצוע. עם זאת, נותר עוד מקום רב לשיפור בתחום זה.

* * *

היו אלה שש שנים קשות, מלאות מאבקים וקשיים, אך גם מלאות הישגים. המאזן מראה על אורות רבים וצללים רבים לא פחות. חידושים, הרחבות, פיתוח וצמיחה בתחומים מסוימים, שבאו על חשבון קיצוץ, צמצום ואף ירידת רמה בתחומים אחרים. בחלק מהתקופה גבל יחסו של משרד האוצר למערכת

ההשכלה הגבוהה בעוינות גלויה. בשנה האחרונה השת ומתנהל דו-שיח הוגן תוך ויכוח טבעי בין הצדדים. האוניברסיטאות שיתפו פעולה עם ות"ת, וכדרך להצעותיה ולדרישותיה. היו, עם זאת, מקרים של קשים, ולעתים כלתי נעימים, עם מוסד זה או אחר. הויכוחים, המאבקים וההתמודדויות, קשה לפעמים שעוסקים אנו באחת המערכות החשובות ביותר ו ישראל. כאשר מתנהל הויכוח המפורט על היקף ההזרמו בחודש פלוני, על תנאי ההלוואות לסטודנטים, על הסגל האקדמי או על השתתפות המדינה בכניין זה קצת קשה לראות את התמונה הכוללת ולזכור שאנו בכניית השתתפות של מדינת ישראל בשנת אלפיים. הקטנות של היום ישפיעו על עתידנו התעשייתי. הזרמה היום, פירושם מחקר מדעי ירוד מחרתים. פגי מוצדקת בשכר אתמול, פירוש בריחת מוחות היום מקרי ורגעי בכוח-אדם אקדמי, פירוש אובדן של שני שנים של חוקרים צעירים. אחת המשימות הקשות כ ות"ת היתה לשכנע את ראשי המדינה, את ועדות הכני פקיד האוצר ואת אנשי המינהל באוניברסיטאות ש העיסוק היומיומי בתקציבים, בשכר, בכוח-אדם שונות, יש לחזור ולשכן את הפסוק "של נעליך מעל כי עוסקים אנו בנשמתה התרבותית והמדעית של מדינת לדורות הבאים. אם הצלחנו במעט בהחדרת חרדת הקודש - באנו על שכרנו, ואם נכשלנו - חבל.

עם פרישתי מכהונתי כיו"ר ות"ת הגיע הרגע להבעת בראש ובראשונה יבואו על התורה חברי לעבודה היום עובדי ות"ת והמועצה להשכלה גבוהה. בראש המנכ"ל גדליה יעקובי, שכנה את מינהל ות"ת והיה לי כמריר עבודתי הראשונה, והמנכ"ל השני שמחה לנראו, לתפקיד בתנופה ושיפר דפוסי עבודה רבים בתחומים ש שניהם מסורים ונאמנים לתפקידם, למערכת ההשכלה ה וליו"ר ות"ת שלא תמיר הקל עליהם.

כל עובדי ות"ת, הבכירים יותר והבכירים פחות, תרמו רבות והיו משענת נאמנה בתקופה קשה. ות"ת חייבת רבים מהישגיה בכל שנות קיומה לעובדים אלה. לא אזכירם כאן בשמותיהם, אך אסיר תודה אני לכולם. שניים ליוו אותי אישית בנאמנות ומסירות אין קץ - אסתי רגב, מזכירת היו"ר והמנכ"ל, ושמואל חן, נהג המועצה להשכלה גבוהה. על החריצות, המסירות, שעות העבודה המוזרות וההסתגלות לכל "שגעון" - תודה לשניהם.

שני אישים ותיקים עמדו לימינה של ות"ת בכל שנותיה ושניהם פורשים בימים אלה מעבודתם. הראשון - שמואל בנדור, יועץ ות"ת מאז היווסדה. אני מאחל לכל יושבי הראש של ות"ת בעתיד, שיעמוד לימינם יועץ בדמותו של שמואל בנדור. הוא תרם תרומה מרכזית לתיקונים השונים שהוכנסו ועוד יוכנסו בעתיד לחוק המועצה להשכלה גבוהה, יזם פעולות חשובות, מנע מאיתנו טעויות רבות, והיווה מקור בלתי נדלה של שכל ישר ועצה טובה תוך מזיגה נדירה של תקיפות, יושר ונועם הליכות. השני - מנדל ליברמן, סגן החשב הכללי במשרד האוצר, שכיהן למעשה גם כחשב של ות"ת. מסיבות שונות, עקרוניות ומעשיות, בחרה ות"ת להשתמש בשירותי החשב הכללי ולא להעסיק חשב משלה. מנדל ליברמן ידע לשמור על קופת המדינה, כנדרש מחשב, ולשמור על ההשכלה הגבוהה - כנדרש מאדם חושב. על כך תודתנו העמוקה.

לעונג היה לי לעבוד בשש השנים האחרונות עם כל חברי ות"ת: יהודית בירק, יצחק גילת, גבי ורבורג, יהושע יורטנר, נחמיה לבציון, גוריון מלצר, יצחק מן, עודד מסר, שמחה סורוקר, קנת פרייס, רחל שלון, אניטה שפירא ודניאל שפרבר. עם חלקם עבדתי כמעט שש שנים ועם כמה מהם רק שבועות או חודשים ספורים. כולם תרמו מתבוננתם, מניסיונם ומזמנם לעבודת ות"ת. כולם תרמו לי, אישית, ידידות נאמנה. כל אשר עשתה ות"ת בשש שנים אלה, עשתה בזכות חבריה שהקדישו את כל מרצם לעניינה.

חמישה-עשר נשיאים וחמישה-עשר רקטורים, מנכ"לים מוסדות לא-אוניברסיטאיים, דיקנים, סמנכ"לים ורבים במערכת ההשכלה הגבוהה שיתפו פעולה עם ות"ת בש אלה. עם כולם התווכחנו, לרוב בידידות, לעתים כשצ כולם רצו את טובת ההשכלה הגבוהה בישראל, איש-איש איש-איש לפי הבנתו. לעתים שימשה להם ות"ת פה כמאב הממשלה. לעתים הופיעה ות"ת כגוף הממלכתי המקצ דורש מהם, מבקר אותם ומהווה מטרה לטרוניותיהם. אני אסיר תודה על הרוח החברית, על ההבנה ועל הפעולה.

אני חייב תודה מיוחדת לאותם אישים במנגנון המן במשרד האוצר, ומחוצה לו, שהוכיחו הבנה לחשיבו מערכת ההשכלה הגבוהה וידעו לסייע לקירומה בתקופה לצערי, לא כל מי שכיהן בתפקידים הקובעים בשנים אל לעמוד במבחן זה.

חברי-כנסת רבים עמדו לימינה של ות"ת הן בויכוחי הממשלה והן בויכוחיה עם האוניברסיטאות. בראשם בתודה ובידידות את שני יושבי הראש של ועדת החינו הכנסת - ח"כ אורה נמיר, שליוותה את פעולתנו בחמש שש השנים, וח"כ נחמן רז - בשנה האחרונה.

ארבעה שרי אוצר כיהנו בשש שנים אלה: יגאל הורביץ, ארידור, יגאל כהן-אורגד ויצחק מודעי. כולם כמתחייב מתפקידם, לצמצם עד כמה שאפשר את תקציב המ כולם ראו את ות"ת כגורם חיובי וחשוב במערכת הו הגבוהה. כולם הקפידו לשמור על סמכויות ות"ת ומנעו ניסיון לעקוף אותה. כולם התייחסו אל ראשי ות"ת בידי ודלתם היתה פתוחה בפנינו. על כך - תודתי העמוקה. כל האוצר נמצאו בויכוח מתמיד וטבעי עם ות"ת. ואולם, ב מתוך שש השנים - תש"ם, תשמ"א, תשמ"ב ותשמ"ה - זכתה ליחס הוגן, על אף הויכוחים והקיצוצים למיניהם. השנים תשמ"ג ותשמ"ד לא כך היו הדברים, וחבל.

תוכן העניין

שני שרי חינוך כיהנו בשנים אלה: זבולון המר ויצחק נבוך. שניהם עמדו לימין ההשכלה הגבוהה ולימין ות"ת. שניהם איפשרו לות"ת למלא את תפקידה תוך עצמאות ואי-תלות מלאה, והעניקו לה תמיכה וגיבוי בלתי מוגבלים. שניהם זיכו אותי בידדות אמת, ולשניהם אני אסיר תודה.

ליו"ר השלישי של ות"ת - פרופ' יעקב זיו, אני מאחל בכל לבי הצלחה מלאה וסיפוק כתפקיד קשה ומעניין. הצוות המעולה של חברי ות"ת ועובדיה יעמוד לימינו. נקווה שגם הממשלה תדע לעמוד בשנים הקרובות לימין ההשכלה הגבוהה. אני משוכנע שיעקב זיו יידע לנווט בהצלחה ובתושיה את ספינת ההשכלה הגבוהה.

ואחרונה אחרונה חכיבה - רעייתי אביבה. רק חברי ות"ת ועובדיה הקרובים לי יודעים את תרומתה הגדולה לעבודתנו בשש השנים האלה. כשמים וכשמי אני מודה לה מעל דפים אלה.

חיים הררי

ירושלים, כסלו תשמ"ו